folklor

1|2006
časopis
folklorního
sdružení čr

1 **Národopisné muzeum – Musaion. Praha 2005** (F. Synek)

2 **Prezident Václav Klaus s účastníky slavnostního otevření Musaionu. Praha 2005** (F. Synek)

Z obsahu čísla

Vyznání etnografky Jitky Staňkové a fotografa Ludvíka Barana
str. 4–5

Postavy zvyků adventních a vánočních
str. 6–7

Profil osobnosti: Synek František
str. 8–13

Pozvánka do Chrámu múz v Praze
str. 14–17

Kniha o Jaroslavu Juráškovi
str. 18–19

Jindřich Šimon Baar – král Chodska
str. 20–22

Polemika: Lidové tradice a média I.
str. 25–29

Rozloučili jsme se s J. Benešem, H. Laudovou a P. Novákovou
str. 57–61

Slovo šéfredaktora

S novým rokem přichází k Vám také „nový“ časopis Folklor. S pochopením vydavatele se nám jeho vnitřní vzhled zase podařilo posunout po pomyslné hodnotové ose vpřed. Přistoupili jsme k celobarevnému provedení, v němž barevnost a dostatek fotografií doplní bohatý textový materiál o vizuálně emotivní dojem. Také vnitřní skladba rubrik v časopise se mírně proměnila.

Větší prostor se v novém pojetí dostane rozhovorům, profilům a představením zajímavých osobností, nabídkám vydaných knih spojených s besedami nad jejich obsahem nebo také zajímavým a podnětným polemikám na určené téma. Větší plochu bychom v budoucnu rádi věnovali odborně laděným příspěvkům věnovaným našemu národopisu a folkloru nejen v rámci již uváděné „klenotnice“. Určité omezení naopak postihne zprávy z činnosti sdružení a také zprávy ze souborů, regionů a institucí. Doufám, že se vám další proměna časopisu bude líbit, a že ji přijmete. Těšíme se na to, že časopis Folklor vás bude stále oslovovat zajímavými a obsažnými příspěvky, z nichž většinu redakce obdrží právě od Vás.

Společně se svými redakčními spolupracovníky a s kolegy z Folklorního sdružení ČR Vám děkuji za Vaši podporu a spolupráci a přeji v novém roce 2006 hodně zdraví, spokojenosti i štěstí.

Vyznání… **etnografky a teoretičky Jitky Staňkové**

Narodila jsem se v roce 1924 ve Volenicích u Strakonic. Po studiích etnografie na Karlově univerzitě v Praze jsem pracovala v Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze a současně jsem intenzivně spolupracovala s Ústředím lidové umělecké výroby (ÚLUV), a to od roku jeho založení v roce 1946 až do zániku v 90. létech 20. století. Moje vědecká erudice se od dob studií rozvinula především směrem do oblasti lidového textilu, jehož výrobu se mi podařilo prakticky ovládnout od předtkalcovských technik po tkaní, od krajkářských po výšivkové techniky. Vedoucí souborů si vzpomenou na setkání se mnou, jak upravuji, vykládám nebo popisuji textilní či krojové součástky, nebo jak v terénu s manželem L. Baranem dokumentuji živé zvyky v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Společně jsme s mnoha jednotlivci i soubory v různých národopisných oblastech natáčeli výroční i rodinné zvykoslovné tradice a obyčeje – mikuláše, masopusty, posvícení, pálení čarodějnic, stavění májů, sypání chodníčků, štěpánské koledy, královničky, jízdy králů i svatby. Ve vazbě na tyto terénní stáže a výzkumy jsem v mnoha populárně zaměřených článcích popsala výše jmenované lidové slavnosti pro naše i zahraniční čtenáře. Ráda vzpomínám na svoji spolupráci s redakcí časopisu Květy nebo Heart of Europe v letech 1970–2003.

Své teoretické i praktické znalosti české lidové textilie jsem přetavila v roce 1975 v publikace Lidové výšivky v Čechách a Lidové pletení v českých zemích a v roce 1989 v knihu České lidové tkaniny. Své celoživotní dílo v tomto směru jsem završila v roce 1990 v objevné rukopisné práci Lidové textilní techniky, v níž ukazuji na střediska starých lidových kultur s předtkalcovskými technikami.

Kromě zájmu o lidové textilie jsem se zabývala lidovým výtvarným uměním. O této rozsáhlé a nepřehlédnutelné oblasti tradiční lidové kultury jsem vydala dvě knihy – Lidové výtvarné umění (Praha 1967) a Lidové umění z Čech, Moravy a Slezska (Praha 1987). Zaměřila jsem se také na lidové kroje a společně s manželem jsme v roce 1981 vydali soubor obrazových studií Lidové kroje Slovácka a v roce 2004 knihu České a slovenské lidové kroje, která vyšla v české i slovenské mutaci. V poslední době jsou mým zájmem zvláštní projevy výročních lidových tradic – totiž masky. Na toto téma jsem zpracovala velkou monografii Masky, démoni, šaškové (vyšlo 1998).

V uvedených publikacích se projevuje můj osobní kontakt s živou lidovou kulturou a s lidovými tradicemi. Zachycovala jsem je slovem i obrazem se svým mužem zcela programově nejen knižně, ale i filmem. Ráda bych vzpomenula alespoň titul Jihočeská maškara z roku 1973 a Utkáno z hadrů z let 1969–1970.

Dnes jsem šťastná, že jako propagátorka lidového umění i jako kurátorka přes 90 fotografických výstav (Krása pro jediný den nebo Madony, masky a démoni), jsem mohla přednáškami, besedami i pracemi prezentovat krásu, proměnlivost i nezaměnitelné hodnoty našich lidových tradic a kultury.

Svoji dosavadní vědeckou i výstavní práci jsem zakončila loni v Jílovém spoluprací s výtvarnicí Evou Jandíkovou na výstavě o historickém přehledu kanafasů, jejíž součástí byly praktické ukázky moderních a lidových abstraktně řešených tkanin.

...etnografa, filmaře a fotografa Ludvíka Barana

Na tento svět jsem přišel ve Frýdlantu nad Ostravicí v roce 1920. Po studiích jsem absolvoval Karlovu universitu v Praze a Filmovou akademii muzických umění tamtéž. Od roku 1946 jsem se soustředil na dokumentaci české a slovenské lidové kultury. Svůj styl i praxi osobitého zviditelňování našich i slovenských lidových tradic jsem si osvojil jako asistent a později i spolupracovník K. Plicky, V. Mencla a K. Chotka. Přesto musím konstatovat, že výsledným obrazovým rukopisem se od svých učitelů liším. Své vidění a vnímání lidové kultury a tradic svázaných s výročními obyčeji či rodinným životem jsem představil u nás i v zahraničí na více než 90 především fotografických výstavách pod tituly Český rok, Krása pro jediný den, Masky, démoni a šaškové a mnoha jinými. V loňském roce jsem svoji jubilejní pražskou fotografickou prezentaci nazval Madony a démoni. Jak je z mých prezentací zřejmé, své fotografické dokumenty v poslední době realizuji v dokonalé technice v barevných velkoplošných fotografiích.

Mimo teoretické a praktické práce a studie etnografické, antropologické, filmové či fotografické, jsem jako vysokoškolský pedagog učil na řadě našich i zahraničních universit; v Praze, Bratislavě, Trnavě, Curychu nebo v Helsinkách. Byl jsem také členem řady mezinárodních organizací, filmových a fotografických porot a autorem řady knih o fotografii; např. Portrét (1965 a 1969), o filmu (např. Zázraky filmového obrazu, 1989).

Krásných a plodných 15 let jsem byl výtvarným redaktorem významného časopisu Český lid. Právě při této práci a při řešení problematiky studia české, moravské, slezské i slovenské lidové kultury jsem si vytvořil pojetí studií osobního a živého spojení s nositeli, realizátory, teoretiky i specialisty, takže se mi dařilo zvizualizovat oblasti i lidové projevy přímo v jejich původní funkci, ať v originálu nebo rekonstrukci.

V tom mi výrazně celý život asistovala a s autorským podílem i názorem radila moje žena Jitka Staňková. I s její pomocí a podporou jsem natočil několik filmových dokumentů; např. Kde mele vítr (1959), Svatba v Ivanově sěle (1969) nebo Jihočeská maškara (s J. Staňkovou, 1973).

Zcela původní je můj etnologický esej Neviditelné chodníčky z roku 2002 a poslední monografie o českých a slovenských lidových krojích, kterou jsem vydal v roce 2003 spolu s manželkou. Jsem také spoluautorem monografií zaměřených na kroj, nábytek, zvyky. V posledních letech jsem filmovou kameru odložil a zaměnil ji znovu za fotografický přístroj. V současné době se svým synem Alexandrem dokončuji ilustrovanou studii o fotografii s názvem Obraz jako dialog s časem, která vyjde v roce 2006.

Svou teoretickou činnost jsem vždy vyrovnával praxí. K tomu nás vedli učitelé na obou vysokých školách. Třetí „vysokou“ školu jsem nacházel mezi lidmi na vsi, kde jsem obdivoval úctu k tradicím a k naplněné života v důstojném sebeuvědomění. Rád bych zvizualizoval skvosty hmotné lidové kultury, jimiž dokázali obyčejní lidé vyslovit svůj pohled na svět vřazeni do společnosti, v níž žili. Obávám se, že reflexy mladých k vlastní kultuře ochabují natolik, že se musíme snažit zachovat co nejživější obraz způsobu života, který vytvořil základy naší kulturní identity.

Z lidové pokladnice V.
Postavy zvyků adventních a vánočních…

V lidovém kalendáři po skončení polních prací, po posledních posvícenských (hodových) oslavách, po poslední Kateřinské zábavě nastává doba zimního odpočinku a klidu.
Do něj katolická církev stanovila přípravné předvánoční období zvané advent.

Počátky adventu spadají do doby Karla Velikého (742–814). Trvání adventu se pohybovalo od čtyř do osmi týdnů a postupně se ustálilo na čtyřtýdenním období s tím, že začíná nedělí nejbližší 30. listopadu. Během té doby věřící lid žil tajemstvím očekávání příchodu Vykupitele a scházel se v místním farním chrámu na jitřní mši svatou zvanou roráty.

V ten čas nastala doba půstu. Nekonaly se okázalé zábavy ani hlučné svatby, utichly večerní zpěvy chasy. Byla to doba přástek, draní peří a jiných podomáckých prací, spojených s vyprávěním a četbou nejrůznějších příběhů. Vedle nábožensky laděného adventu však v lidové tradici žily i v tomto předvánočním období dále obyčeje, z jejichž průběhu vyzařovala zvláštní tajemnost.

V. Frolec se své monografii Vánoce v české kultuře (Vyšehrad 1988) k tomu uvádí: *V tradici evropských národů je značně rozšířena stará představa o tom, že o dlouhých zimních nocích se přírodní síly dostávají do divokého zápasu, svět je zaplněn démonickými bytostmi, divokým vojskem. Slunce, symbol tvořivé síly, jako by jimi bylo poraženo.*

Přes veškeré úsilí dát lidovým legendám a svátkům křesťanský obsah, pohanské a křesťanské se v lidových obyčejích, obřadech a svátcích propojilo natolik, že je lze dnes jen stěží od sebe odlišit.

Koncem 19. a počátkem 20. století výroční obyčeje zimního zvykoslovného cyklu v našich krajích obsahovaly nejen obchůzky na den sv. Barbory (4. prosince), den sv. Mikuláše (6. prosince), den sv. Lucie (13. prosince), ale také večerní čas zaplňovaly návštěvy tzv. Ambrožů (7. prosince), Klemper (19. prosince) nebo Tomášů (21. prosince). Na tyto prastaré lidové obyčeje navazují ústřední dny Vánoc: Štědrý den (24. prosince), Narození Páně (Boží hod vánoční, 25. prosince), svátky sv. Štěpána (26. prosince) a sv. Jana Evangelisty (27. prosince) a svátek Tří králů (6. ledna). S Vánocemi je pevně spojován také čtyřicátý den po Narození Páně nazývaný Uvedení Páně do chrámu (Hromnice, 2. února), po nichž následovalo období rozpustilého masopustu.

Ze zmíněné Frolcovy knihy (viz s. 25 an.) dále cituji: *Obyčejová tradice spojená s dnem jmenovaných tří církevních světců určuje i jejich pojmenování Barborky, Mikuláši, Lucie (ale též loucky, luce, luciny). K nim se řadí další tajemné bytosti lidového cyklu obcházející domy v zimních prosincových večerech: matičky (8. prosince), mikulášky (mikolajky, které doprovázely Mikuláše), peruchty (jinde též zvané perchty, perechty, peruty, perychty, cempery či brůny) chodily v předvečer uvedených svátků sv. Barborky, sv. Mikuláše, večer před Štědrým dnem, o samotném Štědrém večeru, o večeru silvestrovském a v předvečer Tří králů (6. ledna), ometačky (také však ometači, kališi, smítálci) v předvečer Nového roku. Z toho je zřejmé, že ve starém lidovém kalendáři chodily některé postavy jen v určité dny, jiné téměř po celý předvánoční – adventní i vánoční čas.*

Každá postava měla kromě svých úkonů stálé poznávací znaky především ve svém ustrojení.

- *Mikuláš nosil znaky odění biskupského – bílé roucho, ornát, mitra, biskupská berla.*
- *Lucka byla postava nejčastěji zahalená do bílé plachty, hlavu měla ovinutou bílým plátnem, obličej potřen sádlem a posypán moukou. Krajové obměny ustrojení Lucky uvádějí různé bílé krojové součásti, bílý čepec nebo věnec. Na Domažlicku chodila lucka v hrachovině zabalená, rozcuchaná a prostovlasá; na Českobudějovicku zase postava bíle oblečená s nakloněnou chůzí a zobákem jako čáp; na Benešovsku se její oděv skládal z koňské hlavy, ke které byla přišita bílé prostěradlo; na Slovácku Lucka byla ženská osoba celá v bílém se škraboškou s velkými řepovými zuby na tváři, na hlavě měla hrotek, přes něj plachtu.*
- *Barborka ve Slezsku měla bílé punčochy, bílou spodní košili (leknici), bílý kabát, na hlavě červený nebo zelený věnec s dlouhou pentlí; v okolí Bechyně v jižních Čechách měla bílé šaty, kolem pasu modrou nebo červenou pentli, na hlavě květinový věneček, někdy i korunku; Na Nymbursku a Domažlicku nosila bílé sukně, bílé blůzičky, zahalena byla do bílého ložního prostěradla, obličej potřen moukou. Na Milevsku nosila i volné černé šaty.*
- *Matička (mikuláška, mikulášova matička) podobně jako lucka a barborka nosí bílé šaty, bílou plachtu, na hlavě bílý šátek, zamoučený obličej, před ním měla průsvitnou roušku, nosila rozpuštěné vlasy, někde též zuby z řepy, chodila bosa nebo v bílých papučích, ve Slezsku nosila na hlavě biskupskou čepici nebo korunku.*
- *Ometačku zprávy z Čech charakterizují jako ženu oblečenou v černých šatech s bílým šátkem zakrývajícím obličej.*
- *Perechta měla nejčastěji následující vzhled: obličej uhlím nebo sazemi začerněný, vlasy volně rozpuštěny nebo zakryté šátkem uvázaným na babku, na hlavě měla posazenou bouřku (cylindr) s pérem, na sobě navlečenou mužskou košili a pod ní bílou sukni, někdy též pásek kolem těla. Jsou-li ve skupině, druhá perchta si pobílí obličej moukou a obváže si hlavu větším ubrusem, jehož dva cípy jsou nazad volně svěšené; do přeloženého toho kusu ubrusu se vloží kus tvrdého papíru, aby přikrývka hlavy nabyla náležitého tvaru, dále si prostrčí dvě husí peruti za hlavu, oblékne si bílou sukni a mužskou košili, od krku jí visí ručník s našitými husími brky, nakonec si obličej zakryje průhlednou látkou. Existují však krajové obměny. Odlišný vzhled měly perchty (brůny) v podobě koně nebo s proutěnou (i drátěnou) škraboškou potaženou plátnem, polepenou černým papírem s pohyblivým červeným jazykem. Jinde se vyskytovaly brůny oblečené v obráceném kožichu, na hlavě nosily beranici nebo papírovou škrabošku, která měla podobu zvířete s rohy.*
- *Klovcová (klovavá bába, štuchavá bába, vrtibába, štědrá bába) byla zahalena v bílém prostěradle, na obličeji se škraboškou čapího vzhledu s dlouhým nosem.*
- *Ometači (smítálkové, kališi) měli čepice a kožíšky; šli dva, každý měl také korunku z pozlaceného papíru a bílé košile přes šaty přepásané.*
- *Ambrož měl na hlavě černou vysokou špičatou čepici, obličej zakrytý průsvitným plátnem, na sobě košili a na rukou bílé rukavice.*
- *Klempera byla zabalená do prostíradla a na obličeji měla bílý závoj uvázaný „na larvu".*
- *Tomáš byla maškara celá bíle oblečená.*

Kromě několika málo obchůzkových postav (Ambrož, Klempera, Tomáš) chodí však většina záhadných bytostí předvánočního a vánočního času za doprovodu dalších maskovaných osob. Jednotlivé obřadní obchůzky tak nabývají zcela osobitého charakteru.

Popisem bytostí prezentujících se v čase adventním a vánočním v hojné míře ještě počátkem 20. století na českém, moravském a slezském venkově, z nichž některé žijí dodnes, Vás zvu k podnětné četbě knihy Václava Frolce: Vánoce v české kultuře, která – byť vyšla již v roce 1988 – přináší souborně na téměř 450 stranách zajímavé informace a zprávy k uvedenému tématu.

František Synek

Známé a neznámé tváře...

František Synek – padesátník (stále) k světu

Když se mi v peněžence nedopatřením objeví padesátník, podráždí mne to. Je to mince k ničemu (dokonce ani za dvě vám dnes nikdo nic neprodá). Musíte myslet stále na to, jak jej udat. Šancí, jak realizovat jeho hodnotu je minimum, protože v obchodech se zaokrouhluje dolů nebo nahoru, takže by bylo třeba se při nákupu trefit přesně do takové sumy, aby se na účtu za desetinnou čárkou objevilo přesně těch padesát haléřů. Právě v tu chvíli se ale (především mužům) žádoucí padesátník mezi ostatními mincemi nepodaří nalézt. Rezignují. A aby nepřibyl do jejich peněženky další zbytečný peníz, raději sami zaokrouhlí cenu na celou korunu. Pravda, ženy mají k padesátníkům vztah racionálnější, protože dokáží lépe měřit i sebemenší (byť viditelně klesající) hodnoty.

Ke kousku hliníkového plíšku se lvíčkem na rubu, již posledního v naší české měně, může mít každý z nás jiný vztah. Ale nikdo asi ne tak významný, aby o něm hluboce přemýšlel.

Jinak uvažujeme, začneme-li za slovem „padesátník“ vidět místo platidla člověka. Člověka, který ušel konkrétní a přesně změřitelnou etapu svého života. Který polovinu z něj investoval do prvotního přijímání a nasávání morálních i kulturních hodnot od prarodičů, rodičů či krajanů či do vlastního vzdělávání, aby v něm tento nabytý základ v té druhé polovině zmíněné životní etapy mohl uzrát, pomoci vymezovat si vlastní životní postoje i cíle, a tím stvořit nezaměnitelnou osobnost, která za sebou na své životní cestě zanechává výrazné stopy – hodnoty, které oslovují. Někdy jen jeho nejbližší nebo známé, jindy s přesahem, který mohou ocenit i ti, kteří se s ním třeba v životě nikdy nesetkali, a přesto žije v jejich povědomí a vědí, o koho se jedná.

Do „klubu“ těchto vyzrálých padesátníků vstupuje 26. ledna 2006 náš kolega, kamarád a typický bodrý Jihomoravan, etnograf a historik, scénárista a režisér, publicista a vydavatel, fotograf… (ten výčet přídomků by mohl být ještě delší) PhDr. František Synek. Možná by to do něj podle vzhledu i pro jeho mladistvé osobní kouzlo (to jistě potvrdí hlavně příslušnice něžnějšího pohlaví) málokdo řekl, ale už je tomu prostě tak.

Když říkám Jihomoravan, mám k tomu pádné důvody. Jen málokoho ovlivní „genius loci“ tak důsledně, jako tomu je v jeho případě. Pouze málokdo dokáže svázat natrvalo svůj život i práci s regionem, kde se narodil, aniž by mu to zároveň bránilo prosadit se v národním měřítku i na mezinárodní scéně.

Připomeňme si pár základních dat. Narodil se v srdci Moravského Slovácka, ve Svatobořicích-Mistříně, kde vychodil základní školu. Před padesáti lety, tedy v roce 1956. Tento bohem vyvolený vinorodý kraj, nasáklý lidovými tradicemi, neopustil ani během středoškolských studií na gymnáziu v Kyjově. Není proto divu, že se po maturitě v roce 1975 rozhodl pro studia etnologie a historie na brněnské filozofické fakultě, která zakončil v roce 1981 diplomovou prací na téma „Vývoj lidového tance na jižním Kyjovsku". O tři roky později získal tamtéž i doktorát.

Ani po dokončených studiích neopustil František Synek svůj rodný kraj, ani „neutekl" za obživou do města. Naopak. Od roku 1980 působil dvanáct let jako samostatný odborný pracovník v Ústavu lidové kultury ve Strážnici (dnes NÚLK). Ne, nebyl žádný staromil. Zabýval se tam vedle dalších úkolů především současným životem slovácké vesnice a scénickými folklorními projevy. Z té doby ho mnozí z nás znají kromě jiného také jako programového tajemníka MFF Strážnice. Po strážnickém působení nachází na rok práci na Obecním úřadě ve Svatobořicích-Mistříně, ale jeho neutuchající a všestranný zájem o folklor ho přinutil věnovat se napříště již jenom jemu.

K tomu měl vytvořeny podmínky. Byl spoluzakládajícím aktivním členem Folklorního sdružení České republiky (1990). Od počátku byl členem výboru a stál dokonce v jeho čele jako předseda sdružení (do roku 1996). Nechyběl samozřejmě ani u vzniku časopisu Folklor a po celých šestnáct let je jeho šéfredaktorem i ideovým „otcem" jeho rozvíjející se struktury i tvůrcem velké části jeho obsahu (více o časopisu i Synkově nezastupitelné funkci při jeho tvorbě a vývoji naleznete v jubilejním čísle Folklor 1990–2004, které vyšlo v červnu 2005). Než se rozhodl k samostatnému podnikání, byl ve Folklorním sdružení ČR také zaměstnán (1993–1997).

Starosti podnikatele ho od jeho zájmu o tradiční lidovou kulturu a od organizačně uměleckých aktivit v oblasti scénické prezentace folkloru neodvedly. Nadále zastává funkci místopředsedy Folklorního sdružení ČR. Ani oblast jeho podnikání se těmto zájmům nevzdálila, protože jeho vydavatelská i fotografická činnost je zaměřena – jak jinak – právě na folklor, který je mu trvalým zdrojem námětů a trvalé inspirace.

Nejlépe to dokládají názvy jeho prací a projektů, na nichž se podílel nebo sám připravil, vydal nebo organizoval. V roce 1991 přispěl svými studiemi Kyjovsko a kyjovské Dolňácko a Kapitoly z historie Slováckých roků v Kyjově do publikace Návraty Kyjovska. V roce 1995 vydal s Jiřím Petrů v Kyjově knihu svatebních písní a textů Slovácká svatba na kyjovském Dolňácku, o dva roky později vydává fotografickou publikaci Frajárka, v roce 1999 knihu Obraz národopisné slavnosti – Slovácký rok v Kyjově 1921–1999, a v roce 2003 druhou fotografickou knihu Frajárka z Kyjovska – Portrét kraje mých snů. V následujícím roce připravil pro Ministerstvo zahraničních věcí výběr fotografií lidových krojů v České

republice, určený našim krajanům v zahraničí. Na podzim loňského roku vyšla jeho kniha Jaroslav Jurášek – Kniha vzpomínek aneb Střípky vzácného života, kterou připravoval ve spolupráci s Juráškovou dcerou Hanou Maděrovou. Hovoříme-li o Synkově publikační činnosti, nelze opomenout (bohužel pro velké množství ani vyjmenovat) jeho recenze, studie a články v řadě odborných časopisů či v denním tisku.

Františkovo jméno se však dostalo do povědomí ostatních nejen publicistickou a vydavatelskou činností. Jak jsem se zmínil, je také fotografem. Fotografování se věnuje od svých dvanácti let. Dnes jsou jeho fotografie známé většině z nás především díky časopisu Folklor a dalších edičních titulů Folklorního sdružení ČR (stolní kalendáře, kalendářky atd.). Méně lidí už ví, že své fotografie prezentoval již na třinácti samostatných výstavách ve Svatobořicích-Mistříně (1998 a 2005), v Dolních Kounicích (1998), v Brně, Strážnici a Uherském Hradišti (2001), v Kyjově, Miloticích a Blansku (2002), opět v Miloticích a Kyjově, ve Vracově a v Senátu Parlamentu ČR (2003) a ještě jednou v Miloticích (2004). K domácím prezentacím nutno přičíst i ty zahraniční (Moskva 2002, Daruvar a Barcelona 2004, a konečně Novorossijsk a Bělehrad 2005). Jeho fotografie od roku 2004 putují dokonce po Kanadě a Spojených státech amerických, a to díky Ministerstvu zahraničních věcí, pro které František připravil 37 panelů se 60 velkoplošnými snímky lidových krojů, které mají potěšit srdce našich krajanů i zájemců o naši kulturu za oceánem.

V posledních letech se posunul zájem Františka Synka od statické fotografie ještě dále – k videopořadům. Z jeho dílny dosud vyšla povětšině krátko- a středněstopá dílka Slovácký rok (1999), Vzpomínky nevěsty (2000), Kyjovsko – kraj s vůní rozmarýnu (2001), Pod vracovskou věží (2002) a Slovácké hody (2003).

Záběr aktivit Františka Synka je však mnohem širší a dá se říci, že právě díky těmto ostatním „každodenním“ činnostem, kterým se věnuje celá léta, ho znají členové dětských i dospělých souborů z celé republiky i ze zahraničí. František je autorem desítek kompletních scénářů folklorních scénických pořadů pro festivaly v Kyjově, Strážnici, Miloticích, Rožnově pod Radhoštěm, Liptále, Strakonicích, Mělníku, Kroměříži, Luhačovicích, Praze i Svatobořicích-Mistříně, k nimž obvykle napsal průvodní slovo a také je režíroval (v roce 1993 získal s manželi Rejškovými Cenu MFF Strážnice za pořad zahraničních souborů). Jako ředitel i režisér v jedné osobě dal charakteristickou „tvář“ prvním ročníkům Národního krojového plesu ve Žďáru nad Sázavou. Při tom všem je zakladatelem, choreografem a vedoucím Slováckého souboru Lúčka Svatobořice-Mistřín a dramaturgem a vedoucí osobností MFF Svatobořice-Mistřín.

V podkladech, které jsem o Františkovi Synkovi získal, bych našel ještě mnohé další činnosti, které by stály za zmínku (člen odborných porot a poradních sborů, lektor rozborových seminářů aj.). Ale výčet všeho, co činil a činí, bude vždy jen suchým výčtem, pouhým odkazem na něco, co se stejně nedá beze zbytku uchopit. Protože taková komplexní sumarizace může vyznít jen jako gloriola. Mnohem méně už vypovídá o Františkovi jako o člověku s citlivou a jemnou duší, s přátelskou náturou a současně se smyslem pro spravedlnost a jasný řád věcí. Dokáže provokovat vášnivé diskuse na témata, která ho zajímají, ale zároveň naslouchat názorům druhých a hledat v nich poučení pro sebe. Dokáže se ale také trápit tím, jak je nesnadné najít konsensus mezi lidmi, kterým jde zdánlivě o stejnou věc. Své názory nepovyšuje nad názory svých ideových odpůrců, ale ani se snadno nevzdává – jde mu totiž opravdu o věc!

A tak vítej, Františku, v klubu nás, padesátníků. A vydrž u své práce, která – díky tvým za činorodá léta nabytým zkušenostem – bude přinejmenším stejně platná a hodna ocenění, jako byla dosud. No a hodně štěstí a spokojenosti v osobním životě, protože tví blízcí (ale i přátelé) ti pomáhali vytvářet zázemí pro vše, co jsi doposud dokázal.

Na zdraví!

Viliam Dekan

Ach Synku, Synku... 25 + 25 = 50

Padesátka je krásný věk, zvláště, když člověk má už o pár pátků více. To potom na ni vzpomíná s něhou jako na další kus mládí... A ono to dnes mládí ještě je. Zvláště tehdy, když dotyčný padesátník vypadá jako František Synek, má tolik elánu a chuti stále se o něco rvát.

František Synek – vystudovaný etnograf a historik, choreograf, autor pořadů mnoha folklorních festivalů, redaktor, scénárista, fotograf, prostě velká šíře zájmů. Jeho otevřená povaha a snaha hledat stále jiné a nové cesty ho často přivádí do střetů, ale to nic nemění na tom, že si ho lidé cení jako odborníka, teoretika i praktika, který se lidové kultuře a jmenovitě folkloru věnuje cele, ať už jako vedoucí souboru Lúčka, autor pořadů festivalů ve Strážnici, Kyjově, Miloticích, Rožnově, Liptálu, Kroměříži i jinde či jako autor publikací věnovaných regionu Kyjovsku.

Z jeho dílny vyšly videokazety jako např. Slovácký rok, Vzpomínky nevěsty, Kyjovsko – kraj s vůní rozmarýnu, Slovácké hody ve Svatobořicích-Mistříně či Pod vracovskou věží. Už ani nevím, kdo kdesi prohlásil, že skutečné lásky k rodnému kraji není nikdy dost. František Synek je toho názorným příkladem.

Od osmdesátých let působil čtrnáct let jako odborný pracovník v Ústavu lidové kultury ve Strážnici, kde byl dokumentátorem, později vedoucím provozu Muzea vesnice jihovýchodní Moravy, metodik pro soubory lidových písní a tanců, ještě později programový tajemník strážnického festivalu a nakonec samostatný odborný pracovník. Právě to úzké spojení znalostí s praxí zřejmě vedlo naši největší znalkyni moravských lidových tanců Zdeničku Jelínkovou k výroku, že právě Frantu Synka vidí jako jednoho z těch, který by ji mohl, až přijde čas, zastoupit. Jenomže život nejde naprogramovat, často s člověkem zamává a tak František po krátkém působení na Obecním úřadě ve Svatobořicích, zakotvil ve Folklorním sdružení ČR v Praze. Zpočátku jako předseda a později až do současné doby jako místopředseda a šéfredaktor časopisu Folklor, který v roce 1990 založil a je jeho „hybnou pákou" dosud.

A protože je František Synek tvor neposedný, velký milovník krásy a půvabu ať už krajiny, krojů, dívek či květin, rozvíjel také svoji lásku – fotografování. Náměty svých snímků hledá v lidových tradicích, ve folkloru, v přírodě, na scénách a pódiích festivalů doma i za hranicemi. Neustále někde pobíhá s kamerou a je třeba konstatovat, že i v této oblasti umělecké činnosti je uznáván. O tom konečně svědčí i úspěšné výstavy fotografií nejen u nás, ale také v Rusku, Chorvatsku nebo u krajanů v zámoří.

Milý Františku, přejeme Ti z celého srdce a upřímného přátelství hodně sil a energie do dalších let, hodně radosti z činnosti, kterou miluješ, hodně elánu a odvahy k diskusím, které jsou tolik potřebné, hodně lásky a porozumění v rodině a tolerance v okruhu Tvých známých.

Eva a Radek Rejškovi

PhDr. František Synek padesátníkem

Stalo se to v Kyjově v předjarním čase fašankových slavností, kdy se v rodině manželů Synkových narodil syneček František. Ten pak vyrůstaje v kraji bohatých folklorních tradic přešel po absolvování kyjovského gymnázia (1975) na Filozofickou fakultu UJEP (nyní Masarykovy university) v Brně studovat etnografii a historii (promován 1980, PhDr. 1984). A následně se pak už celý dosavadní život věnuje práci v oblasti lidové kultury.

Tuto činnost začínal jako odborný pracovník v Ústavu lidové kultury ve Strážnici, kde – kromě jiného – prohloubil svůj letitý zájem a odborné zkušenosti v oblasti fotodokumentace lidových tradic a folkloru natolik, že dne spatří k předním tvůrcům na tomto poli. Vydal několik samostatných obrazových publikací, např. Frajárka, Frajárka z Kyjovska, materiálových sbírek, např. Slovácká svatba na kyjovském Dolňácku nebo Slovácký rok 1921–1999 i řadu videokazet, např. Slovácký rok 1999, Vzpomínky nevěsty, Kyjovsko – kraj s vůní rozmarýnu nebo Pod vracovskou věží. Kromě tohoto František Synek uspořádal od roku 1998 téměř dvě desítky výstav svých fotografií ve své rodné obci, v Dolních Kounicích, Brně, Strážnici, Uherském Hradišti, Miloticích, Blansku, Praze i jinde a s názvem Země mých snů též na dvou zahraničních výstavách Rusku (Moskva 2002 a Novorossijsk 2004). Tematickou putovní výstavu jeho 60 velkoplošných fotografií krojů a zvyků České republiky shlédli návštěvníci a krajané v Daruvaru, Bělehradě a nyní v řad měst USA a Kanady. V roce 1990 se stal spoluiniciátorem založení Folklorního sdružení ČR, v jehož výboru pracuje od vzniku organizace; nejprve jako 1. místopředseda, pak ve funkci předsedy (1991–1995) a nyní opět ve funkci místopředsedy (1996–dodnes). Již v roce 1990 založil časopis tohoto občanského sdružení s názvem Folklor a dodnes je jeho šéfredaktorem. Časopis je zejména pro těch několik set členských souborů sdružení významným zdrojem informací o dění ve folklorním světě. Stál také u zrodu většiny majoritních akcí FoS (cyklus přehlídek Prameny, přehlídek Zpěváček, zemských přehlídek dětských souborů, festivalu Písní a tancem Luhačovice nebo Národního krojového plesu.

Takže, mïlý Franto! Za všechnu Tvoji dosavadní práci pro naše folklorní soubory a jejich poslání na poli zachování našeho národního kulturního dědictví Ti k Tvým letošním jubilejním narozeninám patří upřímný dík nás všech, kteří se aspoň v rámci našich možností snažíme o totéž. Hlavně Ti však přejeme pevné zdraví, protože se vším ostatním – jak tě známe – si dokážeš poradit sám! *Zdeněk Mišurec*

Františkovi do další padesátky...

František Synek stál u zrodu Folklorního sdružení ČR v roce 1990. Od samého počátku byl hlavním hybatelem tehdy začínajícího bulletinu (dnes časopisu) Folklor.

František Synek patří mezi významné odborníky v oblasti etnografie v České republice a velmi výrazně se zapsal do činnosti Folklorního sdružení ČR. Byl historicky druhým předsedou sdružení, a je nejdéle sloužícím místopředsedou sdružení v dosavadní 16ti leté historii naší organizace. Nesmím zapomenout ani na jeho pestrou vydavatelskou a fotografickou – dokumentační i výstavní – činnost. Chtěl bych Františku Synkovi v prvé řadě moc poděkovat za práci pro Folklorní sdružení ČR a pro lidovou kulturu v České republice. V druhé řadě mu moc blahopřeji nejen jménem svým, ale i jménem celého výboru, předsedů regionálních sdružení a ředitelů festivalů k jeho významnému životnímu jubileu.

Františku, do další padesátky Ti přejeme mnoho elánu, zdraví a spokojenosti!

Zdeněk Pšenica

Pozvánka do Musaionu – Chrámu múz v Praze

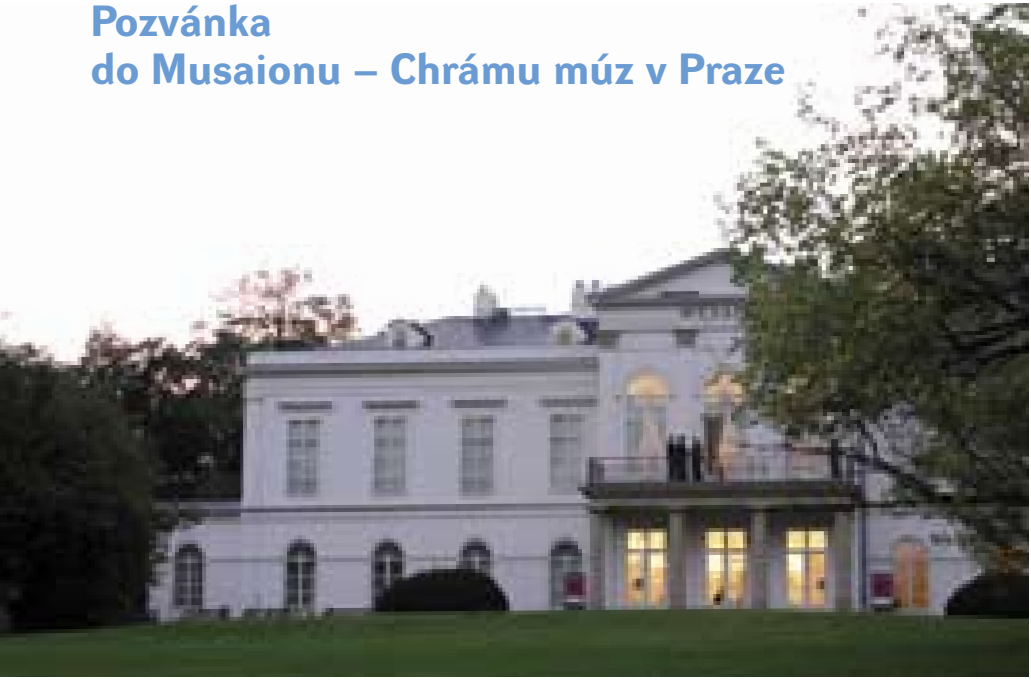

Více než 100 let sídlí Národopisné oddělení Národního muzea v Praze v letohrádku Kinských na Smíchově. Z té stovky let však veřejnost neměla v posledních téměř dvaceti letech možnost zde národopisnou expozici navštívit.

Avšak loni koncem měsíce září se návštěvníkům a zájemcům otevřela zbrusu nová národopisná expozice v rekonstruovaném letohrádku, který nese hrdý název Musaion – z řeckého Chrámu múz.

O historii i novinkách expozice i tohoto našeho předního národopisného pracoviště jsme si jednoho pozdně listopadového podvečera povídali v příjemném prostředí muzejní kavárny s vedoucí Národopisného muzea v Praze Jiřinou Langhammerovou.

„Letohrádek byl jako letní šlechtické sídlo doby klasicismu postaven v letech 1827–1831 architektem Jindřichem Kochem a připomeňme, že si svůj vzhled zachoval i po náročné rekonstrukci dodnes. Dodnes je také významnou kulturní stavební památkou Prahy a České republiky pro svou čistou architektonickou podobu zmíněného stylu. Do objektu letohrádku přesídlilo původní Národopisné muzeum československé, které od roku 1896 sídlilo v Praze na Příkopě v paláci Silva Tarouccy, v roce 1901 poté, co jej pro potřeby muzea zakoupilo město Praha. Své aktivity a výstavy věnované české, slovanské a evropské lidové kultuře zde muzeum (v roce 1922 včleněné do Národního muzea) rozvíjelo až do roku 1986, kdy byl dům z vážných stavebních a technických závad pro veřejnost uzavřen. Celé následující desetiletí doslova před očima chátral, až se v roce 2002 podařilo zahájit náročnou rekonstrukci, která byla ukončena na podzim předloňského roku.“

Dnes se skví objekt renovovaného letohrádku, o jehož rekonstrukci se postarali spoluprací na velké podpisové petiční akci spolu s dalšími také členové Folklorního sdružení ČR, na návrší krásného a veřejnosti trvale přístup-

ného parku, který láká nejen k procházkám a odpočinku, ale také k návštěvě nové moderní národopisné expozice, vystoupení, ukázek lidové řemeslné výroby nebo příjemné kavárny umístěné v objektu.

V novotou vonícím prostředí letohrádku Kinských – Musaionu je také místo pro diskuse, besedy se školami, výtvarníky, folkloristy a dalšími zájemci o lidovou kulturu. Možnost studijně nahlédnout do archivních a knihovních fondů zde naleznou zájemci jak cestou digitální, tak klasickou. „Nechybí zmíněná kavárna, prodejna suvenýrů, kopií zajímavých sbírkových předmětů i literatury. Muzeum připravuje i službu specializované cestovní kanceláře, která návštěvníky doprovodí na zajímavá místa, kam expozice nedosáhne“, doplňuje hostitelka.

Připomeňme, že historie budování národopisných sbírek Národopisného muzea v Praze sahá do 90. let 19. století; totiž do období tříleté přípravy a následného uspořádání Národopisné výstavy československé, která byla v Praze na Výstavišti v jarních a letních měsících roku 1895, a kterou navštívily 2 miliony nadšených návštěvníků...

To nebyla jen výstava, to byla mohutná celonárodní akce, která pozvedla selský lid na úroveň vysoké společnosti. Poprvé se v tak širokém měřítku totiž ukázalo, že odkazy tradiční lidové kultury, nejen písně, ale také užitkové i slavnostní předměty, kroje, stavby, zvyky a obřady, jsou nesmírně kultivované a hodny obdivu, studia a zachování, připomíná významné vyznění Národopisné výstavy československé z roku 1895 J. Langhammerová.

Příprava této výstavy vyvolala na počátku 90. let předminulého století ohromný sběratelský zájem. Pro regionální i pražskou výstavu se po celých Čechách, Moravě i Slezsku sbíraly kroje, výšivky, lidový nábytek, zaznamenávaly se staré lidové tance a písně, popisy zvyků a lidových tradic. Právě v tomto období shromážděné sbírkové předměty daly základ současným sbírkám Národopisného muzea, které dnes ve svých fondech čítají téměř 200 000 předmětů! Je to jedna z největších sbírek lidového umění v Evropě, které jsou umístěny v moderních kvalitních depozitářích.

Národopisná expozice, v níž je prezentováno zhruba jedno procento sbírkových předmětů muzea, je umístěná v Musaionu v řadě sálů celého horního patra a koncepčně propojuje různé možnosti přístupů k určité dané muzejní a expoziční otázce. Nalezneme v ní nejen sféru pohledovou, zvukovou a informační, ale také sféru materiálového dotyku a přemýšlení nad zákonitostmi jinak těžce uchopitelného a pestrého celku lidové tradiční kultury.

Autorka výstavy k tomu dodává: Věříme, že takto různorodou cestou vjemů, dnes poměrně snadno zprostředkovatelných, se může návštěvník lépe přiblížit poznání. Nová národopisná expozice věnovaná české lidové kultuře (neznamená to ovšem, že zde jsou zastoupeny jen oblasti Čech) vypovídá především o vztazích člověka a jeho životního prostředí. Připomíná hodnoty všedních dnů i svátků se začleněním množství exponátů z oblasti tradičního odívání, bydlení a hospodářství. Zvláštní díl expozice je věnován lidovému umění a dokladům kultury duchovní.

Moderní a velmi sdělné pojetí národopisné expozice ocenili při pro-

hlídce po slavnostním otevření dne 29. září 2005 také prezident České republiky Václav Klaus a premiér země Jiří Paroubek, kteří si v doprovodu J. Langhammerové a dalších vzácných hostů výstavu prohlédli a kteří ve svém slavnostním projevu vyzvedli význam národopisné expozice i důležitost uchování a studování našich lidových tradic, kultury a folkloru.

Během poutavého a fundovaného výkladu se oba naši čelní představitelé od autorky výstavního libreta také dozvěděli, že výpravné tematické celky jsou doplněny klasickou expoziční technikou se soustředěním na detaily a sbírkové unikáty. Vzpomínám si, že při rozhovoru s hosty při prohlídce onen podvečer J. Langhammerová dále uvedla: Je třeba se zmínit nejen o obsahu expozice, ale zároveň o neobvyklé výtvarné a architektonické podobě celku, v němž důležitou roli hrají velká dioramata, celky ilustrující významné děje a momenty života tradiční společnosti. Celek expozice Musaionu a doprovodných akcí chápe náš autorský tým zejména v komunikační rovině. V těchto intencích budou v budově Musaionu nebo v její blízkosti pořádány koncerty, folklorní vystoupení a dílny tradičních lidových řemesel.

Pozorný návštěvník tak brzy pozná, že podstatnou sférou vizuálního vjemu je barevnost výstavy, která v různém pojetí dokresluje atmosféru jednotlivých pasáží scénáře. Uvědomí si, že unikátní je rovněž osvětlení výstavy, moderní speciální vitríny a další zajímavé technické novinky.

Během své etnografické praxe jsem měl možnost seznámit se u nás i v zahraničí s desítkami národopisných expozic. Musím uznat, že tak úchvatnou, kompozičně zajímavou a koncepčně obsažnou národopisnou výstavu jsem předtím neviděl. Dnes vím, že k podrobnému seznámení se s její výpovědní hloubkou bude třeba přijít do tohoto krásného prostředí raději podruhé, možná po čase i potřetí, navíc s možností zazpívat si nebo posedět ve zmíněné kavárně...

Programový celek Musaionu se totiž již od samého začátku provozu plně představuje veřejnosti. Od usměvavé a pohodou zářící vedoucí Národopisného oddělení J. Langhammerové jsem se dozvěděl, že během podzimu a adventu ve zdejších dílnách pracovalo na 20 různých řemeslníků a tvůrců v oblasti rukodělné práce, účinkovali zde známé folklorní soubory – při zahájení muzika a zpěváci z Mrákova na Chodsku a ze Strážnice na Slovácku.

V komponovaném adventním programu zde vystoupil „Prácheňský soubor" ze Strakonic, valašský soubor„Kašava" ze Zlína, pražská muzika „Rozmarýnek" a na závěr adventního cyklu si u zdejších jesliček přišli návštěvníci zazpívat s dětskou kapelou a zpěváčky ze souboru „Lučinka" z Prahy. A koncerty a vystoupení budou pokračovat i v jarních měsících. V Musaionu funguje prodejna s vybranými předměty lidové provenience, v besedním sále se konají přednášky pro studenty. Prostě Musaion, jako živá expozice českého národopisu začíná naplno žít, uzavírá naši besedu J. Langmhammerová a srdečně všechny obdivovatele českého, moravského i slezského národopisu zve do Prahy na návštěvu.

Musaion v Kinského letohrádku v Praze na Smíchově je veřejnosti zpřístupněn od 1. října 2005 celoročně každý den kromě pondělků v době od 9 do 17 hodin. Základní vstupné stojí 80,- Kč a počítá se s obvyklými slevami. Zájemci mohou využít i rodinné vstupenky do objektů Národního muzea.

Z podkladů Národopisného odd. Histor. muzea Národního muzea připravil František Synek

Představujeme nový titul

Juráškovi k nedožitým narozeninám...

V neděli 27. listopadu 2005 se uskutečnil v Brně krásný koncert Orchestru lidových nástrojů VUS „Ondráš“ Brno a jeho hostů, jehož součástí byl také křest nové publikace, kterou pod názvem Kniha vzpomínek aneb Střípky vzácného života připravili Hana Maděrová a František Synek. Knihu, jejíž zrod od počátku po zadání do tisku trval necelé čtyři měsíce, vydalo Ministerstvo obrany ČR k nedožitým 80. narozeninám uměleckého vedoucího VUS „Jánošík“ – „Ondráš“ Jaroslava Juráška (1925–2005).

V úpravné publikaci se na více než 200 stranách se odvíjí nejen bohatý a proměnlivý život J. Juráška, ale zaujmou především osobní vzpomínky téměř osmi desítek jeho přátel a kamarádů. Text doplňují četné fotografie z rodinného archivu i ze sbírek kamarádů, na nichž je objektivem zachycen ve vzácných chvílích nejen s manželkou, dětmi a vnuky, ale také s nejbližšími spolupracovníky, muzikanty a zpěváky.

Osobnost a duch Jaroslava Juráška na každého dýchne již z obálky a prvních stran, z nichž nás jeho moudrá tvář pozoruje tak, jak jsme ji znali a vídali. O zrodu knihy jsme si povídali s autorskou dvojicí. Naproti mně pohodlně sedící, usměvavá a po otci rozvážná Hana Maděrová objasnila počátky publikace slovy: Krátce po tatínkově odchodu do folklorního nebe jsem začala přemýšlet o budoucím obsahu této knihy a v duchu sestavovala dopis, ve kterém jsem žádala o krátkou vzpomínku. Nechtěla jsem knihu o tom, jak jsme si ho vážili, jak jsme jej obdivovali, jakou úctu jsme k němu chovali... Přála jsem si knihu, která by byla sestavena právě ze vzpomínek těch, kteří s mým tatínkem prožili společné zážitky, historky či příhody. Věřila jsem, že tyto střípky sestaví krásnou mozaiku jeho života.

Ke spolupráci byl vyzván šéfredaktor časopisu Folklor František Synek. Stačilo několik telefonátů, aby se k H. Maděrové přidal a společně pak putovali za určeným cílem: Nabídku jsem přijal také proto, že s Jaroslavem Juráškem mne vázala dlouhá léta pěkné spolupráce a vzájemné podpory; nejen v časech mého působení ve Strážnici, ale také později jako mého spolupracovníka v redakci časopisu Folklor a jeho předsedování v porotě soutěže Zpěváček. Byli jsme si velmi blízcí a práce na této publikaci byla pro mne nejen výzvou, ale také závazkem a poděkováním za vše, co pro mne jeho přátelství znamenalo.

Přípravné práce byly mezi oba spoluautory v červnu rozděleny a práce hned začala. Nejprve byl sestaven adresář asi 150 přátel a kamarádů J. Juráška. Pak byl zpracován dopis, kterým byli všichni osloveni s žádostí o zaslání vzpomínek na spolupráci a zážitky s J. Juráškem. Dopis obsahoval také

prosbu o zapůjčení zajímavých fotografií. Seznam jsme zpracovali a dopis odeslali během první poloviny měsíce června s přáním, aby se nám příspěvky vrátily do poloviny července, uvádí H. Maděrová. Postupně jsme (i po urgenci), obdrželi do konce července zmíněných téměř 80 vzpomínek, které jsou v knize zařazeny. Společně jsme se postarali o jejich přepis a František pak zpracoval první verzi obsahu.

Moje úloha v tomto čase byla připravit z dostupných rukopisů, výstřižků a dalších materiálů úvodní pojednání o životních osudech J. Juráška, vkládá se do rozhovoru F. Synek. Nešlo o to hluboce hodnotit jednotlivé pracovní a rodinné úseky jeho života, ale spíše poutavě, a s možností zařadit z dostupných materiálů jeho osobní vyjádření, představit jeho život ve všech nejzávažnějších zlomech. Snad se to podařilo a zpracovaný text působí přirozeně, a především pravdivě uvádí všechny důležité okamžiky Juráškova života, uzavírá F. Synek.

Mezitím byli dalšími dopisy osloveni představitelé rozhlasu, televize, Ochranného svazu autorského i odborných ústavů s žádostí o přístup do archivů a možnost zpracovat bibliografii prací, na nichž J. Jurášek samostatně nebo v týmu pracoval. Tato práce nebyla vůbec lehká a H. Maděrové zabrala mnoho času z letních měsíců.

Nakonec jsme koncem měsíce srpna jeden celý den v bytě Maděrových třídili, popisovali a zařazovali shromážděné fotografie, pokračuje F. Synek. Ty v tématických skupinách – rodina, rozhlas, televize, BROLN, Jánošík, Ondráš, přátelé zpěváci – ležely všude kolem, na křesle, na zemi i stole, a my jsme klečeli na koberci mezi nimi a vybírali ty nejzajímavější...

...také jsme dělali poslední úpravy textu a korektury, vkládá se do rozhovoru H. Maděrová. Bylo třeba například zjistit všechna křestní jména desítek osobností – muzikantů, zpěváků, spolupracovníků a přátel, které jsou v textu uváděny. V tomto případě nám velmi pomohl tatínkův kamarád a rozhlasový spolupracovník Jaromír Nečas. Snad nejvíce času a rozhodování nám zabralo vytváření nadpisů k jednotlivým příspěvkům, vzpomíná dále. Všechny totiž začínaly téměř shodně obligátním Vzpomínka na J. Juráška, a tak jsme se snažili z textů vybrat nejzajímavější „obraty“ nebo slovní vyjádření či spojení.

V téže době se již připravoval také výběr pro obrazově zvukový CD-ROM , který byl plánován jako součást knihy. Obsahuje nejen galerii fotografií, ale také řadu zvukových

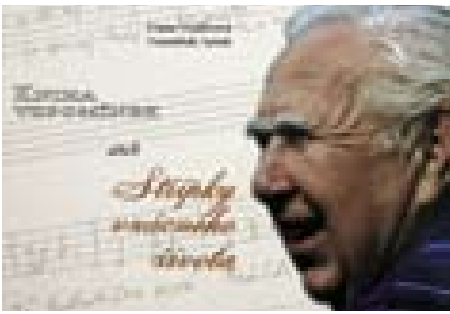

nahrávek úprav lidových písní z dílny J. Juráška a dvě video ukázky z pořadů České televize.

Všechny materiály byly předány k dokončení v závěru měsíce září. Grafické zpracování a litografie knihy provedli v říjnu v Agentuře vojenských informací a služeb (AVIS) MO ČR v Praze. Po dalších korekturách a odsouhlaseních byl rukopis předán do tisku 2. listopadu ve firmě CENTA Brno.

Společně listujeme knihou, z jejíž každé stránky na nás vzhlíží nejen J. Jurášek a jeho přátelé, ale z textů nás osloví vzpomínky, které by odnesl čas, nebýt nápadu H. Maděrové. Kniha je tak nejen vzácným dokumentem jednotlivých zážitků a životních osudů, ale také přehlídkou osobností našeho folklorního hnutí uplynulého půlstoletí. Osobností, které J. Juráška v životě provázely, podporovaly, obdivovaly i přátelsky uznávaly.

Tím se Kniha vzpomínek aneb Střípky vzácného života stala dokumentem doby, v níž žili a pracovali nejen Jaroslav Jurášek, ale společně s ním všichni, kteří mu věnovali byť krátkou vzpomínku.

Díky této knize Jaroslav Jurášek, ani oni nebudou v budoucnu zapomenuti. A to bylo také přání obou spoluautorů a vydavatele. *redakce*

Uplynulo 80 let od úmrtí „krále“ Chodska

Se chodskýho hradu černý prapor vlaje,
smutnou volá zprávu do chodskýho kraje:
Plačte šechny zvony, lkyjte šechny srce,
kdo nás tulik rád míl, toho není více, Baar nám humřil.

Těmito verši se básník Antonín Klášterský naposledy rozloučil s přítelem, jehož Hana Štěpánková v pohřební řeči nad spisovatelovou rakví nazvala „králem Chodska“, zatímco pozdější autorka jeho biografie Božena Hofmeisterová „okouzleným milencem“ kraje pod Čerchovem.

Klenečský rodák Jindřich Šimon Baar pocházel ze starého chodského rodu. Od dětství se setkával s lidovou tradicí, ta se však v důsledku rychlé industrializace v 2. polovině 19. století zásadně změnila. V oné době byla navíc živena i literárními díly, pro něž na Chodsko spisovatelé přicházeli hledat své náměty. O tom ostatně podává svědectví sám Baar, když líčí, kterak na hyjtách předčítal Jiráskův román: Nikdy nezapomenu na chvíle, kdy jsem jako patnáctiletý student předčítal poprvé z Květů našim hyjtákom doma „Psohlavce“. Dojem byl tak silný, že jde se mnou životem a půjde až do hrobu. Světnice natřískaná posluchači otřásala se srdcelomným pláčem a zlostnými kletbami; (…) všem stály v očích slzy radosti i bolesti (…). Četba se stala slavnou nejen po celém Klenčí, ale i po celém kraji, kde ji studenti roznesli, a můj ročník Květů rozsypal se přes zimu v řadu ohmataných, slzami skropených listů, které mi teprve po letech pracně slepil knihař jako vzácnou památku.

V Baarově sběratelské činnosti můžeme zaznamenat dvě výrazná období. První spadá do doby studií v pražském arcibiskupském semináři a kaplanování v Přimdě a Spáleném Poříčí. Časově se kryje s přípravami Národopisné výstavy československé. Baar se v Praze seznamuje s Čeňkem Zíbrtem a přispívá mu drobnými studiemi do Českého lidu, v semináři přednáší v Růži Sušilově (kulturním spolku pražských bohoslovců) a v jejím rámci zakládá národopisný kroužek. Jeho členům je také určen Dodatečný návrh pro sběratele kněze, který Baar koncipuje jako doplněk k tehdy kolujícím dotazníkům. Ve svém deníku si 7. 3. 1892,

tedy krátce před svým vysvěcením na kněze, poznamenává: Jsem pevně rozhodnut, budu studovat a už studuji své širší rodiště Chodsko ve všem směru. Budu se obírat kulturní historií vůbec, národní písní zvláště, budu sbírat všechny příspěvky a drobty k velké kulturní historii české (...). Nepovolím.... Svému předsevzetí nezůstal nic dlužen. Tak vznikla sbírka písňových textů, odhadovaná na 1400 zápisových jednotek, jejíž větší část Baar později (1923) poskytl Jindřichu Jindřichovi. Ačkoliv se necítil být dostatečně hudebně erudován (to je také důvod absence nápěvů), nepřestal se lidovou písní zabývat teoreticky. Svědčí o tom drobná studie pod názvem Kněz v české prostonárodní písni (1892), zamýšlená pro časopis Vlasť, k jejímuž vydání však na zásah redaktora Tomáše Škrdleho nikdy nedošlo. Baar však sbíral i další projevy folkoru. V podobě drobných příspěvků je publikoval v Zíbrtově Českém lidu, plně je však využil až ve svých beletristických dílech, zejména pak v Chodské trilogii. Do období příprav NVČ spadá i jeho dvouletý pobyt v Přimdě, kde jeho pozornost upoutaly zvyky a nářečí tamějších Němců, ale také tzv. baby (kamenné kříže), známé rovněž z Chodska. V době působení ve Spáleném Poříčí Baar aktivně spolupracoval s přípravným výborem NVČ a organizoval zde výstavku národopisného materiálu, který byl posléze zaslán na pražskou výstavu.

Následující období, datované od Baarova kaplanování v Ořechu (1895) až do jeho penzionování (1919), je vyplněno každodenní obětavou péčí o farníky, činností v oblasti katolického reformního hnutí, v neposlední řadě pak mohutným tvůrčím vzmachem na poli literárním. I když ho ani v této hektické době zájem o folklor neopouští, může se mu plně věnovat až po svém penzionování, kdy se navrací do rodného Klenčí. Zaujaly ho zejména pohádky. Své vypravěče našel především v Postřekově (Jakub Buršík) a na Dílech (Alžběta Knopfová, Josef Sokol), kam za nimi sám docházel, anebo si je zval – zpravidla po nedělní mši – do svého domu. Své zážitky sdělil Janu Františku Hruškovi, který o nich dále referoval Jiřímu Polívkovi (1920): Přítel Baar vypravuje s vervou jako pravý pohádkář. Má nasnadě nejen celý fond rodné mluvy, nýbrž i finty a záliby pohádkářů starých, takže se mi zdálo, že zachraňovací činnost jeho bude pokračováním práce mé, možná, že bude cennější, poněvadž se s lidem trvale stýká a nemá obtíží se psaním jako já. Baar se o svém sběru vyjadřuje v dopise B. Zahradníkovi-Brodskému (1921) následovně: Sám teď mluvím jen s prastarými babami, ze kterých vytahuji pohádky a pověsti. Je to práce tak piplavá, že bych raději dral peří nebo přebíral mák, protože vlastně paběrkuji to, co tu zapomněli Němcová, Erben a Hruška, ale mám tak rád svůj rodný kraj, že jsem šťasten, padnu-li na novou pohádku jako slepé kuře, když najde zrno.

Plody Baarovy intenzivní práce představují Naše pohádky (1923), o rok později Chodské povídky a pohádky. Podobně jako Hruška i Baar zdůrazňuje jejich výchovné poslání, na rozdíl od svého staršího rádce se však vyhýbá moralizování: Milé děti, píše v předmluvě k prvnímu svazku, když jsem chodíval do školy, tehdy ještě nežily na světě ani biografy, ani dorost tělocvičných jednot, ani skauti, ani se nehrála kopaná. Mívali jsme ovšem jiná potěšení a jedním z nejoblíbenějších bývaly naše staré chodské pohádky. Uvil jsem vám z nich kytičku a kladu vám ji pod stromeček s přáním, aby se vám líbila a často jste si k ní přivoněly. Baarovy pohádky se dočkaly řady vydání, s ohledem na dnešního malého čtenáře přetlumočené z chodského dialektu do spisovné češtiny.

Baar je v kontextu české literatury řazen mezi tvůrce autorských pohádek. Ačkoliv vycházel z lidové tradice, dokumentární hodnota pečlivě sebraného materiálu se v nich nakonec podřídila estetickému cíli. Pokud bychom se pokoušeli Baarových čtyřiadvacet pohádek žánrově klasifikovat, pak čtyři z nich by patřily do skupiny pohádek kouzelných, pět mezi pohádky "o zvířatech", patnáct, tedy valná většina, by náležela do skupiny pohádek novelistických. Odráží se v nich reálie prostředí, především sociální statut obyvatel, jejich názorový svět a systém

respektovaných norem. Takové jsou např. pohádky Jak dal sedlák študýrovat vola, Jak švec vošidil faráře, Vo zlý ženě, Vo zlým muži, Vo líný Mance aj. Vlastnosti obyvatel však vykazují i hrdinové zvířecích pohádek – medvěd vystupuje sice jako líný, jinak ale dobrotivý muž, zatímco liška si vždy počíná vypočítavě a vychytrale. Dokonalé mapování sociálního prostředí se všemi mezilidskými vztahy, ať již venkovského, či městského, však prochází napříč celým Baarovým literárním dílem, tedy jeho povídkami i nedokončenou Chodskou trilogií.

Jak jsme výše naznačili, nezabýval se Baar pouze sběrem písní a pohádek, ale zcela zákonitě se setkával i s dalšími folklorními projevy, např. pověrečnými povídkami, humorkami, ale i s drobnými žánry, jako jsou hádanky, rozpočitadla, přísloví, pořekadla a pranostika. Do edice Baarových sběrů je v Odeonu r. 1975 zařadil Rudolf Lužík, čtenář je však nalezne i v Chodské trilogii, jejíž vznik spadá do posledních let Baarova života (1923–1925). Vřazením folklorních projevů do textu a podřízení celé románové kompozice kalendářnímu obřadnímu cyklu (martinské posvícení, vánoční svátky, masopust, hra na sv. Dorotu, velikonoční cyklus, poutě, procesí, svatojanské ohně, svatodušní svátky aj.) Baar navázal na tradici české prózy, započatou Babičkou Boženy Němcové a dále rozvíjenou rozměrnějšími díly Jiráskovými, Raisovými, Novákové, Mrštíků nebo monumentálním dílem Holečkovým nebo Herbenovým. Na sklonku svého života se Baar po boku svých přátel – archiváře Františka Teplého a F. Hrušky zapojil do příprav monografie o Chodsku, která

měla navazovat na II. díl Chotkova Moravského Slovenska. Práci ukončila Baarova náhlá smrt 25. 10. 1925. Materiály byly vydány posmrtně v podobě Chodské čítanky (1927).

V roce 1933 byl na Výhledech Baarovi odhalen pomník, na jehož podstavci byla vyryta spisovatelova slova: Pane Bože! Všecky struny v srdci mém už popraskaly, jedna jediná mi zbyla. Miluješ-li mě, dej, abych směl na ní zahrát píseň o lásce k této tvrdé, kamenité zemi! Netrvalo dlouho a třímetrový bronzový monument musel být v letech okupace ukryt v domažlickém muzeu. Mohylu na Výhledech Němci 8. září 1940 vyhodili do povětří. Po skončení války se péčí Baarovy společnosti, pražského spolku Psohlavci a Sdružení chodského národopisu Baarova socha navrátila na původní místo. Znovuodhalením pomníku byl pověřen spisovatelův přítel Jindřich Jindřich. S hrdostí, ale i dojetím sem vodíme své hosty, žáky, přátele. Snažíme se jim připomenout, že Baar svým literárním dílem daleko překročil úzký rámec, jenž mu vymezila literární věda, poplatná komunistickým mocipánům. Jindřich Šimon Baar, svým povoláním i posláním kněz nebyl „pouhým" regionálním spisovatelem, jak se nám někteří autoři čítanek či skript snažili namluvit, ale osobností, která si nejen svým literárním dílem, ale i statečným občanským postojem v období 1. světové války plně zaslouží naši úctu a hluboký obdiv. *Marta Ulrychová*

Z činnosti výboru a sekretariátu FoS ČR

Společné jednání výboru, revizní komise a předsedů regionálních folklorních sdružení proběhlo ve dnech 23. a 24. září v Praze. Na jednání byl přijat v obecné rovině Program činnosti na roky 2006–2008 s tím, že F. Synek bude konkretizovat rok 2006. Výbor určil termíny jednání pro příští rok: 10.–11. 2. a 21.–22. 4. Praha, 7.–9. 7. Svatobořice-Mistřín nebo 22.–23. 7. Holašovice, 22.–23. 9. Praha, 24.–26. 11. jednání výboru spolu s pracovním setkáním zástupců souborů – místo bude upřesněno.

Na tomto výboru se dále diskutovalo o otázce pořadů sdružení ve Strážnici. Programová rada MFF Strážnice doporučila FoSu vrátit se k původnímu zadání dělat pořady na klíč, ale přehlídkový typ pořadů. K tomu se připravuje jednání s ředitelem NÚLK.

Výbor schválil do komise MK ČR pro udělování dotací L. Michálka a B. Chocholu za K. Macečkovou a R. Ehrenbergerovou, kterým skončil mandát. Do funkce tajemníka sdružení byl navržen J. Pokorný, který se po schválení valnou hromadou stal členem výboru. Za mediální komisi podal informaci předseda S. Hrzal. Požádal o předání kontaktů na média, informoval o tiskovce a uvedl soutěžní akci Zlatý Amos.

B. Chochola seznámil přítomné s činností kontrolní komise a doporučil zadávat při jednáních výboru konkrétní termínované úkoly a odpovědné osoby za jejich plnění.

R. Ehrenbergerová a F. Synek podali hodnocení festivalu v Luhačovicích. Přítomnost předsedy vlády a dalších známých osobností posílila pozici festivalu nejen u diváků, ale i u sponzorů. Ocenili kvalitní propagaci i dobrou kvalitu pořadů. Poukázali na problémy, např. s ozvučením.

Pro řešení otázek a propozic dětských soutěžních přehlídek pracuje od tohoto výboru komise ve složení R. Ehrenbergerová, J. Langer, V. Fabišík a J. Šamánková. Byl dán návrh na zrušení startovného.

Národní krojový ples se bude konat ve Žďáru n. S. 4. 2. 2006. Bude věnován oblasti jižních Čech. X. ročník plesu se uskuteční 3. 2. 2007 a bude věnován Horácku. V redakci časopisu Folklor byla opět navázán kontakt s B. Čumpelíkovou.

Pro rok 2006 byly vydány kalendáříky, leták hlavních akcí (skládačka), pro příští rok se připravuje aktualizace adresáře členských souborů a festivalů. Ve větším předstihu se bude vydávat festivalová skládačka pro rok 2007.

V úterý 1. 11. 2005 se uskutečnilo setkání ředitelů festivalu a hostů. V listopadu byla velká pozornost věnována přípravě jednání výboru a Valné hromady ve Žďáru nad Sázavou 25.–27. 11. 2005. Hlavní materiál pro valnou hromadu – návrh stanov se zapracováním připomínek připravil do konečné podoby J. Langer, za což mu patří velké uznání.

Otevřená zůstává otázka uzavření nové smlouvy s Ochranným svazem autorským. K tomu je nutné, aby vedoucí souborů, kteří neposlali repertoárový list pro rok 2005–2006, tak učinili co nejdříve. Mohla by nastat nepříjemná situace – totiž neuzavření smlouvy – což by postihlo všechny soubory.

Koncem listopadu byly odeslány finanční prostředky za letní tábory a pracuje se na uzavření ostatních grantových aktivit.

Václav Horčička

Pozvánka na Národní krojový ples 2006

Folklorní sdružení ČR společně s řadou spolupořadatelů Vás všechny srdečně zve na IX. Národní krojový ples Folklorního sdružení ČR, který se uskuteční v sobotu 4. února 2006 v Domě kultury ve Žďáru nad Sázavou.

Cílem národního krojového plesu je prezentovat před širokou veřejností velkou sílu, krásu a pestrost folkloru ČR. Našim společným přáním je, aby na plese vládla pohoda, radost a vzájemné společné veselí jak krojovaných, tak civilních návštěvníků plesu. Nesmíme zapomenout na vzácné hosty a sponzory folklorního hnutí, neboť plesem zahájíme i mediální kampaň folklorních festivalů a slavností roku 2006. Proto využijeme zázemí a všech dostupných prostor domu kultury pro pohodlí a spokojenost všech.

Na plese dostane prostor pro svou prezentaci Jihočeské folklorní sdružení. V komponovaném úvodním programu a během plesu se představí: Národopisný soubor „Doudleban" z Doudleb se svou muzikou, Jihočeský soubor písní a tanců „Úsvit" z Českých Budějovic se svou muzikou, Soubor lidových písní a tanců „Furiant" z Českých Budějovic se svou muzikou, „Blaťácký soubor" ze Ševětína se svou muzikou, Folklorní soubor „Písečan" z Písku se svou muzikou, „Prácheňský soubor" písní a tanců ze Strakonic se svou muzikou, Doudlebské folklorní sdružení „Soumrak" z Borovnice, Folklorní soubor „Radost" z Kamenného Újezdu, Jihočeský folklorní soubor „Kovářovan" z Kovářova, Folklorní soubor „Malý Furiant" z Českých Budějovic, Folklorní soubor „Javor" z Lomnice nad Lužnicí se svou muzikou, Jihočeská muzika „Bechyňská duha" z Bechyně, Cimbálová muzika VUS „Ondráš" z Brna, Dechová hudba „Budvarka" z Českých Budějovic, horácké národopisné soubory se svými muzikami a další folklorní soubory z celé České republiky.

Miroslav Ekart

Lidové tradice a média I.

Také vás jímá někdy lítost nad stavem věcí, které nemůžete (i když byste opravdu moc chtěli) jakkoliv ovlivnit? Také věříte, že vaše „starosti" a názory nejsou ojedinělé, ale jen je jiní veřejně nesdělují? O tom všem jsme si vyměnili několik dopisů s Mílou Brtníkem, „tátou horáckých souborů" a dalším „důchodcem z Vysočiny". Vznikla z nich tato úvaha nad vztahem médií a tradiční lidové kultury. Byli bychom rádi, kdyby nebyla názorem ojedinělým, ale kdyby byla podnětem k nápravě věcí mnohých...

V úvodu diskusí společně konstatujeme, že Folklorní sdružení ČR soustřeďuje téměř 14 000 členů a má 402 členských kolektivů a 50 folklorních festivalů. Přemýšlíme, jestli je nás tak málo, že naše práce a činnost pravidelně nestojí sdělovacím prostředkům (nejen regionálním) ani za to, aby o nás a našich akcích, kterých není málo, informovaly širokou veřejnost?!

Počítáme! Jen regionálních a souborových akcí probíhá u nás za rok řádově ne desítky, ale přímo stovky; namátkou vzpomínám, že Kalendář folklorních akcí obsahuje přes 700 údajů a určitě neobsahuje akce všechny. Ročně námi pořádané folklorní akce vidí statisíce nadšených diváků. Máme být spokojeni? Ano i ne! S návštěvností jistě ano. S ozvěnou ve sdělovacích prostředcích určitě ne!

Tu Míla Brtník vyslovil dosti razantní názor slovy: *V této souvislosti mne například velmi mrzí, že se v regionálním tisku a někde i v tisku, který řídí místní úřadové, objeví celé stránky o tom, že nějaké „Kotěhulky" kopaly, a kopaly, až také někdy vyhrály, ale že se ve městě uskutečnily zajímavé kulturní akce, a třeba i folklorní festival mnohdy i s mezinárodní účastí, to jim nestojí za pozornost a zmínku.*

Společně si uvědomujeme sílu peněz, které v našem hnutí (souborům i pořadatelům) často chybí a jinde se jimi doslova plýtvá. Máme na mysli neslané nemastné televizní pořady a především reklamy, uváděné v šotech zařazovaných v nejnevhodnější dobu přímo do běžícího programu. Připadá vám to jako nová „televizní" kultura? Tváří se to tak! Při jejím „provozování" jsme sice pasivní, nesdílíme ji společně s dalšími (byť jsme pasivně virtuálně propojeni televizní sítí a ve stejný okamžik se před blikajícími monitory obrazovek na „povel" smějeme), ale dennodenně ji užíváme. Ovlivňuje nás, tvaruje, mění. Podléháme jí! Myslíte, že ne? Kultura je přece způsob a forma života. A televize a její program s převahou násilí a vtíravou reklamou je dnes jejím hlavním představitelem. Chtěli bychom se bránit. Nelze to! Aspoň společně s Mílou počítáme, kolik peněz za nákup pořadů dá televize a za reklamu vydá výrobce, kolik stojí televizní zpracování, kolik hodin denně jen reklama (pomineme-li „bláznivé" zábavné neustále opakované pořady a vzrušení z násilí přinášející thrillery) zabírá našeho času, který by mohl být věnován věcem užitečnějším a prospěšnějším. Mne napadá četba nebo poslech kvalitní hudby, Míla připomíná nejen práci s dětmi a mládeží, ale také zájem o poznatky a zkušenosti doposud žijících pamětníků...

Oba tušíme, že úvahou zkoumaná věc se však bude jevit mnohem závažněji! Co nás oba udivilo, byla skutečnost, že akce jako bylo 60. výročí festivalu Strážnice se neobjevila ve zprávách nekomerční České televize. Komerční Nova se ovšem vyznamenala. „Stihla" natočit a odvysílat půtku

strážnických šohajů, snažících se unést během festivalu vlčnovského krále přímo z Jízdy králů. Vtírá se myšlenka – nebyla to „krádež" na objednávku? Často nás udivuje, jak je televize rychle na místě činu. V pozadí vidíme opět peníze! Nebo že bychom se mýlili?

A jsme u toho, konstatuje Míla: *Když támhle v nějaké obci upadne řidičovi kolo, které potom přejede policajtovi nohu, o tom se natočí nebo napíší celé reportáže. Výročí festivalu, potažmo folklorního, však za seriozní zmínku nestojí!*

Dodávám: *Přece nejde jen o strážnický festival a jeho výročí. Jde o tisíce hodin, které folklorní soubory a jejich členové věnují tomu, aby se naše tradice, náš kulturní poklad, sahající až hluboko do minulosti, u nás udržely!*

Vůbec nechceme, aby folkloru byly plné obrazovky a stránky novin. Chceme, aby nám byla sdělovacími prostředky věnována stejná pozornost jako sportu a nebo některým jiným kulturním oborům.

Nabízí se zajímavý návod, jak se dostat do televize! Před časem několik týdnů celý národ sledoval nejen ve zprávách tahanice kolem policií rozehnané akce CzechTek. Jak vděčné téma pro novináře. Uzavřená dálnice, semknutá linie policejního kordónu, šarvátky mladých s příslušníky policie, výpovědi zraněných a zbitých, zmatené a protichůdné výpovědi politiků, nejasné příčiny! A důsledky? Tisíce mladých několik dnů nocovali a protestovali přímo v Praze u úřadu vlády! Jak vděčné téma pro novináře! Dokonce i bývalý prezident V. Havel se zapojil a nabízel se za prostředníka! Snadný je závěr: Lidem je třeba ukázat srážku, hon, krev, výbuchy, bolest. Nezajímá je krása kroje, pohoda, klid, pěkné vystoupení, příroda, skvělý koncert, zdařilá výstava.

Takto s Mílou společně protestujeme a vracíme se do „vlastních vod"! *Copak nám už po 16 letech nic neříká usnesení UNESCO o udržení kulturních a lidových tradic, přijaté v roce 1989? Ptáme se, proč se těchto našich tradic zříkáme, proč od nich neustále utíkáme? Proč jsou nám neustále cpány tradice cizí, které nám nic neříkají? Namátkou se nabízí: Děda Mráz, Santa Claus, Halowen nebo zmíněná „techno hudba" doprovázející „techno párty"? Chtělo by se volat! Nechejte si své zvyky, tradice i hudbu tam, kde mají domov, tam, kde mají své kořeny. My si zase necháme našeho Mikuláše s anděly a čerty, velikonoční pomlázky s kraslicemi, slováckou Jízdu králů, královničky, slavnosti otevírání studánek, masopust, fašank či končiny, a krásnou poezii Vánoc s jejich jesličkami, stromečkem, dárky a koledami, které nemají obdobu nikde na světě. Necháme si naši hudbu, naši poezii, naši historii i kulturu. Proč je nám nuceno něco jiného, cizího, za čím navíc stojí reklama a byznys?*

Zajímáme se s Mílou, co můžeme společně pro změnu, nápravu věcí současných udělat, činit. Vychází nám nejen: *Nebát se veřejně vystoupit. Ale také otevřít oči a vrátit se domů. Připomenout sobě, dětem a vnukům vlastní kořeny!* (*A také učitelům!*, vpadám do diskuse, *kolik ti dříve odvedli právě na tomto úseku užitečné a prospěšné práce!)*

Ale zpět ke kořenům! Nacházíme je společně s našimi velikány až v době první poloviny 19. století! Ano, naše vlastní kulturní kořeny sahají až do doby obrozenecké. Do doby našich významných předků, o nichž někde v podvědomí mnoho víme, které známe, jejich skvosty denně potkáváme, ale které již nevnímáme!?

Míla hned vypočítává*: František Palacký a Jan Neruda se svými dějinami a pověstmi, Božena Němcová s Babičkou a národopisnými „skicami" ze svých cest, Bedřich Smetana a jeho Prodaná nevěsta, Hubička, mnohé překrásné klavírní skladby čerpající z našich tanců, jen namátkou Medvěd, Slepička...* a hned jej napadá celý cyklus Má vlast*.*

A copak Antonín Dvořák, pokračuje Míla*. Nezapomněl na svoji vlast ani v Americe. Z jeho tvorby určitě znáte Slovanské tance, Dvojzpěvy, symfonie, do nichž zakomponoval i motivy naší hymny Kde domov můj. Z dalších velikánů vzpomenu Vítězslava Nováka a jeho Slováckou suitu. Leoše Janáčka a jeho Lašské tance, Bohuslava Martinů s Otevíráním studánek... Nikomu z nich nebyl*

folklor prostým a obyčejným. Naopak! Přinášel jim motivaci a uměleckou inspiraci. A to ještě nezapomeňme na naše spisovatele a malíře. Které? Bratři Mrštíkové, Tereza Nováková, František Kožík, sběratelé lidových písní Vladimír Úlehla, František Sušil, František Bartoš, Čeněk Zíbrt, Vycpálek, Zemánek, Vidláková, Bonuš, Jelínková... Malíři: Ludvík Kuba, Mikoláš Aleš, Josef Mánes, Jožа Úprka, Slavíček, Jambor, Švabinský a řada jiných.

Jak jistě správně tušíte, žádnému z těchto umělců nepřipadaly naše folklorní tradice jen jako obyčejné, které nemají lidem co říci, a které nestojí za to, aby se o nich kdo zmínil! Možná, aniž to tušíme, právě nyní, v době sjednocené Evropy je třeba ještě více vracet se k svým kořenům a užívat prostředků domácí lidové pokladnice. To proto, abychom zůstali v Evropě svoji.

Kéž by se nám to společně podařilo! Zůstat svoji! Zachovat své kořeny! Nepodlehnout tlakům a vlivům kultur jiných... nejen televizní, hudební, taneční a stylu života, ale také kultuře supermarketů, reklamních šotů a vcelku pasivního městského života ve vleku všech nabídek a lákadel světelných reklam.

Rádi bychom s Mílou Brtníkem věřili, že se podaří „otevřít oči" také našim „nositelům kultury" a sponzorům. Ale nejen jim. Také pánům poslancům a senátorům, ředitelům televizních i rozhlasových studií, redaktorům, režisérům, muzikantům i ostatní pracovníkům, kteří mají s kulturou „co dělat" na jakémkoliv postu. Přidat se musíme ale také my všichni. Odborní pracovníci ze Strážnice, z Prahy i Rožnova, muzejníci ze všech koutů naší vlasti, univerzitní páni profesoři, pořadatelé festivalů a slavností, představitelé našeho sdružení i vedoucí souborů. Všichni bychom se měli přestat bát své názory vyjadřovat, veřejně uplatňovat a prosazovat do televize, rozhlasu i na stránky novin a časopisů. Všichni společně bychom se měli postarat o nápravu věcí současných, z nichž mnohé se táhnou již celou řadu let minulých i současných, ale které je ještě možné napravit.

Jen se nebát vypnout televizi... a získat čas! Pro rodinu, pro děti a vnuky, pro sebe, pro přátele a společnost... pro sepsání svých myšlenek!

Míla Brtník a František Synek

Lidové tradice a média II.

Vítám možnost se vyjádřit k tématu, které Míla Brtník a František Synek nastolili.

O negativním vztahu médií k folkloru se diskutuje na různých fórech již dlouho. A nemůže nás těšit skutečnost, že v podobné situaci jsou i jiné aktivity. Z vlastní zkušenosti z působení v mediální sféře tzv. malých sportů, kterým se rovněž věnují desetisíce, možná statisíce lidí vím, že se s podobným postojem médií potýkají rovněž. Pokud nejde o fotbal, hokej a některé další sporty, kde se točí i velké peníze, nebo některé sporty olympijské, tak o akce mládežnické, ale i celostátní a mezinárodní sportovní rubriky deníků, časopisů, televize i rádií nestojí.

I když se situace podle mého názoru po období téměř úplné ignorance této tématiky v médiích v devadesátých létech a na počátku tohoto desetiletí přece jen postupně mění, přesto je situace pro nás stále nepříznivá!

Nezájem o folklor, lidové tradice, festivaly, přehlídky, slavnosti, činnost souborů, byl mnohými redakcemi, redaktory, mediálními odborníky zdůvodňován tím, že před rokem 1989 byla tato oblast kultury, zájmové činnosti přeceňována, bohatě podporována státem, někdy i politicky zneužívána. V novém období „musí" redakce uspokojit hlad čtenářů, diváků, posluchačů – zejména mladých, po jiných sférách umění a zábavy. Folklor již prý lidi nezajímá.

Někteří mediální vševědové dokonce tvrdí, že oblast lidové kultury je jen doménou zájmu starších generací, staromilců!? Škoda, že nenavštěvují něk-

teré naše festivaly a přehlídky i jejich neoficiální program.

K tomu později přistoupil tvrdý konkurenční boj médií o inzerenty, kteří nestojí o tzv. okrajová témata včetně lidového umění a kultury. Důsledkem lítého boje o čtenáře, posluchače a diváka je jejich komercionalizace a bulvarizace. A to bohužel i v některých tzv. veřejnoprávních sdělovacích prostředcích. Takže na přední stránky některých novin, časopisů nebo do hlavních zpravodajských pořadů televize bychom se dostali jen v případě rvačky návštěvníků nebo muzikantů mezinárodního festivalu, únosu „vlčnovského krále" z krojovaného průvodu a podobných skandálů.

Komercionalizace, bulvarizace má rovněž velký vliv na malý zájem médií celostátních i regionálních o naše i mezinárodní akce, činnost souborů, o lidovou kulturu vůbec. A souhlasím s autory úvahy Lidové tradice a média, zda nejde vlastně o cílenou snahu potlačovat naši národní kulturu, tradice, národní cítění, vlastenectví a upřednostňovat především tak zvanou multikulturu, postupnou globalizaci i v této oblasti našeho života.

Ekonomicky i politicky se budeme stále více stávat součástí evropského společenství. Je to objektivní nutnost, abychom se nestali izolovaným ostrovem, bez možností dalšího rozvoje. K tomu přistupuje i vzájemné poznávání a ovlivňování kultur jednotlivých zemí. Naše folklorní hnutí pro to dělá hodně, což dokumentují i počty zahraničních souborů na našich festivalech a našich souborů vystupujících v zahraničí. Bohužel ani to média, až na výjimky, nezajímá. Jsem pro to k této situaci nemlčet, veřejně o těchto otázkách diskutovat, přesvědčovat vydavatele, šéfredaktory, ředitele rozhlasových a TV stanic, vysílací rady, poslance, senátory, starosty obcí.

Ale z vlastní dlouholeté praxe vím, že především je třeba dlouhodobě, soustavně získávat a ovlivňovat jednotlivé novináře, editory, šéfredaktory k tomu aby se seznámili, na vlastní oči viděli práci našich souborů, skupin, navštěvovali naše oficiální i neoficiální akce, slavnosti, přehlídky, lidové zvyky... Abychom včas a systematicky o nich dopředu informovali jednotlivé vybrané novináře, redakce, sami o nich psali. Nespoléhejme se jen na oficiální tiskové zprávy zasílané mnohdy anonymně mnoha redakcím, oficiální tiskové konference. Je výborné, že píšeme o stovkách akcí na náš web – www.fos.cz, ale adresujme tyto zprávy i na další webovské stránky, diskutujme i na dopisových stránkách deníků a časopisů a jejich internetových fórech.

Zde si dovolím malou poznámku, se kterou nemusí mnozí čtenáři souhlasit. Vzhledem k tomu, že bulvární noviny a časopisy čte velké množství lidí a stejné je to i se sledovaností zpráv na TV NOVA i TV PRIMA, doporučuji nabízet těmto redakcím atraktivnější, neobvyklé, netradiční programy souborů z našich pódií, zajímavé členy souborů (povolání – př. primáš – lékař, psychiatr, legendární lidový zpěvák – univerzitní profesor, mezinárodně uznávaný veterinář, vynikající sólisty, atraktivní zahraniční soubory, vítěze soutěží v zahraničí...). S řadou souborů i přehlídek, slavností jsou spojena i jména známých umělců, ale i sportovců. Využijme nyní i takový fenomén jako je vyhlášení verbuňku za kulturní památku UNESCO. To jsou samozřejmě témata nejen pro tzv. bulvární média.

Jak jsem již v úvodu uvedl, situace se postupně lepší. Svědčí o tom například již dlouhodobý přístup Českého rozhlasu, který rozšiřuje zejména na stanici Praha a v rámci regionálních stanic informace a pořady věnované fokloru, Rádio Proglas. Ale blýská se na lepší časy i v rámci České televize, kde na ČT 2 bude vysílán od začátku nový pořad, připravovaný ostravským studiem ČT.

V rámci Folklorního sdružení se budeme snažit zefektivnit informační služby tím, že rozšiřujeme okruh konkrétních redaktorů, kteří se věnují naší problematice, budeme vybrané redakce včas informovat o zajímavých a významných akcích, zvát je na ně.

Mediální komise FoS přišla i s návrhy na inovaci grafického ztvárnění a řazení zpravodajství na našich internetových stránkách. Aby bylo atraktivnější, byla snadnější orientace

uživatelů na úvodní stránce. Výborné je, že se již našel způsob, jak dostat na webovské stránky obsah časopisu Folklor.

Osobně si myslím, že by bylo dobré v rámci webových stránek FoSu umožnit diskusi jejich uživatelů o životě našich souborů, našeho sdružení, ale i například o takových otázkách jako je vztah médií k lidovým tradicím.

Dušan Macháček

Legendy moravského folkloru v Uherském Brodě

...Člověk, který vyniká neobyčejným uměním, činy nebo schopnostmi už za svého života, stává se živou legendou... *(motto z programového letáku koncertu)*

19. listopadu 2005 proběhl v Uherském Brodě již počtvrté slavnostní koncert tematicky zaměřený na prezentaci soudobých žijících legend moravského folkloru, které zásadním způsobem ovlivnily vývojové proměny lidové kultury v kontextu etnografických regionů Moravy.

Tento významný kulturní počin pro Uherskobrodsko však kromě společného setkání a muzicírování folkloristických legend nesl také v sémantické rovině hlubší poslání – snahu o kladné vyjádření vztahu člověka k tradičnímu lidovému umění, které svou archaičností a pravdivostí vytváří polaritu k dnešní zkomercionalizované kultuře v masmédiích a k její esteticky degradovaným hodnotám.

Za zvláštní atribut tohoto přínosného a inspirujícího večera naplněného hudebním a tanečním folklorem považujeme oslavu významných jubileí třech legend – Lubomíra Málka (60 let), Jiřího Chovance (60 let) a Jaroslava Kováříka (80 let).

Organizátoři promyšleně zvolili pestrý a proporčně vyvážený program, v němž zazněly lidové písně především z uherskobrodského, uherskohradišťského, kyjovského Dolňácka, Podluží a také ze sousedního Slovenska.

Slavnostní koncert legend moravského folkloru byl koncipován do dvou větších bloků, kterými fundovaně provázel hlavní organizátor a ředitel Domu kultury v Uherském Brodě Jaroslav Mikulík. V průběhu koncertu jsme mohli zhlédnout dílčí výstupy CM Olšava s primášem Lubomírem Málkem, CM Jury Petrů s primášem Petrem Petrů, CM „Linda" s primášem Stanislavem Škubalem, „Oldstars Hradišťan" a virtuózní houslovou hru slovenského primáše Miro Dudíka. Dále zazpíval dívčí sbor národopisného souboru „Olšava", Mužský sbor z Kyjova. Ze sólistů folklorního večera jmenujme zejména Katarínu Törökovou, Julinku Kučerovou-Severinovou, Jožku Severina, Jaromíra Nečase, Jiřího Chovance a Jaroslava Kováříka st. Za mimořádně umělecky kvalitní považujeme výstupy Mužského sboru z Kyjova, Julinky Kučerové-Severinové, Jožky Severina a Jaroslava Kováříka st.

Mužský sbor z Kyjova zaujal posluchače živelným provedením kyjovských lidových písní, což odměnilo přítomné auditorium frenetickým potleskem. Obdiv si také zaslouží Julinka Kučerová-Severinová a Jožka Severin za osobitou a stylovou interpretaci písní z Podluží, které reflektovaly hluboký citový náboj a místy až intimní obnaženost. Za doprovodu Olšavy vystoupil Jaroslav Kovářík st., jehož lyrický projev působil dojmem kontemplativní lidské výpovědi plné pokory, životního nadhledu a moudrosti.

Všichni folkloristé prokázali schopnost originální interpretace hudebního a tanečního folkloru jako genia loci, jeho specifik a tendence citlivého zpracování regionální lidové materie, která je následně srozumitelně prezentována recipientům. U účinkujících byla příznačná vize po promyšleném uchopení lidové materie a její následné finální podoby.

Z hlediska objektivně-kritického bychom také chtěli upozornit na vkusnou a citlivou stylizaci jednotlivých hudebních a tanečních čísel se zřetelem na přirozenost a autentičnost regionálního materiálu.

Jiří Kusák

Lidové řemeslo a lidová píseň

Rád bych se pokusil objasnit prezentaci tradičních lidových řemesel na folklorních akcích v rámci lidové kultury doma i v zahraničí.

Po řadu let jsem ve svých poznatcích a názorech dospěl k přesvědčení, že lidová píseň a lidové řemeslo patří od nepaměti k sobě a tvoří spolu jeden nedílný celek.

Národopisné studie uvádějí, že lidová řemeslná činnost člověka byla často doprovázena písničkou s hudebním doprovodem a posléze i tanečními kreacemi – viz taneční provedení lidových řemesel.

Dokladem toho je i bohatá sbírka lidových písní a pověstí z moravského Horácka, kde lidové zvyky byly mnohdy spojovány s lidovými řemesly – do literatury byly pravděpodobně uvedeny povídkáři, jakými byli V. Kosmák, F. Stránecká, F. Bartoš a zejména V. Pittnerová, ale i další. Na Horácku žila každá osada a každá rodina jak řemeslem, tak i zpěvem, které společně doplňovaly jejich osobitý život – jedině tak lze pochopit zdejší národopis ve své celistvosti. Já osobně jsem jak folklorista, tak i lidový řemeslník a přiznám se, že mě tato problematika trápí řadu let.

V časopise Folklor se vše točí kolem folklorních souborů a jejich prioritního postavení v oblasti lidové kultury – jak jinak. Přesto na jeho stránkách postrádám odbornou či jakoukoliv věcnou diskusi o vztahu folkloru k tradičním lidovým řemeslům. Chybí mi zde společný program, který by podpořil úsilí o kvalitní prezentaci lidové kultury. Myslím si, že tradiční lidová řemesla by měla být adekvátním doplňkem folklorních festivalů a národopisných akcí, ale i naopak. Tato rozmanitost dodává pořádaným akcím potřebnou „šťávu“ a je tím pravým kořením, kterým se ochucuje naše lidová kultura.

Tradiční lidová řemesla a folklorní soubory mají své specifické postavení, ale v oblasti lidové kultury by měly mít i společné pojítko.

Bohužel jsem ze stran folklorních souborů zaslechl i názor na společnou účast lidových řemeslníků, kteří si prý na akcích „vylepšují“ svoji finanční stránku, zatímco členové souborů vystupují na akcích bez nároku na honorář. Domnívám se, že tato skrytá rivalita ničemu neprospívá a řada otázek by se měla objasnit. Nerad bych, aby moje stanovisko a dlouholeté poznatky vyzněly v prospěch či neprospěch obou zmíněných stran. Nezpochybnitelnou skutečností je, že práce členů folklorních souborů je velice náročná a vyžaduje si spoustu času pro nácvik.

Na druhé straně, lidový řemeslník věnuje též velkou část svého času jak vlastní řemeslné tvorbě, tak i zajišťování všech potřebných náležitostí, jako je obstarávání materiálu, spotřeba energie, ale také čas strávený předváděním některých řemeslných technik na akcích včetně dalších režijních výdajů. Nevím, ale když bychom sečetli výdaje na obou stranách, možná bychom dospěli k zajímavým výsledkům, které by nakonec nebyly nějak výrazně odlišné. Ale myslím si, že to není tak docela směrodatné, protože společným cílem by měla být prezentace umělecké tvorby v oblasti naší národní kultury. Samozřejmě, že ze strany lidových řemeslníků by rozhodně nemělo jít o jednostranně komerční zaměření – to je věcí osobní názorové vyspělosti a morálního profilu tvůrce.

Je třeba i vzít na vědomí, že někteří řemeslníci mají na svoji činnost živnostenské oprávnění.

Přesto však věřím, že se v dané problematice najde nějaké přijatelné řešení, které by vyústilo ve vzájemnou vstřícnost a pochopení pro společnou věc – jsme přeci na „jedné lodi“ a měli bychom se podle toho řídit! *Richard Klauda*

Jak to dělají jinde... podnět od sousedů

V prostředí folklorních festivalů a pořadů se pohybuji příliš dlouho na to, aby mne ještě na jejich přípravě a realizaci něco příjemně překvapilo. Přesto se tak stalo při letošním zájezdu souboru Lúčka Svatobořice-Mistřín do polské Poznaně na festival Světová přehlídka folkloru – Integracje 2005.

Hned v úvodu připomínám, že pořadatelé s námi dovedli projednat účast během sedmi dnů, z nichž pět bylo pracovních. Již to svědčilo o jejich profesionálním přístupu a schopnostech. Během těchto dnů jsme si vyměnili šest e-mailů, které obsahovaly všechny zásadní materiály potřebné k naší účasti na festivalu. (Z polské strany pozvání, smlouvu a program, ze strany naší žádost o pozvání, charakteristiku souboru a fotografie a kopii podepsané dohody). Odpadlo tak zdlouhavé (někdy několikaměsíční) vyměňování informací, sondování různých variant a možností, někdy až zbytečně dlouhá příprava spojená s udržováním (a prověřováním) kontaktu. Na místě však na mne čekala překvapení další...

... první – Smysl festivalu

Náhled na smysl festivalu uvedl maršálek Velkopolského vojvodství ve své zdravici účastníkům festivalu slovy: *Kultura je nezastupitelná hodnota, která vyrůstá z nás a umocňuje naše člověčenství a folklor je nejvýznamnější odkaz umožňující zachování vlastní výjimečnosti ve sjednocujícím se společenství evropských národů. Věřím, že Světová přehlídka folkloru – Integracje 2005 přinese nejen možnost na prezentaci lidové kultury z různých koutů Evropy v zemi Velkopolské, která se pyšní vztahem ke svým národním tradicím a dědictví, ale také přátelství a spolupráci mezi všemi účastníky, našimi vzácnými a milými hosty.*

Poznaňský festival pořádá tamní sportovní univerzita AWF, jenž v rámci studia zřizuje pro studenty mimo jiné zájmové kolektivy také folklorní soubor na velmi vysoké umělecké úrovni, jenž nese název „Poznaň“. Lidový tanec je také jednou z výběrových studijních možností posluchačů univerzity. Právě členové souboru byli pořadateli festivalu, jehož smysl nebyl prvoplánově v představení souborů divákům v Poznani a několika dalších městech (Lešno, Wronki, Grodzisk ad.), ale spíše ve společných festivalových aktivitách mladých lidí z jednotlivých souborů, které měly do budoucna navodit spolupráci a přátelství a poznávání různých evropských národních kultur prostřednictvím folkloru. To bylo umocněno ubytováním ve společné desetipodlažní budově univerzitních kolejí, v níž dvěma kolektivům patřilo jedno patro. Češi je sdíleli s Estonci, v patře nad námi byli Maďaři s Turky, úplně nahoře pořadatelé, v nižších patrech Srbové, dva polské soubory a opět pořadatelé a v patře prvním nejvyšší vedení festivalu. V přízemí byla k dispozici kdykoliv (i během nočních hodin) velká i malá zkušebna s pianinem, prostorná jídelna, non stop otevřený nevelký bar, prodejna suvený-

rů, drobného občerstvení a fotografií z festivalových vystoupení, a v noci velký studentský diskotékový klub. Předpokládána byla dobrá umělecká úroveň zúčastněných souborů i jejich zkušenosti z podobných festivalů, na nichž byl vystavěn bohatý, ale zase ne příliš náročný program pobytu, jenž obsahoval denně jedno vystoupení, noční „národní večer" a jinak relativně dostatek volného času na odpočinek, sport či jiné společné aktivity.

Překvapení druhé:
Zájem o účinkující

Program festivalu nebyl náročný. Denně bylo 20 minutové vystoupení, z něhož režisér galakoncertu vybral od každého souboru čtyři pěti až sedmiminutové vstupy do svého galapořadu. Zůstalo dostatek času na prohlídku center navštívených měst, zábavu nebo prostý odpočinek. Na plánovaném programu byla sportovní klání (pohár ve volejbale přes děravou síť, kterou se míč prohazoval, vyhráli – před příliš ambiciózními Srby – Estonci), uvítali jsme koupání v aquaparku a někteří také v přírodním jezeře, prohlédli si nejen kostely, kláštery nebo historické stavební zajímavosti jednotlivých měst. Upoutala nás prohlídka Poznaně a centra i okolí památníku učitele národů J. A. Komenského v Lešně. V neposlední řadě nás čekala každou noc výuka lidových tanců a tanečních her v diskotékovém klubu v rámci „národních večerů". Brzy jsme poznali, že pořadatelé dovedou reagovat na naše přání, nebylo-li v rozporu s časovým plánem festivalových aktivit. Tímto způsobem jsme využili možnosti sušit, prát a žehlit své kroje, dvakrát během pobytu zkoušet v malém sále, uspořádat dva seznamovací večery s Estonci a jeden se Srby nebo uspořádat noční prohlídku města Poznaně. Prostě – pořadatelé splnili přání účastníků, jejichž spokojenost byla pro ně prvořadým a nejvýznamnějším úkolem týdne, kterému rádi podřídili svůj čas a své schopnosti.

Překvapení třetí:
Precizní práce pořadatelského týmu

Pořadatelé byli z řad studentů fakulty tělesné výchovy AWF a členů souboru Poznaň a vytvořili zkušený pořadatelský tým, v němž každý měl svůj náročný, ale řešitelný úkol. O každý soubor se po celou dobu pobytu starali dva průvodci, kte-

ří byli ubytování na stejném patře univerzitních kolejí jako „jejich" kolektiv. Tím byla zajištěna maximální informovanost a schopnost rychle reagovat na pokyny ze štábu, který sídlil ve stejné budově. Kromě týmu průvodců pracovaly ještě týmy pro zajištění stravování a občerstvení (každý den jsme např. obdrželi na soubor dvanáct plastikových lahví vody na pití, kvalitní jídlo – byt v případě snídaní a večeří trochu jednotvárné – bylo v dostatečném množství 3x denně), dopravy (tato skupina organizovala nejen společné přesuny z Poznaně do jednotlivých měst a cestování po městě, ale také např. převoz materiálu nebo čerpání pohonných hmot – každý soubor obdržel na cesty k vystoupením 300 l nafty zdarma) a propagace (její členové několika auty s reprobednami zajišťovali po celý týden průběžně informování obyvatel, vyvěšování plakátů, organizaci televizních a rozhlasových pozvánek i novinářské besedy). Velmi početná byla skupina technického zajištění, do které patřil tým zvukařů, osvětlovači, scéničtí pracovníci a techničtí pomocníci. Tento tým měl na starosti přípravu pódií, zázemí pro účinkující i vybavení hlediště pro diváky závěrečného festivalového galakoncertu.

Překvapení čtvrté: Technické zázemí

Když jsem byl režisérem pořadu informován, že naše cimbálová muzika bude tanečníky doprovázet z místa vzdáleného více než 30 metrů, nevěřil jsem, že to bude možné. O to pozorněji jsem sledoval přípravy a zkoušky.

Brzy jsem poznal, že všechna pódia a místa programových akcí byla kvalitně plošně snímána moderní ozvučovací technikou. Již na předcházejících vystoupeních čtyři v rozích umístěné mikrofony a jeden na rampě ve středu pódia snímaly precizně zpěvy po celé ploše scény. Jednotlivé nástroje doprovodných hudeb (playback nebyl povolen) měly své mikrofony, k dispozici byly mikrofony tzv. klopáky pro zpěváky nebo nepříliš početný sbor. Zvukoví technici, kteří nás s technikou doprovázeli na všechna vystoupení, si poctivě zapisovali informace důležité pro dobrý záznam a přenos zvukových dat a jejich umění „zvučit" folklorní muziky a zpěváky. Pro hlavní koncert byla navíc k dispozici souprava dvaceti mikroportů, které využívali nejen sóloví zpěváci pro zpěv v prostoru nádvoří, ale také celé sbory.

Celodenní zkouška závěrečného galakoncertu v čase od 9 do 12 a od 14 do 17 hodin, probíhala zdlouhavě, ale v klidu a pohodě. Velká pozornost a časový prostor více než šesti hodin zkoušky byl věnován nazvučení kapel. Přesné (a neměnné) postavení bylo základem. Nastavení mikrofonů ke každému nástroji nezbytností, zvuková zkouška jednotlivých nástrojů i celkové souhry a znění kapely samozřejmým vyústěním do detailu vedené přípravy. To vše na jednom, druhém a příp. i třetím místě budoucí produkce kapely. Ohromující byla skutečnost, že výkonný systém reproduktorů zajistil kvalitní ozvučení celého prostoru velkého nádvoří barokní poznaňské radnice, v němž nebylo „hluchého" nebo příliš zvukově předimenzovaného místa. K doprovodu tanečníků na vzdálenost zmíněných třiceti metrů opravdu stačil vizuální kontakt a pozorné sledování hudby slyšitelné v každém koutě rozlehlého nádvoří. Vše řídil zkušený hudební režisér, který během koncertu ovládal také naprogramovaný světelný park, a zajišťoval jeden technik u zvukařského pultu a dva v prostoru mezi pódii a účinkujícími.

Významnou součástí koncertu byl také početný park výkonných světel. Všechna pódia byla nasvícena vlastní světelnou soupravou ovládanou přes počítač. Programové schéma umožňovalo během akce na jedné straně nádvoří připravit ve tmě zbytku nádvoří (také účinkující čekali v chodbách radnice a kláštera bez možnosti rozsvítit světla) nastupující hudbu i s mikrofony na jiném místě, a pak v určitém okamžiku současně zahájit vystoupení a spustit světla. Účinek na diváky byl ohromující, překvapivý a nebývale silný.

Překvapení páté: Hlavní program

Byl uspořádán na závěr sedmého dne pobytu, tedy v neděli večer. Předcházela mu již zmíněná celodenní sobotní zkouška, noční technická zkouška za

účasti vedoucích a sólistů a dopolední generálka. Program, spíše monstrózní galakoncert všech účastníků festivalu, byl koncipován jako nebývalá umělecká kompozice na téma „lidová hudba spojuje národy". Uskutečnil se na nádvoří poznaňské radnice, která sídlí v prostorách starobylého kláštera. Velký čtvercový prostor nádvoří velikosti téměř 50 x 50 m byl ze tří stran uzavřen klášterními budovami, a z poslední dominantou bakokního klášterního kostela, byl na své čelní straně využit pro vystavění pódií, míst pro účinkování a umístění věží reproduktorů. Dominantou nádvoří bylo pódium 10 x 8 m více než metr vysoké na straně levé, dále šestimetrová věž s pódiem pro muzikanty 3 x 4 m na svém vrcholu a stejně velké pódium přímo pod věží též pro hudebníky. Pro tanec byl využit také ústřední prostor 10 x 8 m před vstupem do hlavní budovy a též samotný vstup pro hudební vystoupení.

Koncepce programu s názvem Hudba ve folkloru světa, v němž nebylo místa pro představování vzácných hostů ani pro nadbytečné průvodní slovo, byla vystavěna uměleckými prostředky (dramaturgie, režie, světla, zvuk, střídání prostor a náhlé změny pódií) v grandiózní více než dvouhodinové hudebně – taneční folklorní umělecké show. Každý soubor v programu vystoupil se čtyřmi vstupy, z nichž jeden byl věnován instrumentálnímu a vokálnímu projevu hudby, ostatní byly taneční. Program galakoncertu byl dramaturgicky velmi dobře vystavěn. Plynule se v něm střídaly ukázky sólových hudebních nástrojů (různé druhy strunných a dechových nástrojů, cimbál, harmonika, bubny), jakož i vynikající umění jednotlivých kapel jako celku, to vše podložené promítáním vizuálních filmových pozvánek do příslušné země nebo kraje, odkud muzika do Poznaně přijela. Vystřídaly je poutavé sólové taneční výstupy a programy celých souborů, sólové vokální vstupy a sbory nebo zpěv tanečníků. Společný – za účasti zástupců všech souborů – byl úvod doplněný emotivním, leč nedlouhým slovem oslavujícím poetiku lidové kultury a folkloru, a závěr, sestávající z polonézy tančené opět zástupci všech souborů. Vyvrcholením galakoncertu bylo závěrečné společné vystoupení všech hudebních skupin. Moderátorka do programu vstoupila v úplném finále a stačila aplaudujícímu auditoriu více než 2 500 diváků současně představit hosty a poděkovat všem, kteří se o pořad a festival zasloužili. Možnost vlastních slov pak dostali přímo na pódiu mezi účinkujícími režisér pořadu Dariusz Majchrowicz a senátor Jerzy Smorawinsky, který pozdravil všechny přítomné slovy:

Často si dávám otázku, jestli nám postupující globalizace naší civilizace zanechá prostor pro další uchování těchto výjimečných tradic, lidových obřadů, hudby a tanců. A právě na příkladě podobných setkání jako je pátý ročník Světové přehlídky folkloru – Integracje 2005 jsem pochopil, že lidová kultura má své stálé a trvale pevné místo v národních kulturách. Před chvílí ukončená hudební a taneční představení i ukázky obřadů a lidových krojů nás uvedly do poutavého, proměnlivého a barevného světa lidové kultury a folkloru různých zemí Evropy a sblížily často zeměpisně velmi vzdálené národy. Naplnila se tak myšlenka „sjednocení" podporující vlastní odlišnosti, tradice, toleranci a svobodu. I proto nese náš festival název Integracje.

František Synek

Trojice horňáckých národopisců se dožívá šedesátky

Již mnohokrát si společně své narozeniny připomínali tři folkloristé z jihovýchodního úpatí Bílých Karpat, na moravsko-slovenském pomezí, konkrétně z horňácké obce Velké nad Veličkou, kteří spolu chodili nejen do základní školy a na gymnázium ve Strážnici, ale kteří se potkávali i v Brně, kde studovali na odlišných fakultách. Všechny tři ovšem nespojovala jen škola, ale i stejné zájmy – zpěv, tanec a udržování lidových tradic. Folkloru se naši oslavenci – Jitka Garšicová (Zemanová) a dvojčata Antonín a Jiří Mička – věnují už od svých školních let. Na škole ve Velké nad Veličkou pod vedením pedagogů Dagmar Severové, Olgy Pšurné a Leoše Zemana působili v dětské folklorní skupině a muzice, jako studenty je v Horňáckém souboru písní a tanců Veličan od roku 1965 vedl Jan Loutchan a potom dlouhá léta působili v souboru Velička. I dnes se zapojují do aktivit starší Veličky. Všichni tři říjnoví oslavenci milují Horňácko natolik, že se bez nich neobejdou téměř žádné Horňácké slavnosti.

K blížícímu se jubileu přejeme národopisným „trojčatům“ z Velké pevné zdraví, veselou mysl, folklorní elán a občas i trochu dobrého červeného vína či slivovice.

Ochránkyně horňáckého kroje
Jitka Garšicová-Zemanová

Jitka, dcera Leoše Zemana, neteř Vlasty Zemanové a vnučka sběratele lidových písní Martina Zemana se narodila 13. 10. 1945 ve Velké nad Veličkou. Po základní škole studovala gymnázium ve Strážnici a pak necelé tři roky na FF UJEP v Brně. Působila také jako metodička na OKS v Hodoníně, dlouhá léta jako redaktorka vlastivědného časopisu Malovaný kraj v Břeclavi, kde využívala svých znalostí, které získala během studia folkloristiky na FF v Brně. Po nuceném odchodu z redakce pracovala v sedmdesátých letech též na MNV Velká a řadě jiných míst. Nyní je v invalidním důchodu.

Paní Jitka jako ochránkyně horňáckého kroje vždy důsledně dbá na správnost každé součásti lidového oděvu a její použitelnost k různým událostem a příležitostem, jako jsou kupř. Velikonoce, Boží tělo, pohřeb, svatba, křest apod. Proto se také žádný krojovaný průvod Horňáckých slavností neobešel bez Jitky Zemanové a jejich stabilních spolupracovnic. Jitka má stále přehled, kdo a jakou krojovou vzácnost vlastní. A ta se potom musí v průvodu pokaždé objevit. Touto svou činností pomáhá i nadále udržovat horňácký kroj a tím i naplňuje odkaz vynikající vyšívačky, své tety, paní učitelky Vlasty Zemanové. Z tohoto důvodu také ženský velický sbor Jitky Garšicové, který se stal pěveckou ozdobou nejen Horňáckých slavností a příležitostných přehlídek, je vždy precizně oblečen. Sbor bývá dáván za vzor v upravenosti a použitelnosti různých krojových variant.

Zkušená folkloristka se jako dlouholetá členka programové rady Horňáckých slavností také zasloužila o pořádání tradičních lidových jarmaků v době slavností. Jarmaky jsou vlastně jejím dítětem – a dá se říci, že hezkým a trvalým.

Mimo tyto národopisné aktivity uplatňuje paní Jitka své znalosti a zkušenosti i jako autorka řady článků dotýkajících se tradiční lidové kultury Horňácka a historických památek Velké. Často se také podílela na mnohých rozhlasových a televizních nahrávkách, kupř. Slovácké svity, Zlaté

jedličky či organizování nahrávek horňáckých hudců. V mládí se souborem rovněž reprezentovala Horňácko na řadě vystoupeních, dokonce i v cizině (NDR, Jugoslávie). Je na škodu, že její současný zdravotní stav omezuje folkloristické aktivity naší jubilantky.

Písmák Antonín Mička

Pedagog, folklorista a regionální spisovatel PhDr. Antonín Mička oslavil 10. 10. 2005 šedesáté narozeniny. Narodil se jako třetí syn (spolu s dvojčetem Jiřím) na velickém gruntě manželům Janu a Alžbětě Mičkovým. Ve Velké nad Veličkou vyrůstal v zemědělské rodině a v dětství poznal klady i zápory, radosti i strasti vesničanů hospodařících na kopcovitém Horňácku. Ještě jako školák vykonával zemědělské pracovní úkony, ale také s kamarády poznával zajímavé prostředí na pasinku a prožíval s nimi mnohá dobrodružství, na něž dodnes rád vzpomíná. V rodině i ve škole získal a rozvíjel tradiční horňácké zvyky a písně. Se šesti bratry rád naslouchal zpěvům otce Jana, dědečka Jana Slováka, strýce Jožky Zemana, Vladimíra Klusáka, Martina Holého i Pavla Rumíška. S národopisným nadšením započal už na velické škole. Není divu, že folklorem i písněmi rodného kraje se zaobírá do dnešních dnů.

Jubilant od roku 1960 studoval na gymnáziu ve Strážnici, později na Pedagogické fakultě UJEP v Brně, kde v roce 1968 promoval. Po napsání disertační práce a vykonaném rigorózu získal v roce 1980 doktorát z filozofie na téže brněnské univerzitě. V nejvýše položené vsi Horňácka – Nové Lhotě započal své kantorské působení v roce 1968. Podle něj to byly nejlepší a nejkrásnější roky v jeho pedagogické praxi, přestože svérázný novolhotský dialekt činil žákům zejména při diktátech v hodinách českého jazyka a literatury značné problémy. V této dědině také zapsal řadu krásných lhoťáckých pěsniček, ať již milostných, pracovních nebo „štěglivých," které mu nazpívala tetička Šajdlerová.

Jeho dalším působištěm se stala škola v Hroznové Lhotě. I na ní se snažil v hodinách češtiny a hudební výchovy podchytit u svých žáků zájem o národopisnou činnost. Té se však jako pedagog nejvíce věnoval na Nové Lhotě a pak v Louce, kde od roku 1978 až do dnešních dnů působí jako ředitel školy. Už na Nové Lhotě, když s dětmi připravoval pásmo k I. ročníku Mladého Horňácka, založil národopisný kroužek. Od té doby napsal mnoho scénářů a podle nich secvičil s žáky množství národopisných pořadů, se kterými se děti také prezentují už po třiatřicet let na dětském národopisném festivalu Mladé Horňácko ve Velké nad Veličkou a Lipově. Během své učitelské praxe vychoval celou řadu zpěváků. I základy hry na housle předal mnohým svým svěřencům. Za svou dosavadní pedagogickou, literární a osvětovou činnost mu bylo uděleno školskými orgány ocenění a čestné uznání.

Ještě během studií působil od roku 1965 v Horňáckém krúžku ve Velké nad Veličkou. Svému (prvnímu) folkloristickému koníčku, dá-li se to tak nazvat, se hlouběji věnuje od roku 1971 v národopisném souboru Velička. Tento soubor spolu s uměleckým vedoucím J. M. Kristem rovněž po šest let vedl. S Veličkou vystupoval na mnoha regionálních slavnostech (např. Strážnice, Myjava, Kyjov, Bánovce), přehlídkách, soutěžích a příležitostných vystoupeních v Čechách, Moravě, Slovensku i cizině (Jugoslávie, Polsko, Německo, Belgie). S cimbálovou muzikou Jarka Miškeříka se jako zpěvák zúčastňoval nahrávek v brněnském rozhlasovém studiu, se souborem Velička se divákům představil v televizních dokumentech a filmech jako kupř. Horňácké mládí, Slovácká svita, ...ani smrt nebere, anebo v 7. díle (Slovácko) antologie Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska. V současnosti zpívá ve svém bydlišti s mužským sborem Malina z Kozojídek. Jako rozený Veličan občas ještě vystupuje i s mužským velickým sborem a členy staré Veličky na Horňáckých slavnostech. Od roku 1984 pracuje v programové radě Horňáckých slavností, kde se doposud jako autor podílel se svými spolupracovníky na čtyřech večerních pořadech (Na společnú notu, Z velického kúta, Život

s písní, Tak sme začínali) a realizaci několika tematických výstav i vernisážích připravovaných k těmto slavnostem.

Druhým koníčkem Antonína Mičky je psaní. Již pětatřicet let náš šedesátník spolupracuje jako dopisovatel Slovácka, Národopisných aktualit, Malovaného kraje, Slováckých novin, Rovnosti a jiných deníků. V těchto novinách a časopisech uveřejnil přes 160 kratších zpráv a obsáhlých článků, ve kterých čtenářům přibližuje jak zvykoslovný folklor (Živý betlém, Fašankové tradice, Horňácké slavnosti, Mikulášské maškary), folkloristické osobnosti (Dušan Holý, Martin Zeman, Zdenka Jelínková, Slávek Jakubíček), tak spisovatele (Rudolf Kyncl, Otakar Bystřina), pedagogy (Josef Úlehla, Vladimír Klusák st., Národní mučedník biskup Gorazd, Luděk Mikáč, bratři Hudečkové), výtvarné umělce (Karel Benedík, Karel Sup, Cyril Mandel, bratři Uprkové, Auguste Rodin), zpěváky (Luboš Holý, Václav Harnoš, František Okénka), muzikanty (Martin Hrbáč, Jaromír Miškeřík, Vítězslav Volavý, Antonín Pavlica, Jožka Pešek), horňácký odboj (Odbojová činnost na Horňácku, Převaděčské skupiny na Horňácku, Osvobozování obcí Horňácka), folkloristické události a výročí (Mladé Horňácko, Velička jubilující, První národopisná slavnost ve Velké, Stoleté výročí Horňácka), historii kraje (Protireformace na Horňácku, Historie Louky, Rekatolizace na Velicku, Z historie česko-slovenské vzájemnosti), otázky školství (Evangelické školství v Javorníku, Vzdělávání hrubovrbeckých evangelíků, Protestantské sbory a školy na Horňácku, Osobnost velkého Moravana, Vyšel z lidu Slovácka, Putování Jana Amose). K výše uváděným rozsáhlým článkům se ještě řadí i množství nekrologů a jiných zajímavostí, které život přináší. Také svými recenzemi, úvahami i studiemi taktéž obohatil i často vydávané brožury k výročím škol (Velká nad Veličkou, Louka, Lipov) nebo folklorních souborů (Velička, Mladé Horňácko). Jako regionální spisovatel věnoval svému kraji knihu nazvanou Pěšinkami Horňácka, která zachycuje prosté zemědělce, železničáře, lesní dělníky a učitele v odbojovém hnutí. Dokument Vývoj školství na Horňácku podrobně popisuje vzdělávání v tomto kraji od doby husitské až do roku 1945. S kolektivem učitelů napsal knihu Školství v obci Louka a spolu s Michalem Škopíkem vydal knihu Louka – 950 let horňácké obce.

Pan ředitel Mička se už těší na důchodový věk. Prý bude mít více času. Snad potom dopíše i rozepsané vlastivědné knihy s pracovním názvem Horňácké osobnosti, Co víme o školách na Horňácku a Velká nad Veličkou – středisko Horňácka.

A tak přejeme našemu jubilantovi dobré zdraví, pohodu a životní optimismus, aby mohl svá rodinná, pracovní i literární předsevzetí s elánem jemu vlastním uskutečnit.

Tanečník a zpěvák Jura Mička

Pochází z mnohočlenné velické a folkloristické rodiny. Celý svůj dosavadní život (narozen 10. 10. 1945 ve Velké nad Veličkou) zasvětil Horňácku. Studoval na gymnáziu ve Strážnici. Po maturitě navštěvoval tři roky Vysokou školu zemědělskou v Brně, studia nedokončil. Po vojenské základní službě pracoval jako technik u VHS ve Veselí nad Moravou, dálkově vystudoval SPŠ v Hranicích na Moravě a pak dlouhá léta působil jako vedoucí štěrkopísku ve Státním statku Veselí nad Moravou. Nyní je technikem a zástupcem vedoucího v soukromé firmě.

Jiří Mička spolu s Františkem Okénkou, Martinem Zálešákem, Martinem Čambalem, Janem Pavlíkem, Jarošem Hrbáčem a dalšími zpěváky tvořil dlouhá léta kostru mužského sboru při HCM Martina Hrbáče. S tímto sborem uskutečnil řadu rozhlasových a televizních nahrávek. Jeho pěvecký projev je zachycen i na zvukových nosičích. Od roku 1971 až do roku 1989 byl členem souboru Velička, v letech 1979-1989 vytvářel spolu s MUDr. Petrem Jelínkem a Janem Kománkem st. vedoucí trio tohoto souboru. S Veličkou pak procestoval řadu států Evropy (Jugoslávii, Polsko, Anglii, Francii, Německo, Belgii, Rakousko, Itálii), kde spolu s dalšími členy předváděl zvyky Horňácka. Nejen na pódiích se Jura Mička s celou Veličkou prezentoval divákům.

Také televizní dokumenty a filmy jako Lidé z Podjavoriny, Slovácká svita, Horňácké mládí, ...ani smrt nebere, anebo VII. díl (Slovácko) antologie Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska zachytily taneční umění členů Veličky a našeho jubilanta.

Ještě dnes patří strýc Jura mezi dobré tanečníky sedlácké, verbuňku, obzvláště pak nejpřednějšího horňáckého párového tance – starosvětská. O jeho tanečním umění spisovatel dr. Jiří Jilík v knize Rebelové proti všednosti píše: *...diváci jednu chvíli bouří potleskem a vzápětí strnou v němém vytržení. To když Jura Mička při starosvětské obřadným krokem, tak lehoučkým, tak plným vznětu, obkrouží svoji tanečnici, profesorku Zdenku Jelínkovou. Viděl jsem je takto tancovat sólo desetkrát či dvacetkrát a vždy jsem uchvácen...* I takový je šedesátník Jura Mička.

převzato z www.folklorweb.cz
Antonín Vrba

Vinš Jiřímu Jilíkovi

V druhé polovině loňského roku se dožil významného životního jubilea dr. Jiří Jilík, spisovatel, glosátor dění nejen ve folkloru, redaktor národopisného časopisu Malovaný kraj a novinář regionálních tisků. Narodil se v Praze v roce 1945, ale vyrůstal a působí na Slovácku, kde žije v Uherském Hradišti. Příteli Jiřímu Jilíkovi jménem svým i jménem jeho přátel přeji mnoho zdraví, spokojenosti, štěstí i trvalého a stále takto bohatého pracovního zaujetí pro krásu a zajímavosti (i záhady) Slovácka.

Krásné životní jubileum oslavil J. Jilík slavnostním křtem své další publikace s názvem Žítkovské bohyně, v níž se vydává po stopách lidové magie

v Bílých Karpatech Z útlé knihy, kterou doporučuji vaší pozornosti, uvádím několik ukázek: (s. 28) ...Některé bohyně uměly zaříkat či zažehnat nejen nemoci, ale dokonce i živly. Zajímavý osobní zážitek vylíčil spisovatelce Aleně Bartošíkové Jan Rapant, dlouholetý ředitel hrozenkovské školy a známý kopaničářský muzikant. (V čísle časopisu Folklor 6/2005 jsme uvedli jeho vyznání – pozn. red.). Vzpomíná na svou tetu, bohyni Surmenu. Její přesné jméno sám údajně nezná, přestože jde o příbuznou: *Všichni jí tak říkali, takže její křestní jméno ani neznám*, uvedl v novinovém článku (2004) a jen tím potvrzuje obtížnost dopátrat se podrobného rodokmenu těchto žen. Jeho vlastní vzpomínka na bohyni Surmenu týkající se zaříkávání bouřek je velmi sugestivní: *Pamatuji si, že mně říkala: Kedysi sa hnalo ze všetkých strán jedenásc búrek a všeckých som ich zažehnala! Bydlela v takové malé chaloupce po nás, říkali jsme jí sušjerňa. Vyběhla z ní, postavila se proti náporu větru, z toho vichru byla celá rozcuchaná, a udělala veliký kříž proti bouřce takovými velkými gesty od země až do výšky, a bouřka nás opravdu obešla.*

Jinde píše autor o čarování milého (s. 35) : ...za způsobem, jak přičarovat milého, vrátíme se na Kopanice do Sta-

rého Hrozenkova za zpěvačkami z folklorního sboru Čečera. Do pořadu O touze a čarování, který se konal v kulturním domě ve Starém Hrozenkově v květnu 2004, zařadily tento: Dívka si stoupne na hnůj, pod „levú pazuchu“ vezme kočku, před sebe položí habrovou, dubovou, bezovou, šípovou, hruškovou a hlohovou větev – těchto větví se nesmí dotknout. Kolem dívky se postaví tři bohyně, každá z jednoho boku a zaříkávají za ni: *Ty hrab, ty ho hrab, ty dub, ty naň dúp, a ty bez, ty preň bež, a ty šíp, ty ho ščíp, a ty hruška, ty ho huškaj, a ty hlóh, ty mu poščaj nóh. Jak je za horámi, aby sa prelámal, jak je za vodú, aby preplával, jak je za okennými mrežámi, aby sa prepálil. Vyše mosta, niže mosta, aby němal nigdze mjésta, vyše lavky, niže lavky, aby němal nigdze stávky, jak u nás.* Tentýž postup uvádí již Bartoš, hovoří však ne o třech, ale o dvou bohyních...

Jedno z mála svědectví, které nahlíží na bohyně bez předsudků, nám zanechala spisovatelka Amálie Kutinová (1898–1965) ve 4. dílu oblíbeného souboru příběhů o Gabře a Málince. Příběh s názvem Gabra a Málinka v čarovné zemi situuje spisovatelka právě na Žitkovou, kam obě sestry přijíždějí na prázdniny ke svému strýci, správci tamní školy. Spisovatelka Kutinová, která prožila dětství na Valašsku, poznala i Kopanice. To ona sama je Málinkou z knížky... Amálie Kutinová milovala přírodu, v níž se odráží boží řád, a ideou, která se vine jako neviditelná stuha jejím dílem, je život člověka v souladu s přírodou. Později v Podkrkonoší, kam se odstěhovala za svou dcerou Marií, provdanou Kubátovou, dnes známou spisovatelkou, věnovala hodně času poznávání životní filozofie obyčejných venkovských horalů... Hrdinka příběhu, Málinka, se setkala s bohyněmi při svém pobytu ve Starém Hrozenkově a na Žítkové několikrát... O zaříkávání soudí, že je to „památka dávného přírodního léčení – i čarovného – jak to naši předkové ve své prostotě dělali... (s. 66–68). *František Synek*

Knihu Jiřího Jilíka Žítkovské bohyně vydalo nakladatelství Alcor puzzle, spol. s r. o., Hýsly 2005.

Listopad patřil ve Vsetíně Jasénce

Osobnosti vyrůstají nenápadně

V řadě diskusí i v mnoha médiích zaznívá často názor, že lidové umění, ať taneční, pěvecké či hudební je přežité, neatraktivní, nepřitažlivé a modernímu člověku mnoho neříkající. Ponechám stranou fakt, že zvyky, tradice, obyčeje, oblečení (kroje), jazyk (nářečí a dialekt), jména a pomístní názvy tvoří základ identity rodů, etnických skupin, regionů a potažmo i národů a národností. K tomu, abych vyvrátil větu uvedenou v úvodu, si nemusím hrát na etnografa, sociologa, politologa a podobně. Stačí mi sdělit pouhý fakt, že dva programy, které připravil vsetínský soubor „Jasénka“ v uplynulém měsíci, při nichž během deseti dnů vyprodal mramorový sál vsetínského zámku a do posledního místa naplnil velký sál Domu kultury, vidělo bezmála 800 diváků. A to je návštěvnost, se kterou marně soupeří další umělecké žánry a jejich interpreti.

Muzicírování s „Jasénkou“

Koncert se stal nejen oslavou sběratelského a skladatelského mistrovství zakladatele souboru a dlouholetého

primáše Zdeňka Kašpara, který by se letos dožil 80 let, ale i přehlídkou neobyčejného interpretačního umění cimbálové muziky. Když se po odchodu Zdeňka do muzikantského nebe postavil na jeho místo Zdeněk Zmeškal, bylo mnoho pesimistů, kteří tvrdili, že s odchodem Kašpara muzika „Jasénky" skončí. Opak je ale pravdou. Mladého houslistu a zpěváka podrželi nejen „staří matadoři", mám na mysli Stanislava Tomance, Břetislava Rokytu i cimbalistku Růženu Děckou, ale doslova všichni členové kapely. Na primášském postu se s ním střídá Simona Bezděková, která je nejen vynikající muzikantkou a doslova rozenou primáškou, ale příjemný pro oko je i samotný pohled na ni... Kapelu na koncert posílila violoncellistka profesorka Zdeňka Pimková (v minulosti odehrála s „Jasénkou" řadu koncertů i vystoupení) a houslistka Hana Sýkorová (Zdeňkova dcera), a tak mramorovým sálem zněla dvě hodiny cimbálová muzika v plné nádheře. Lze bez nadsázky říci, že se v historických prostorách zámku sešlo celé valašské hvězdné pěvecké nebe – Jarmila Šuláková, Saša Dobrovolná, Klára Blažková, Pavel Ptáček, pěvečtí sólisté kapely Stanislav Tomanec, Zdeněk Zmeškal a Michal Kovář, sbor „Jaséněanky", vedený Zdeňkovu sestrou Irenou Martínkovou, sbor chlapů i taneční souboru. Škoda jen, že Josef Laža byl zdravotně indisponován a nemohl s „Jasénkou" vystoupit.

Celkový výjimečný dojem koncertu umocnil svým průvodním slovem Jan Rokyta. S neuvěřitelnou odbornou erudicí i humorně poetickým nadhledem u svého cimbálu skutečně zářil. A to nejen slovem. Brzy, obrazně řečeno, muzice úplně podlehl, vzal do rukou paličky a s „Jasénkou" si s chutí i zahrál. Ne že bych chtěl dokázat, že to na cimbál umím, ale znát Kašparovy věci je pro každého muzikanta povinnost, řekl divákům poté, co dozněla jedna z prvních skladeb koncertu. A naplněný mramorový sál pak tleskal dvě hodiny téměř nepřetržitě.

Půl století Malé Jasénky

Už fakta z koncertu „Malé Jasénky" by stačily na pochopení, že v sobotu 19. listopadu se uskutečnila v Domě kultury Vsetín událost nevšední. Na jevišti byly vidět děti nejmenší, malé, větší i velké, „dospěláky" „Jasénky" i zástupce generací, které, když se učily tancovat kmenové číslo „Malé Jasénky", Prvňáčci, tak se psaly letopočty hluboko v minulém století. Nutno podotknout, že jim krátké kalhoty, sukničky, koloběžka i panenky slušely i po letech. K tomu více jak tři desítky muzikantů ze tří cimbálovek a do posledního místa zaplněné hlediště, které si mohlo ruce utleskat.

Jubilejní koncert „Malé Jasénky", ve kterém vystoupilo mnoho generací, ukázal, že dětství, mládí a dospělost je ve spojitosti s lidovým kumštem proces kontinuální, spontánní a nezaměnitelný.

Děti jsou vždy ve svém projevu nádherné, hravé a bezprostřední a když se to s nimi umí, vznikne to, co předvedla „Malá Jasénka". Nádherná podívaná na radost a spontánnost, ale i na kus tanečního, pěveckého a muzikantského kumštu.

A tady jsme u podstaty věci. S dětmi se to musí umět a navíc nesmí chybět chuť s nimi pracovat. „Malá Jasénka" měla ve své padesátileté historii vlastně i úžasné štěstí. Vždy stály v čele ženy, které samy mnoho let v „Jasénce" tancovaly a které děti vedly s úžasným entuziasmem, odbornou erudicí i s praktickými dovednostmi. Bylo jich celkem šest a pět z nich strávilo s „Malou Jasénkou" dohromady 27 let. Že to matematicky vzato moc nepasuje? Ale ano, od padesátky odpočtěte oněch 27 roků a dostanete cifru 33. A ta představuje počet let, které „Malou Jasénku" vede jedna jediná žena – Alena Zdražilová. K lásce k lidovému umění Valašska vychovala nejen své tři děti, ale stovkám dalším tento svět přiblížila. Hodiny, které strávila mezi dětmi „Malé Jasénky", se vůbec nedají spočítat. A tak závěrečný dlouhotrvající potlesk patřil z velké části právě jí. Byl to výraz uznání, úcty i poděkování.

Jaromír Matušů

Ondráš
se ve Veselých dovednostech přímo vyžívá

Vojenský umělecký soubor „Ondráš“ má další celovečerní titul. Jmenuje se Veselé dovednosti a k premiérovému křtu došlo 8. září 2005 v Kulturním centru Semilasso. Místo konání nebylo zvoleno náhodně – bylo totiž vybráno u příležitosti 100. výročí povýšení Králova Pole na město.

Jak název pásma o šestnácti číslech napovídá, k vidu a sluchu přišly tentokrát především melodie a rytmy plné radostné hravosti, ba až dovádivosti a dobromyslné škádlivosti. S každou novou premiérou „Ondráše“ si jeho vedení a četné zástupy fanoušků kladou otázku „je to krok vpřed?“. V tomto ohledu nekritickým optimismem dvakrát hýřit nebudeme. Ostatně hned vstupní U myjavských hudců, ale i Szék nebo tanec Babský apod. více či méně těží z toho, co snad nechybí v žádném obdobně skládačkovém ondrášovském programu. Na druhé straně je však také pravda, že uši a oči si vždy přijdou na své.

Soubor se představil ve své profesionální sestavě, přičemž nutno zdůraznit, že profesionalita nezůstala jen na papíře, nýbrž že přímo z jednotlivých výkonů čišela. Orchestr lidových nástrojů pod vedením Michala Gani muzicíruje s takovým nasazením a odvazem, že to doslova zvedá ze židle. Sóloví houslisté – Michal Gaňa, Lubomír Graffe, Petr Král a Jan Pustka – jsou jistě smyčcoví ekvilibristé, ale obdobnými superlativy bychom mohli ověnčit i klarinetové sólo Martina Ventrči v koncertní exhibici Zasadil sem čerešenku nebo stejně střižené sólo na cimbál Zdenka Černáka v Šarišské rapsódii. I choreografie, pod nimiž je v drtivé většině podepsán vedoucí taneční skupiny Vlado Marušin, většinou nezapřou nápaditost, vtip a leckdy i humornou pointu, což pětice párů dokáže zúročit snad beze zbytku. Pokud jde o konkrétní výtky, připomeňme alespoň, že jsme tentokrát nebyli vždy svědky stoprocentně přesné intonace pěvců, ani srozumitelnosti zpívaného slova, na což doplatil zejména zpívaný tanec Babský. Za nejdiskutovanější složku nového programu lze pak považovat průvodní slovo Martina Rezka, které rozhodně není z nejnápaditějších a navíc zavání podbízivostí. Dotyčný, jinak excelentní tanečník a jindy i skvělý choreograf, jako by si toho snad byl i vědom: když v kaskádě vypočítávaných dovedností narazí na ty intelektuální, s nadhledem podotkne, že to právě jeho parketa není a že půjde raději tančit. Škoda, že není důsledný.

I přes drobné vady na kráse dokáží Veselé dovednosti veškeré chmury spolehlivě zaplašit. Je pak jen otázkou ondrášovské dramaturgie, chceli mít takových pásem pět, deset nebo dvacet, či vydá-li se na nějakou neprošlapanější cestu. *Vladimír Čech*

Hody s dožínkami ve Starém Hrozenkově

Byl jsem pozván manželi Rapantovými na hody spojené s dožínkami do Starého Hrozenkova, centra Moravských Kopanic. Hody se konaly druhou zářijovou neděli (11. 9. 2005), v den sice dosti podmračený, ale počasí nakonec přeci jen vydrželo a nijak nenarušilo program oslav. Slavnostní den začal dopoledne mší před místním kostelem, hlavní program pak odstartoval dvě hodiny po poledni průvodem z dolního konce obce na náměstí.

V čele průvodu jel žebřiňák tažený koňmi s vlajkami obce Hrozenkov a republiky. Za ním další vůz, pestře ozdobený barevným papírem, s muzikou „Kopaničárku“, dožínkovým věncem a dvojicí dětí, které ho předají. Hudbu vedl pan učitel Jan Rapant a za vozem kráčely ještě dvě houslistky, které se již do vozu nevešly. Následovali krojovaní dospělí se zdobeným zemědělským nářadím a za nimi dlouhý průvod členů souboru „Kopaničárek“ pod bedlivým dohledem paní učitelky Marie Rapantové. Krojovaní obyvatelé obce, členové bulharského souboru „Pirin“ z Brna a soubor „Večernice“ z Trenčianské Turé byli prostřídáni traktory, které vezly na valnících ukázky zemědělské výroby od té nejstarší doby (dva mlatci s cepy) až po tu nedávnou, zastoupenou např. mlátičkami a ručními řezačkami. Průvod doprovázely i dvě dechové hudby – „Hrozenčané“ a „Komňané.“

Průvod obešel náměstíčko a po schodech od obecního úřadu sešli členové „Kopaničárku“ s dožínkovým věncem a špalírem dětí v krojích byl věnec donesen na pódium, kde byl předán mladou dvojící, v níž mnozí v chlapci ihned poznali Slavíčka Slovácka 2005 Pavla Zapletala, starostovi obce.

Po obřadu se rozběhl program v němž vystoupil domácí „Kopaničár“ i dětský „Kopaničárek“, který v říjnu slavil 40 let od svého vzniku, spojený s křestem jejich nového CD. Po domácích souborech se představil již zmíněný soubor „Pirin“ bulharských krajanů z Brna, který si získal přízeň většiny přihlížejících diváků. Z Pálavy dorazily mužský a ženský sbor z Dolních Dunajovic a je vystřídali gajdoši ze Starého Hrozenkova a Břeclavi. Svěžejší tempo nasadili na závěr svým vystoupením slovenští hosté ze souboru „Večernica.“ Po skončení programu se pomalu rozvinula taneční zábava s dechovou hudbou.

Byl jsem na starohrozenkovských hodech poprvé a celé slavnosti se mi líbily. Zásluhu na tom měly hlavně domácí soubory, neboť za ten rok, co jezdím po Moravě po přehlídkách, festivalech a vystoupeních, musím říci, že kopaničářský folklor mne chytil u srdce nejvíce. Je tak čistý, zpěvný a ušlechtilý, že jen těžko s ním může soupeřit kdokoliv z okolí bližšího i vzdálenějšího. Má nevyčerpatelnou studnici písní, a ty texty! O tom, jak je populární za hranicemi své poměrně malé oblasti, svědčí fakt, že jejich repertoár slyšíte tu a tam více či méně u mnohých „nekopaničářských“ souborů, bohužel ale v často již zkomolené podobě, bez čistoty kopaničářského nářečí. Horší než to je pak skutečnost, že některé soubory přímo kopírují některá pásma, které pro soubor „Kopaničárek“ pracně s velikou péčí a láskou připravilo vedení souboru – obětaví moravští učitelé, manželé

Rapantovi, které jsem v úvodu zmínil a jejichž vyznání jste si mohli přečísti na prvních stranách Folkloru 6/2005. Tomu už říkám „vykrádání“ a hrubě s takovým postupem nesouhlasím. Chce-li někdo dělat pravý kopaničářský folklor, nechť se stane členem „Kopaničárku“, najde pro to ty nejlepší podmínky. A navíc si obleče jeden z nejpůvodnějších, nejvkusnějších a nejhezčích krojů, co vůbec můžete na Moravě spatřit, protože kopaničářský kroj vychází z prostoty a přeci nekonečně půvaby obdařené okolní přírody.

A co říci závěrem? Kdyby si všade tak vážili odkazu předků, jako činí zde, bylo by mezi lidmi mnohem lépe a život by byl o moc krásnější, protože je již málo koutů naší vlasti, kde si ještě cení základní hodnoty, které činí člověka člověkem, jako je čistota, upřímnost, krása, jednoduchost a dobrota.

Tož zavítejte někdy na naše Kopanice, osvěžíte tam nejen své tělo, ale především svoji duši, chorou hektickým životem dnešní uspěchané a chladné doby.

Luděk Vejsada

Okouzlen(í) nejen písní

Je pátek 25. listopadu, zkracuji zkoušku dětské cimbálové muziky. Rychle domů, převléknout se do společenského a vyrážím do Uherského Hradiště. Je to sice pouze 60 km, ale objevuje se menší problém – začíná hustě sněžit. Musím jet pomalu, začínám být trochu nervózní, abych dojel včas. I přes menší potíže s parkováním a menší řadou u pokladny a šatny, daří se pět minut před začátkem dosednout na sedadlo. Spadlo ze mne napětí a nervozita a už se těším na začátek programu.

Úvodním Valašským pochodem se představuje muzika „Ondráš“ a pak už vyprodané Slovácké divadlo přivítá usměvavý hlas Jitky Novotné. Ta objasní název dnešního pořadu – Okouzlen(í) písní a z techniky zazní také hlas, k jehož poctě je dnešní koncert, Jaroslava Juráška. A pak už začínají na jeviště přicházet zpěváci a muzikanti, snad to nejlepší, co na Jižní Moravě momentálně existuje. Každý je jiný, každý je svůj, z každého projevu je cítit síla a láska k písni. Stejná láska, s jakou upravoval a aranžoval tyto písně Jaroslav Jurášek. Při zpěvu Vlasty Grycové – Halaj, buvaj, halaj s citlivým primem Bohumila Smejkala hlediště ani nedýchá. Naopak při předvádění nejlepších verbířů hlediště bouří. Podobná atmosféra následuje také v druhé polovině programu, kde větší prostor dostávají muzikanti, primáši i hostující primáši – Bohumil Smejkal a Miroslav Dudík. Blíží se konec programu, opět hlas pana Juráška a závěrečný nástup a děkovačky účinkujících. Věřte, bylo celý večer co poslouchat. Vedle pěveckých legend – Luboš a Dušan Holí, Václav Harnoš, Vlasta Grycová, Lubomír Málek, určitě obstáli i mladší – Jitka Novotná, Jarmila Hudečková, Ludmila Malhocká, Karel Rajmic, Jan Zaviačič, Jan Gajda, Radim Snopek a též nejmladší účastník – Zpěváček roku 2005 – Libor Macháček. Většina písní byla právě z dílny Jaroslava Juráška, v podání výborné muziky s primášem Karlem Martišem. Dlouhotrvající potlesk byl jen malým poděkováním za předvedené výkony všech.

Při odchodu z divadla posluchače čekalo ještě jedno překvapení – ještě téměř „mokrá“ vzpomínková knížka na Jaroslava Juráška s výstižným názvem – Střípky vzácného života. Za krátkou dobu se v ní podařilo shromáždit velké množství informací o jeho životě, činnostech, ale také o jeho povaze a vztahu nejen k písni, ale k celému lidovému umění, kultuře a dědictví. Za přípravu a vydání knihy patří velký dík především oběma autorům – Haně Maděrové a Františku Synkovi.

A tak jsem byl tento pátek okouzlen dvakrát. Nejdříve písněmi, které zazněly na koncertu, a pak v pozdních hodinách po příjezdu domů i touto milou knihou.

Ladislav Tarabus

Jaroslav Jurášek stále zůstává okouzlen písní

V neděli 27. listopadu 2005 žilo Mahenovo divadlo v Brně folklorem. Vojenský umělecký soubor „Ondráš“ tu vzdal poctu nedožitým osmdesátinám Jaroslava Juráška, jehož mnohostranná umělecká i organizační činnost byla dlouhá léta spjata právě s tímto zaníceným kolektivem.

Dvousečný název vzpomínky – Okouzlen(í) písní – oslovoval nejen jubilanta, který na své věrné jistě shlížel odněkud „shůry“, ale vyjadřoval zároveň i pocity všech, kteří do posledního místečka zaplnili hlediště. A z projevu všech účinkujících lze soudit, že i ti byli natolik okouzleni, že ze sebe vydávali to nejlepší.

Vonička písní, instrumentálek i tanců zanotovala nejprve zjihle: jako by táhlé tóny vyjadřovaly lítost, že se oslavenec s námi navždy rozloučil před osmi měsíci, ale nakonec si typický juráškovský optimismus cestu proklestil naplno, takže se přidávalo a přidávalo. V Mahenově divadle jistě už dlouho nevládla tak srdečná atmosféra jako tentokrát: ono okouzlení nezapřelo podobu důstojnou, přemýšlivou, zároveň však lidsky vřelou a uklidňující jak jemné pohlazení. Pásmo bylo sestaveno s nevšedním citem pro decentnost okamžiku, přičemž ale stejně tak se o slovo přihlásila spontánnost projevu a nakažlivá radost z muzicírování.

Jaroslavu „Cardovi“ Juráškovi přišli spolu s „Ondrášem“ vzdát hold snad všichni, kteří něco v širokém okolí ve folkloru znamenají: Luboš i Dušan Holý, Václav Harnoš, Jarmila Hudečková a dlouhá řada dalších. Patrně k nejniternějšímu souznění účinkujících s naslouchajícími došlo, když Vlasta Grycová za doprovodu primáše Bohumila Smejkala zanotovala zjihlé Halaj, buvaj, halaj... K důstojnému průběhu celého juráškovského okouzlení podstatnou měrou přispěla Jitka Novotná, která večerem provázela se suverénní profesionální jistotou, avšak její slovo působilo výsostně hřejivě. Kdyby byl Carda osobně přítomen v hledišti, sotva by veškeré gratulace mohly být ještě upřímnější... *Vladimír Čech*

Javorník Nový Jičín má padesát

Soubor „Javorník“ Nový Jičín byl založen ve školním roce 1955–1956 jako valašský krúžek „Javorníček“ Nový Jičín při osmileté škole na ulici Komenského paní učitelkou Emílií Císařovou-Kozmanovou. Od roku 1957–1964 valašský krúžek „Javorníček“ umělecky řídil pan Miloš Hubálek a vzhledem k časté změně členské základny byl vybírán jednoduchý repertoár. S „Javorníčkem“ pracuje vlastní cimbálová muzika pod vedením Milana Bartoně. V roce 1964 se snaží nové vedení (Josef Cochlar, Jiřina Boková-Válková, Jaroslava Ščerbová, Josef Válek ml.) upevnit kádr souboru bez ohledu na stáří členů. Až do roku 1968 se tak složení členské základny téměř neměnilo. V té době však soubor „Javorníček“ nemá vlastní muziku.

Historickým mezníkem v činnosti je počátek a průběh partnerství „Javorníčku“ –„Javorníku“ se souborem „Körösmenti“ z Maďarska, které trvalo v letech 1970-1985.

V roce 1981 zásluhou Svatoslava Válka a Františka Taufera zahájila činnost vlastní cimbálová muzika, která dopomohla k uměleckému růstu souboru „Javorník“.

Slavnostní koncert k 50. výročí založení souboru se uskuteční společně s hosty v Beskydském divadle v Novém Jičíně 4. února 2006 od 19.00 hodin. *Svatoslav Válek*

Nymburk: Polabská vonička

Deštivé páteční a sobotní odpoledne (16.–17. září 2005) rozjasnila v Nymburku vystoupení dětských folklorních souborů z Čech a ze zahraničí. V Hálkově městském divadle se již podeváté konal festival nazývaný Šebkův Nymburk. Po dobu dvou dnů se tak připomíná památka místního rodáka Svatopluka Šebka (1926–1996), který věnoval celý svůj život sbírání lidových písní, tanci, zpěvu a hře na dudy.

Vonička přibližuje veřejnosti lidové umění a tance, krásu krojů a starého jazyka. Právě v Polabí tento žánr téměř vymizel, a tak se zdejší soubory snaží oživit tradice, aby nevymizely z podvědomí regionu a obohatily cenným zážitkem návštěvníky.

Do Nymburka se letos sjely soubory nejen z Čech („Šáteček" ze Semic, „Křiničánek" z Krásné Lípy, „Prácheňáček" ze Strakonic a „Sedmikvítek" z Frenštátu pod Radhoštěm), ale také ze zahraničí. Sympatičtí chlapci z Novouralska museli cestovat dlouhé hodiny vlakem a autobusem, aby po více než dvou dnech konečně dorazili do Čech. Ale stálo to za námahu. Jejich první zahraniční cesta jim přinesla mohutný potlesk a obdiv nejen z řad amatérů, ale i profesionálů. Tento ruský soubor používá při svých vystoupeních lžíce a různé nástroje, které známe spíše z domácnosti – valchy, pilu, kastrůlky. Za doprovodu harmoniky pak vyluzuje roztodivné zvuky a předvádí tradiční ruský folklor ve zcela netradičním provedení. Vrcholem je ovšem představení lžic – chlapci tleskají dvěma dřevěnými lžícemi o sebe do rytmu a provádějí přitom akrobatické úkony. Nechybím jim rytmus, šmrnc ani temperament.

Martinská skupina „Turiec" s sebou přivezla nejen valašky, ale také cikánskou hudbu plnou života. Krev v žilách ovšem nejvíce rozproudili černí tanečníci z Konga. „Mbunda Afrika", neboli „Africké bubny", vnesly do nymburského kulturního střediska ducha dálek a exotiky.

Nymburský festival je prakticky poslední velkou folklorní událostí v roce. Podzim bere vládu nad světem létu a s ním končí i festivalová sezóna. Té zamává své sbohem či spíše příští rok nashledanou defilé souborů, které prochází městem, jehož břehy oblévá stříbřité Labe a jehož bezpečí stráží hradby z dávného středověku. Letos si ale podzim opravdu pospíšil a svou studenou rukou průvod zmařil. Snad tedy zase napřesrok!

Jana Chaloupková

Čínský folklor v Brně bodoval

Pásmo Roztančené město, při kterém čtyři desítky folklorních souborů až z Číny, Lotyšska, Bulharska či Portugalska prezentovaly lidové umění své země hned na pěti místech v ulicích Brna, mělo největší úspěch na 16. ročníku Mezinárodního folklorního festivalu v jihomoravské metropoli, který zde skončil v neděli 4. září. Podle ohlasu veřejnosti nejvíce při něm bodovali hosté z Číny.

Prezident festivalu Milan Zelinka uvedl, že představení čínského souboru připadalo českým divákům jako moderna s prvky zvířecího a květinového světa. Festival patří do kategorie tradičních lidových slavností a festival CIOFF, proto na něj vybíral soubory se stejnou certifikací, aby byla zaručena i kvalita tanečních projevů. Podle M. Zelinky je potěšitelné, že o folklor začínají mít zájem stále více i mladí lidé.

Tisíce českých a zahraničních diváků sledovaly na brněnských náměstích a nádvořích radnic též dva dětské a dva hlavní večerní festivalové programy. Čtyřdenní festival provázel řemeslný jarmark na Moravském náměstí a řemeslná dílna v Etnografickém ústavu Moravského zemského muzea. *(vž)*

F-scéna 2005 za námi

V historickém centru města Brna, na nádvoří Staré radnice a na nádvoří hradu Špilberk se konal již VIII. ročník letních folklorních večerů F-scéna 2005. Nad celou letošní akcí převzal záštitu primátor statutárního města Brna Richard Svoboda a velitel Sil podpory a výcviku generálporučík Jan Ďurica.

Slavnostní zahájení celého festivalu se uskutečnilo 23. června 2005 na nádvoří hradu Špilberk, kde se hned na úvod představil Vojenský umělecký soubor „Ondráš" se svým celosouborovým pořadem Čertovinky, kterému přihlíželo přes 1000 diváků. Organizátory celého festivalu – Velitelství Sil podpory a výcviku, Vojenský umělecký soubor „Ondráš", Brněnské kulturní centrum, Folklorní sdružení Jánošík Brno a Folklorní sdružení České republiky – těšilo i mimořádně vydařené počasí.

F-scéna se poté odehrávala na nádvoří Staré radnice, kde se hned následující den představil další z festivalových účastníků – folklorní soubor „Pentla" z Boršic se svým pořadem Z každého rožku trošku. O týden později vystoupil Vojenský umělecký soubor „Ondráš" s pořadem To nejlepší, při kterém to však s počasím „to nejlepší" nebylo. F-scéna pokračovala o prvním červencovém víkendu vystoupením souboru lidových písní a tanců „Valašský vojvoda" z Kozlovic, který si letos připomíná 35 let své existence a týden před vystoupením na F-scéně se vrátil z Japonska, kde Českou republiku reprezentoval na světové výstavě Expo 2005. „Valašský vojvoda" předvedl program s názvem Obrázky z Beskyd. Benjamínek letošní F-scény – folklorní soubor „Cifra" z Uherského Hradiště se představil s nápaditým programem Od husliček k čižmičkám. Celý festival zakončil Vojenský umělecký soubor „Ondráš" se svým pořadem Návraty, který byl opepřen o tři čísla z nově připravovaného pořadu s názvem Veselé dovednosti, které vykročily do světa ve čtvrtek 8. září 2005 v 19.30 hodin v Kulturním centru Semilasso v Brně.

F-scéna během svého trvání obohatila nádvoří hradu Špilberk a nádvoří Staré radnice o 15 zajímavých představení, která v období od 23. 6. – 23. 7. 2005 shlédlo téměř 3000 diváků. *Radek Odehnal, Hana Maděrová*

Písek 2005

V pořadí XI. ročník Mezinárodního folklorního festivalu se stal další „perlou“ na mé pomyslné šňůrce folklorních perel, které posbírávám v každé sezóně již 15 let (více viz č. 2/2005). Do festivalového Písku jsem přijela v pátek 19. srpna a měla jsem štěstí, že mě dobří rodáci z Písku (kde jsem byla poprvé), nasměrovali na místo určení a já bez problému prošla tímto skutečně krásným městem nad Otavou, kde se historie prolíná celkem citlivě s moderní výstavbou.

Další šťastná náhoda byla, když jsem u Palackého sadu (kde se festival konal), potkala půvabnou dívku v kroji. Byla to zrovna členka hostitelského souboru „Písečan“. Ujala se mě, zavedla na štáb, který bych asi těžko hledala, neb byl dosti neznatelně označen z boku Divadla Fráni Šrámka. Byla jsem tam mile uvítána a dokonale bylo o mě postaráno.

Od 14 hodin jsem sledovala pořad dětí, které si přivezly dospělé soubory. Oceňuji, že si vychováváme své následovníky. Dále mne potěšilo, že jsem se zde setkala s oblíbenými a mně dobře známými soubory, jako např. „Dyleň“ Karlovy Vary, „Benešáček“ Benešov, který navíc v říjnu 2005 slaví 25. výročí.

Program pokračoval do 18 hodin pod názvem U nás v Písku, kde účinkovaly všechny další české soubory: samozřejmě hostitelský „Písečan“, „Hanák“ Troubky, „Kovářovan“ Kovářov, „Mateník“ Praha doprovázený muzikou „Karmazínu“ Pardubice a „Slovácký krúžek“ z Ratíškovic.

Páteční večer byl zakončen v kulturním domě setkáním všech účinkujících souborů i zahraničních hostů, kde každý předvedl a zahrál něco ze svého repertoáru. Dík sponzorům bylo i pohoštění bohaté. Hudba, zpěv, tanec, veselí – to je vždy nejlepší zakončení večera.

V sobotu byla Roztančená ulice, tedy průvod městem. V poledne následoval zdařilý koncert s přímým přenosem Českého rozhlasu České Budějovice. Ve 14 hodin byl slavnostně zahájen hlavní pořad za účasti všech již jmenovaných kolektivů, doplněný zahraničními soubory. Byly to kolektivy ze slovenského Velkého Krtíše, „Garbenheim“ Wetzlar (Německo), „Ievina“ Smiltene (Lotyšsko), „Horeftikos“ Omilos (Řecko) a „Shanxi“ (Čína).

Výběr zahraničních i domácích souborů byl opravdu šťastný, protože i úroveň účinkujících je světová. Ohlas vděčných diváků bylo znát na síle potlesku. Dík sponzorům se nevybíralo vstupné, takže to je dar všem! Poděkování si zaslouží všichni, kdož se o tuto bohulibou činnost postarali a umožnili konání tohoto MFF.

Děkuji i pořadatelům za pozvání na příští XII. MFF. Dá-li mi Pán Bůh zdraví, ráda přijedu a již se těším.

Za vděčné diváky Jiřina Matějková

Brněnský Valášek slavil jubileum

Dětský národopisný soubor Brněnský Valášek připravil k 30. výročí svého založení slavnostní koncert v divadle Bolka Polívky.

V sobotu 12. listopadu se zde uskutečnila dvě představení pohádky o lásce, chlebu a štěstí s názvem Kdy sa svět pomine. Poutavé pásmo, které zpracoval kolektiv vedoucích souborů podle scénáře Aleny Halašové a v režii Petra Ryšavého, vyprávělo příběh mladého gazdy Michala, který nevědomky upsal své právě narozené dítě čertovi a až po dramatických peripetiích je dostal zase zpět. Do tohoto

rámce byla vsazena jednotlivá čísla, ve kterých se představily starší děti a dospívající mládež souboru. Tvůrci dokázali do těchto čísel využít různé vhodné písně a tance, např. Ve Svaďbě to byly starodávné a točené; o profesi hlavního hrdiny byl tanec mlynářský. V rolích jednotlivých postav příběhu si zahráli vedoucí skupin. Celé dění provázela osobitá kompozice vedoucího muziky Pavla Trkana, která zčásti využívala přímé citace lidových melodií, častěji je však variačně rozvíjela. Mladá muzika zvládla náročnou partituru velmi dobře, takže byla tanečníkům spolehlivou oporou.

Jak jinak být nemůže, pohádkový příběh skončil dobře a výkony mladých muzikantů a tanečníků se setkaly s bouřlivým ohlasem publika, které odpoledne i večer zcela zaplnilo divadlo. Pěkné představení zakončilo poděkování všem vedoucím a zejména hlavní vedoucí Miladě Křížové, která pak symbolicky předala žezlo vedoucí souboru své nástupkyni Aleně Halašové. Blahopřát přišli zástupci Centra volného času Lužánky a Lesná. Protože ani dvě představení nestačila uspokojit velký zájem, soubor uspořádá reprízu slavnostního koncertu 13. 1. 2006 v 18.30 opět v divadle B. Polívky.

Alena Halašová, Pavel Šafařík

Šafrán slavil 10. výročí

Každoročně se na konci září v Jablonci nad Nisou konají Jablonecké podzimní slavnosti. V kulturním programu, který tyto slavnosti provází, se návštěvníkům vždy představí místní soubory a nějaký host. My jsme letos organizátorům nabídli hosty hned dva. Folklorní soubor „Beskyd“ ze Zubří a „Furiant“ z Malé Bělé. Na pódiu před radnicí zatančil také „Šafrán“ a děti ze „Šafránku“ předvedly nové pásmo písniček a tanečků, které se naučily na letním soustředění. Po vystoupení všech souborů konferenciér pozval diváky na večer na Střelnici, kde se konala oslava 10. výročí založení folklorního souboru „Šafrán“. Vedoucím souboru a zakladatelem je Aleš Václavík, který ještě navrch oslavil kulaté životní jubileum. Večerní program byl nabitý, diváci se nenudili, a aby nebylo toho folkloru moc, tak si naše děti za „Šafránku“ připravily dvě skladbičky moderního tance a jako bonbónek na dortu nám „Furianti“ přivezli kapelu „Difur Band“. Takže si každý mohl vybrat, kdy jít tancovat. Jestli na moderní hudbu, nebo při cimbálu. Obě kapely byly vynikající. Velkým překvapením bylo také vystoupení „Furiantů “ s Pepíky, to si myslím, že mělo největší úspěch, a během tance se přidávali i civilisti, aby si mohli zatančit „tělo na tělo“. Těžko jsme se po skončení zábavy rozcházeli. Navíc jsme před sebou měli ještě celou neděli a posezení s oslavencem Alešem – čerstvým padesátníkem. Nocleh jsme souboru ze Zubří zajistili v domově mládeže a „Furiantům“ na faře, jelikož jsme si mysleli, že jich tu bude spát víc, ale bohužel různé jiné povinnosti nedovolily všem zůstat. „Furianti“ se určitě svým zážitkem z fary taky rádi pochlubí! Takže víkend proběhl, jak se patří. Teď s odstupem zjišťuji, že jsme si dělali nervy zbytečně. Myslím si, že se Podzimní zábava vydařila a děkuji všem, kteří se o to zasloužili.

Jaroslava Václavíková

Slovácký krúžek v Praze slaví 110 let

Informace o akcích ke 110. výročí „Slováckého krúžku“ v Praze si neklade za cíl podat obsáhlý výklad o jeho zajímavé historii. Věřím, že se k ní následně na stránkách Folkloru vyjádří někteří pamětníci i autor publikace Praha a Moravští Slováci, která vyšla v roce 1996. Kulaté historické výročí chceme využít k připomenutí nejrůznějších aktivit našich předchůdců při propagaci Moravy a Slovácka, jejich folkloru v Praze, popularizovat naši současnou činnost. A v neposlední řadě obohatit vnitřní život samotného krúžku, získat pro něj další, zejména mladé lidi.

Za sto deset let se vystřídala v krúžku řada generací, jeho členy byly tisíce rodáků ze slováckých obcí, měst a městeček, ale i z dalších moravských regionů a mnoho rodilých Pražanů, kteří byli a jsou jeho aktivními členy. Mnozí z nich našli v aktivitách krúžku smysl života. Někteří zde našli své životní partnery, přivedli a přivádějí na naše akce rodinné příslušníky a své přátele.

Dlouholetý funkcionář a autor Jaroslav Vinkler v knize Praha a Moravští Slováci uvádí: Za počátek krúžku bude považován rok 1896. Proč právě tento rok? Poněvadž počínaje tímto rokem lze v působení Moravských Slováků v Praze zaznamenat ty projevy, které jsou pro existenci slováckých krúžků charakteristické. Především to byla pravidelnost jejich setkávání na tzv. Slováckých večírcích, které se v tomto roce ustálily z podnětu pozdějšího brněnského advokáta a národohospodáře Františka Koželuhy, a od roku 1898 se konaly vždy ve středu. Konaly se v malých, intimních pražských hospůdkách (Na Bojišti, Na Moráni, U medvídků, U Vejvodů,...). Neomezovaly se pouze na rozhovory o potřebách rodného kraje, o domácích událostech a o studentských aktualitách. Po vážných tématech docházelo i na národopis Slovácka. Závěrem se zpívalo. Zpěv byl doprovázen klavírní hudbou.

V současnosti je v krúžku registrováno více než 300 členů, z nichž většina je aktivních. Podílejí se na přípravách či organizaci programu pravidelných měsíčních besed, podzimních hodů, fašanku, Moravského plesu, zúčastňují se zájezdů na Moravu a dalších akcí. Mladá chasa vystupuje na některých folklorních slavnostech na Moravě i v Čechách. Zvlášť vydařené jsou každoroční setkání členů „Slováckých krúžků“ z Prahy, Brna a Bratislavy, které se střídavě pořádají v Praze, na Slovácku i na Slovensku. K nejaktivnějším členům vždy patřili a patří členové Cimbálové muziky a jejich kolegové z mladé muziky vystupující pod jménem Žandár.

Poslední desetiletí je pražský krúžek organizátorem hojně obeslaných a navštěvovaných Výstav moravských a českých vín, podílíme se aktivně i na vinobraní v Troji a na Proseku.

Od počátku devadesátých let vydáváme časopis Vědomosti, který publikuje nejen informace o aktivitách, osobnostech a akcích krúžku, ale i informace o zajímavostech ze Slovácka a z folklorního života. Od roku 2004 jsou využívány i www stránky, které sdílíme společně s Brněnským krúžkem a na nich je možné si přečíst i obsah Vědomostí.

Připravované aktivity v roce 2006

V současné době připravujeme výroční publikaci, která bude kromě stručné sto desetileté historie obsahovat průřez posledních deseti let života našeho pražského slováckého sdružení. Bude navazovat na již zmíněnou knihu Moravští Slováci v Praze, která vyšla v roce 1996, a jež je ještě k dostání u jednatelky Heleny Šálové. Na základě velkého zájmu bude rovněž vydána reedice Zpěvníku Slováckého krúžku.

Kromě jubilejního 50. moravského plesu se uskuteční na jaře 9. dubna 11. ročník Výstavy – koštu vín, která patří mezi prestižní (největší) vinařské akce v Praze. Vyvrcholením bude pak 25. listopadu 2006 Slavnostní den „Slováckého krúžku“ v klubu Domovina v pražských Holešovicích. Jeho součástí bude i tradiční Setkání členů „Slováckých krúžků“ z Brna, Bratislavy a Prahy. Na všechny jubilejní akce vás srdečně zve Výbor slováckého krúžku v Praze. *Dušan Macháček*

Zkouška

Donedávna byl pro mne největší pedagogickou autoritou v oblasti folkloru Miloš Vršecký. V červenci jsem absolvovala cimbálovou školu pod vedením paní profesorky Růženy Děcké ze státní konzervatoře v Kroměříži a kamarád Miloš se na svém imaginárním nejvyšším stupínku musel malinko stísnit. Hlavním prostředkem paní profesorky, vlídně přezdívané všemi žáčky a studenty „prófka“, je vedle obrovských znalostí klid, úsměv a pochvala. Mezi námi – nikdy bych nevěřila, že to může takhle fungovat. Jako vedoucí dětského souboru mám občas sto chutí „utrhnout hlavu a vyhodit z okna“ (asi to znají všichni). Jenomže ono to skutečně fungovalo na všechny účastníky bez ohledu na věk. Motto výuky bylo pro mě neobvyklé a důsledně dodržované: teď jsi to zahrál dobře a my to budeme spolu ještě vylepšovat. Věřte, že účinek je přímo neskutečný. Ještě nikdy jsem na podobně náročných seminářích nezažila, že by si účastníci stěžovali na nedostatek času na zkoušení a hráli od 5 hodin (!) od rána, že by prďolka vpadnuvší do hodiny konzervatoristů nebyl vyhozen, ale pochválen za obrázek (nález šneka, hřibu, že přeplaval bazén, aj.), nebo že by mladý učitel dobrovolně zůstal a celý týden zdarma učil. A že je paní profesorka cimbalistkou CM „Jasénka“, přijela nám zahrát i tato skvělá muzika.

Bez ohledu na to, v jaké míře paní profesorka a její studenti jsou či nejsou folkloristi či členové FoSu, jejich přínos je pro upevňování pozic cimbálové muziky, lidových písniček a tanců, které jsme se v cimbálové škole také učili, neoddiskutovatelný. Třeba právě jeden z účastníků, Jarek Kneisl z cimbálové muziky „Bukovinka“ za použití osvědčených praktik své „prófky“ předal naší cimbálovce za víkend skoro víc, než jsme kdy dostali i od „tříhvězdičkových“ profesionálních lektorů. To se mu to předávalo, když má co a hlavně ví jak. Zlatá paní profesorka! *Hana Zvaloová*

Moravské hody ve Vídni

V zaplněném sále fary Gatterhoelzl se letos opět konaly podzimní Moravské hody, pořádané sokolskou jednotou Vídeň XII-XV. Mezi členy vídeňské české menšiny sice existuje ještě mnoho krásných moravských a českých krojů, bohužel, rok od roku stoupá nezájem je nosit. Ve skutečnosti je však už jediná možnost, jak tyto nádherně vyšívané kroje uvidět na taneční ploše. Zhlédl jsem několik krásných krojů z různých krajů, ale když si vzpomenu, a se mnou mnozí pamětníci, na doby před 10 až 15 lety, nevěřícně kroutím hlavou. Krojů a jejich nositelů bylo mnohem více, mezi nimi mladí, patnáct až dvacetiletí lidé, kterým by dnes mohlo být mezi 30 až 40 lety. Jistě, je jiná doba.

Skutečností zůstává, že letošní Moravské hody se výtečně vydařily. V pátek večer bratry sokoly vyzdobený sál zaplnili nedočkaví návštěvníci, aby si zajistili výbornou teplou večeři, připravenou obětavými sestrami, které se točily i u bufetu s domácími dobrotami. Také výčepní záležitosti, zásobování i administraci obstarávali sokolové.

Starosta jednoty bratr František Kalousek uvítal hosty a prohlásil hody za otevřené. Hudba Lipovjanka zvesela vyhrávala tradiční i moderní kousky, tančící páry, mezi »

Festival čajové kultury

Již potřetí se v jízdárně zámku Kozel sešli o víkendu ve dnech 28.–30. 10. 2005 zájemci o různé formy čajového obřadu, ale i další projevy tzv. vysokých kultur. Tentokrát se jednalo o tradice zemí nejvýchodnějších – Japonska a Číny. Záštitu nad 3. ročníkem Festivalu čajové kultury převzali velvyslanec Japonska v ČR Hideaka Kumazawa a hejtman Plzeňského kraje Petr Zimmermann. Ministerstvem zahraničních věcí Japonska byl festival zařazen do projektu: 2005 – Rok mezilidských vztahů mezi Evropskou unií a Japonskem.

Pořadatelům – Bezejmenné čajovně Šťáhlavice, Česko-japonské společnosti a Národnímu památkovému ústavu Plzeň se opět podařilo nabídnout program, který přilákal široké spektrum návštěvníků. Pátečního slavnostního zahájení se (podobně jako v loňském roce) opět ujali členové školy Urasenke (Robert Janovský a Lubomír Černota), kteří hostům předvedli jeden z mnoha způsobů čajového obřadu, vzniklého v prostředí Kjóta v 2. pol. 16. století. Tento obřad je založen na respektování čtyř pojmů – harmonie, úcty, tělesné i duševní čistoty a stavu hlubokého duchovního míru. Po čajové ceremonii následovala hudební performance Jana Holečka a Jaroslava Kořána, doplněná působivou světelnou projekcí Zdeňka Durdila, jež využila všech možností, jaké mohl interiér bývalé zámecké jízdárny nabídnout. Hudba byla inspirována verši japonského básníka Nanao Sakakiho, z nichž připomeňme alespoň závěrečnou část: Máš-li čas na mluvení, čti knihy, máš-li čas na čtení, jdi do hor, pouští

» nimi mnohé sestry a bratři z dalších sokolských jednot, velký počet členů divadelního spolku Vlastenecká omladina a mnoho rakouských přátel, vytvořili na velké ploše rej barev a pohybů, ladných pro oko i duši. Ve 23 hodin přišla tradičně na řadu česká beseda, k jejímuž provedení jsou třeba nejméně čtyři páry, a ty se naštěstí dokázaly dát dohromady. Malý zájem o tento mimořádně krásný tanec, který v samotném Česku upadá v zapomnění, příliš nechápu. Vždyť již několik let nabízejí různé spolky jeho výuku a opakování.

Přesto byly letošní Moravské hody díky pečlivé přípravě a dostatečné reklamě úspěšné a mohu jen litovat těch, kteří se vlastní neúčastí ochudili o bratrské prostředí a vydařenou zábavu. *-drob-*

a k moři, máš-li čas na chození, tanči a zpívej, máš-li čas na tančení, tiše seď, Šťastlivý blázne.

Sobotní odpoledne bylo věnováno japonské neformální čajové ceremonii Čakabuki v provedení Masahira Takady, hře, která se zrodila v prostředí samurajů. Japonskou zpěvačku Tuniko Ishijamu, jež za doprovodu reprodukované hudby přiblížila atmosféru tokijské popmusic, vystřídal mim Ryuza Fukuhary s hodinu trvající pohybovou kreací na téma Dance of moonlight. Ukázky japonského tradičního umění dovršili o sobotním večeru členové Malého divadla Kjógenu z Brna v režii Šigejama Šimeho a Huberta Krejčího. Kjógen jako oblíbené intermezzo humorného charakteru odlehčující napětí epických příběhů, ztvárněných prostředky divadla nó, bylo představeno čtyřmi výstupy s názvy Mnich, kostra a její obal, Zloděj tomelů, Papouškování a Student a volavka.

Tak jako každý rok, i tentokrát byl festival obohacen doprovodným programem – kaligrafiemi Karla Adamuse, výstavami fotografií Jindřicha Štreita (Haiku z vesnice Akai), Otakara Metličky a Miroslava Šacha (krajiny z Vietnamu), sklem Petra Koníka, kubistickým porcelánem Pavla Janáka, Ladislava Sutnara a Vlastislava Hofmana, jakož i květinovými instalacemi (škola Sógetsu), výstavou bonsaí Václava Nováka a ukázkami zahradnických instalací ateliéru Šťastný – Král. Festivalu přáli nejen umělci, diváci a sponzoři, ale i slunce coby symbol Japonska, jež pozlatilo stráně zámeckého parku a rozzářilo jeho pestré barvy do nebývalé krásy. *Marta Ulrychová*

Malé Zálesí v Portugalsku

Těsně před začátkem školního roku se Malé Zálesí vrátilo ze čtrnáctidenního zájezdu do Portugalska, země slavných mořeplavců, rybářů a vinařů. Cestou jsme viděli pěkný kus Evropy. Minuli jsme Alpy a italskou Rivieru, projeli jsme jižní Francií, úrodným severním Španělskem, koupali jsme se na plážích Azurového pobřeží i v Atlantickém oceánu.

Pozvání na cestu nám zprostředkovala naše členka, Jarmila, která zde díky projektu Erasmus vystudovala dva semestry na místní univerzitě. Po náročných a složitých přípravách nakonec ve čtvrtek 18. srpna přesně v 8.00 odjelo z Luhačovic od souborového skladu 44 účastníků zájezdu, z toho dvě osoby zralého věku (Marta a Blanka), 14 členů malé skupiny a 29 členů velké skupiny, včetně muziky. Jelo s námi taky 6 tanečníků (Ivoš, Laďa, Ondra, Vraťa, Tomáš a Staňa) z jiných souborů, jeden půjčený muzikant (kontráš Kuba) a zdravuška Terezka. Vezli nás řidiči Pepa a Jarda. Páni řidiči projevili cestou velký kus odvahy a trpělivosti s naší smečkou a patří jim obdiv za to, že to s námi vydrželi a dovezli nás ve zdraví. Cílem naší cesty byl severozápadní cíp Portugalska, hornatá provincie Minho, nazývaná někdy zahradou Evropy.

V Portugalsku jsme se zúčastnili dvou mezinárodních folklorních festivalů. První festival v městečku Boticas byl spojený s velkou církevní slavností. Jeho organizace byla mírně řečeno chaotická, ale příjemné domácké zázemí ve studentském penzionu a skvělá místní kuchyně zastínily technické nedostatky při vystoupení. V Boticas jsme měli možnost poznat místní tradice včetně velkolepého mariánského procesí s ověnčenými soškami svatých, v čele s bubeníky, desítkami dechových kapel a stovkami dětí i dospělých jak v uniformách nejrůznějších spolků, tak v historických kostýmech. Asi největším zážitkem byli bubeníci, i když mě osobně trochu zklamalo, že většinu z nich tvořily mladé holky v kostýmech mažoretek. Ale rámus dělali pořádný. Největší borci byli čtyři chlapíci v čele průvodu, kteří v chůzi vyhazovali a elegantně chytali paličky, aniž by porušili

rytmus. Dunělo to tedy pořádně, slyšeli jsme je už od kostela pod námi a skoro po celou dobu, jak se k nám okruhem celý průvod blížil městečkem. Naskakovala z toho husí kůže. Vzpomněla jsme si na velikonoční bubnování v Zaragoze, kdy prý po mnohahodinovém průvodu už bubeníkům stříká krev z rukou na bílé plátěné oblečení, ale oni v tranzu bubnují pořád dál...

V centru městečka se zachovalo mnoho reliktů tradiční lidové kamenné architektury – pro portugalský sever typický jednopatrový dům s vnějším schodištěm do patra, kamenné vodní mlýny (dočetli jsme se, že ještě v polovině 19. století jich tady fungovalo 250) a zvláštní sýpky na obilí a kukuřici na kamenných sloupech, připomínající kapličky.

Folklorní skupiny, které se účastnily prvního festivalu v Boticas, sem přijely hlavně z okolních měst, ale byli tady i fatimští rodáci z Ameriky. Průvod všech souborů vyzdobenými ulicemi městečka sledovaly davy diváků. Hudebnímu doprovodu dominoval trojdobý rytmus, bubínky a kastaněty, kytary a harmoniky. Více než tradiční hudba, jejíž jednotlivé produkce nám po celodenním poslechu z neznalosti už téměř splývaly, nás zaujala velká pestrost lidových krojů a rekvizit, pracovních i těch slavnostních. Pracovní kroje jsou prosté, v intencích evropského městského ošacení chudších vrstev z počátku dvacátého století, typické jsou pro ně konopné a bavlněné tkaniny místní výroby, dlouhé sukně žen a zvláštní pokrývky hlavy mužů. Velkým archaizmem, který nás zaujal a se kterým jsme se později ještě setkali jak v muzeu, tak na dalším festivalu, je mužská pláštěnka ze slámy, sloužící jako ochrana proti chladu a dešti. Vzhledem ovšem připomíná spíš na Zálesí a jižním Valašsku známou masopustní masku Pohřebenáře – hrachovinou nebo slámou obaleného muže. Slavnostní kroje severního Portugalska jsou bohaté, zdobené výšivkou a zlatými šperky, a stejně jako u nás se vyznačují mnoha místními odlišnostmi a zajímavými detaily ve výzdobě. Tkaniny z konopné příze, protkávané vzory z pestrobarevné vlny, které tvoří základ lidových krojů severu, se dodnes vyrábějí tradičním způsobem v rybářském městečku Viana de Castelo. Sem jsme měli původně v plánu zajet, bohužel těsně před naším příjezdem okolí městečka zničil požár, kterých tohoto léta řádilo všude okolo velké množství, malých i větších. Proto jsme se nakonec tomuto místu raději vyhnuli. Asi by to nebyl pěkný pohled. Stačilo, že při pobytu v Boticas jsme jeden den prožili ve zvláštním kouřovém oparu a pořád jsme si ze šatů museli oprašovat popílek, který přivál vítr z okolních kopců.

Večer před odjezdem z Boticas sehráli naši tanečníci a muzikanti přátelské fotbalové utkání proti mladým Portugalcům na hřišti před penzionem, kde jsme byli ubytovaní. Zdejší mládež se tady pravidelně scházela na fotbalovém plácku, který jsme po dny pobytu zabrali pro naše nácviky. Sledovalo je vždycky velké množství místních lidí. Fotbalové utkání nedopadlo pro náš tým zrovna nejlíp, útěchou nám bylo, že Portugalcům k vítězství výrazně pomohli dva naši borci, Jirka s Mirkem, kteří kvůli nedostatečnému počtu domácích hráli za jejich barvy.

V Boticas jsme strávili celkem tři dny. Po celou dobu se o nás mateřsky starali a krmili nás opravdovými dobrotami, jak v místě ubytování, tak v útulných venkovských restauracích. Ochutnali jsme tady mnoho druhů masa s rýží, hranolkami i pečeným bramborem, výborné zeleninové krémové polévky, několik druhů typických zákusků a pudinků, ovocné i zeleninové saláty a samozřejmě víno.

Potom jsme se přesunuli do historického města Bragy, střediska provincie Minho. Město Braga založili Římané. Hlavní význam městu však přineslo křesťanství a období rekonquisty. Bylo první katolickou diecézí v Portugalsku a sídlem arcibiskupa. Na rozdíl od celého území směrem na jih nebylo nikdy obsazeno Maury. Jak v jeho centru, tak v blízkém okolí se nachází neuvěřitelné množství kostelů, klášterů a dalších církevních památek. Velké množství z nich jsme měli možnost poznat při celodenním kulturním okruhu, který pro nás připravila místní radnice. Vrcholem kulturního okruhu byla návštěva pout-

ního místa 4 km od Bragy, nazývaného Bon Jezus, vzorové ukázky barokní architektury a urbanizmu. Tady jsme strávili několik hodin, kdy jsme vystoupali po obrovském schodišti s mnoha zastaveními u kapliček s křížovou cestou, kašen se symboly lidských smyslů a barokních sousoší, vyjadřujících ctnosti a neřesti. Kolem chrámu byl krásně opravený park, nad ním jezírko s lodičkami, umělá jeskyně grotta, altány, jízdárna a spousta nádherných zákoutí. Od zábradlí u zahradní restaurace byl výhled na celou Bragu.

Měli jsme zde ale také svoje povinnosti. V prvních dnech pobytu v Braze členové souboru absolvovali dvě vystoupení v domech sociální péče pro seniory a postižené děti. Další tři dny jsme se účastnili festivalových akcí a vystoupení, včetně krojovaného průvodu městem.

Mezinárodní festival se v Braze odehrával na největším historickém náměstí, před kostelem svaté Barbory. Rozsáhlé náměstí lemované kostely, úřady a obchody mělo parkovou úpravu, završenou na jednom konci nádhernými fontánami a vodotrysky. Uprostřed náměstí stálo velké zastřešené a kvalitně ozvučené pódium, oproti našim zvyklostem s židlemi pro diváky umístěnými po stranách. Je to dáno tím, že taneční produkce místních souborů nejsou jedno pohledové, jako většinou u nás, ale tančí se v kruhu. Muzikanti a zpěváci přitom stojí vzadu za tanečníky. Každý večer se zde sešlo velké množství lidí. Zvláštností pro nás bylo, že prostor přímo pod pódiem byl vyhrazen návštěvníkům, kteří ho během programu hojně využívali k vlastním tanečním kreacím. To zpříjemňovalo atmosféru festivalových večerů.

Vystoupení Malého Zálesí zde působilo trochu jako z jiného světa, dá se říci, že exotičtěji, než tance hudebníků afrického původu, kteří vystupovali před námi. Východní melodika naší hudby je úplným protikladem rytmické hudby Portugalců a cimbál pro ně musel být něco jako dinosaurus. Diváci i pořadatelé velice vděčně oceňovali výkony našich muzikantů, tanečníků a zpěváků. Nezvyklé bylo pro ně už to, že naši tanečníci při tanci současně i zpívají. Zvláště závěrečné pásmo na téma „Svatojánské noci" se setkalo s velkým zájmem. Právě město Braga je totiž vyhlášeno bouřlivými oslavami letního slunovratu, kdy se na ulice vyhrnou davy lidí v obřích maskách a všichni se vzájemně tlučou po hlavách paličkami česneku nebo plastovými kladívky. Víc podrobností o tradicích severního Portugalska jsme měli příležitost poznat při návštěvě soukromého muzea, které spravují naši přátelé z folklorního souboru Dr. Goncalo Sampanio. Soubor je vedle radnice jedním z hlavních organizátorů festivalu, stál za naším pozváním do Portugalska a my se těšíme na jeho návštěvu v České republice v příštím roce. Ve velkém domě na náměstí, který si soubor pronajímá, schraňuje pietně sbírky svého zakladatele z doby před sedmdesáti lety, členové se zde schází ke zkouškám ve velkém sále i ke společenským příležitostem v klubovně, mají zde sklad krojů, archiv i sbírku hudebních nástrojů.

Ubytování i strava v kasárnách v Braze se vyznačovaly spíše důrazem na kvantitu, než na komfort. To nám ale nemohlo vadit. Hudby, tance a další zábavy jsme měli pořád dost, pro dospělé členy tady byl i neomezený přísun stolního mírně šumivého vína, typického pro oblast Minho. Dvě společenská setkání s účastníky festivalu byla příležitostí jak k seznámení s ostatními soubory, výměně dárků a vzájemné výuce tanců, tak k ochutnání zvláštností portugalské kuchyně. Patří sem hlavně maso, pochoutky z ryb a mořských živočichů. Nejoblíbenějším národním jídlem Portugalců je však ryba, která se sem dováží v obrovském množství až ze severního moře. Je to solená sušená treska, připravovaná na mnoho způsobů. My jsme poznali jeden z nich v kombinaci s bramborem, vajíčky a černými olivami a chutnalo to výborně.

Skoro celý den jsme měli možnost strávit v národním přírodním parku Peneda-Gerés. Pod horskými hřebeny Trás–os-Montes jsme užili na pláži obrovského jezera báječného koupání a dalších vodních atrakcí. Jistým zklamáním bylo naopak pro některé děcka pobřeží Atlantiku, kde nás

zaskočila mlha, studený vítr a ledová voda. Ale i takové moře patří k západní Evropě.

Kouzelná zastávka na zpáteční cestě v přímořském městečku Saints Maries de la mer byla krásným rozloučením s naším prázdninovým dobrodružstvím. Letovisko s kamenným kostelíkem z 12. století, ve kterém se každoročně sjíždí na proslulou květnovou slavnost kočovní cikáni z celé Francie, nás okouzlilo svojí atmosférou Provence. Hned vedle pláže stála aréna na býčí zápasy, systém kanálů hostil kolonie plameňáků a na pastvinách kolem města se pásli bílí koně spolu s typickými černými býky.

Bohužel jsme nestihli zajet do městečka Barcelos jen pár kilometrů od Bragy, proslulého jak tradičními čtvrtečními řemeslnickými trhy, tak nepřerušenou výrobou lidové užitkové keramiky, zdobené na červeném podkladu barevnými hlinkami. Tímto nádobím je zásobený celý sever Portugalska a i nám na něm servírovali pochoutky při pobytu Boticas. Z Barcelos také pochází keramická stylizovaná figurka kohouta, která se stala portugalským symbolem. Většina z nás si tuto figurku přivezla s sebou na památku. A samozřejmě taky portské víno jako dárek pro rodinné příslušníky, kteří měli smůlu a nemohli na tento povedený zájezd jet s námi.

Blanka Petráková

Sběry a výzkumy členů Olšavy

Teskná píseň zazpívá, provázena houslemi. To minulost ožívá. Pata duní při zemi...
Olšava a Kopanice, kraj hlubinný i do šíra. Z odkazu té klenotnice člověk sílu nabírá.
Jindřich Uher

Ke klíčovým znakům uherskobrodské Olšavy patřila již od jejího vzniku v roce 1951 snaha hledat inspiraci přímo u autentických pamětníků, které můžeme považovat za „studnice" lidové materie vyskytující se v nejčistší podobě bez jakékoliv umělecké stylizace.

Na počátku 50. let 20. století členové „Olšavy" vytvářeli programový repertoár, který nemohl vzniknout bez odborného studia národopisné literatury, systematické sběratelské činnosti a terénních výzkumů na Uherskobrodsku a v jeho okolí. Sběratelé se snažili zachytit archaickou lidovou materii a posléze ji přetavit do svých programových čísel, čímž docházelo k obnově řady tanců, lidových písní a složitým rekonstrukcím lidového kroje. Bez důkladného podchycení těchto lidových atributů prostřednictvím sběrů a terénních výzkumů by posléze mohlo dojít k jejich částečné restrikci či dokonce zániku.

Z hlediska proporčního považujeme za nejintenzivnější fázi sběratelské činnosti a terénních výzkumů časový horizont od 50. do 80. let 20. století.

První sběratelské výzkumy směřovaly v polovině roku 1952 na uherskobrodské Předměstí. Zde byl učiněn zápis tance Ta havřická hospoda, který poskytla pro souborové účely Františka Staňová (nar. 1902). Od Marie Kučerové (nar. 1871) a Barbory Haluzové (nar. 1862) si olšavští sběratelé odnesli podrobný zápis tance brodského Sedlckého a přes desítku lidových písní. Další terénní výzkum členové „Olšavy" provedli v Maršově, Újezdci u Luhačovic a v Těšově, kde hledali inspiraci u Josefa Vlčnovského.

Na podzim roku 1952 se tehdejší sběratelé „Olšavy" seznámili s klarinetistou Aloisem Guryčou (nar. 1887) z Bystřice pod Lopeníkem, ke kterému se vraceli několik let. Zaznamenali u něj přes 140 písní vyznačujících se specifickým hudebním charakterem, který evokoval ráz kopaničářských písní a novouherských melodií. Všechny písně, které Alois Guryča znal, podrobně zachytil ve svých soukromých zápisech. Objevily se i unikátní kuplety a vojenské lidové písně, které poznal

během vojenské služby v maďarské Királyhidě. Na popud „Olšavy“ zachytil Guryčův zpěv a vyprávění Československý rozhlas v Brně.

Druhým významným autentickým inspirátorem z Bystřice pod Lopeníkem byl Jan Bublík (nar. 1894), u něhož „Olšava“ zachytila cennou sadu písní bobkovníků.

S „Olšavou“ také úzce spolupracovala etnografka Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Brně Zdenka Jelínková. Podnikala s olšavskými sběrateli zajímavé terénní výzkumy a upozornila na specifické sběratelské motivy, zejména na zápisy zbojnických písní z Korytné a Nivnice Josefa Černíka a dr. Ferdinanda Tomka, čímž dala podnět k terénním výzkumům v této oblasti.

V Nivnici se sbíral lidový materiál u Poluše Šimčíkové (nar. 1878) a Karla Bartka (nar. 1877), jehož vnučkou byla jedna z prvních sólových zpěvaček „Olšavy“ Justina Bartková – Konečná. V Korytné byli inspirátory „Olšavy“ Jan Novák (nar. 1882), poslední primáš staré domácí hudecké muziky, tanečník a zpěvák Pavel Veselý (nar. 1903).

V letech 1953–1955 se terénní výzkumy rozšířily do obcí: Havřice, Komňa, Vlčnov, Pašovice, Prakšice, Bzová a další. Na přelomu let 1954/1955 získali sběratelé od Anežky Vaculové (nar. 1900) z Březové šedesát lidových písní.

Významnými erudovanými odborníky a inspirátory byli pracovníci Muzea J. A. Komenského v Uherském Brodě dr. Josef Beneš a dr. Jan Pavelčík, kteří poskytli folklornímu souboru nejen seznam tanců Uherskobrodska, ale také soupis autentických znalců lidových písní a tanců. Významnou sběratelskou činnost řídil dr. Josef Beneš, který vypracoval dotazník, podle něhož zjišťoval údaje o lidovém kroji, jeho součástech, stavu, funkci a lidové výrobě. Získaný podrobný materiál posloužil jako podklad pro rekonstrukci, z něhož vzešel kroj, který dodnes „Olšava“ užívá.

Za nejplodnější období sběratelské činnosti lze považovat rozmezí let 1952–1956. Posléze se sbíraly tance a písně, které mohly být využity ke konkrétní programové realizaci. Zajímavá je skutečnost, že olšavskými sběry bylo do roku 1986 zachyceno kolem 400–450 písní a 60 tanců, což musíme považovat za mimořádný úspěch v této obtížné činnosti. Do poloviny roku 1953 se kopie záznamů poskytovaly Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Brně. V Ústavu je uloženo celkem 273 nejrůznějších záznamů vycházejících se sběratelské a výzkumné činnosti. Je zde uloženo 43 popisů tanců a záznamy z Bystřice pod Lopeníkem, Březové, Těšova, Nivnice, Uherského Brodu, Újezdce u Luhačovic a Maršova.

V následujících desetiletích výrazně ovlivňoval repertoár „Olšavy“ fenomén a živá legenda Kopanic Josef Lebánek. Měl své osobité kouzlo, a když se někteří Kopaničáři po válce vrátili z jihomoravského pohraničí na Kopanice, odůvodnil tuto skutečnost „strýc” Lebánek poeticky:„ …protože nigde ftáčkovja tak pekně nězpievajú. Byl to lidový mudrc v pravém smyslu, jehož vyprávění byla optimistická a byla odrazem prožitých osudů těžkého života na Kopanicích.

Josef Lebánek ztělesňoval nositele lidových tradic svým originálním zpěvem a tancem, hrou na harmoniku, zachycením života na Kopanicích pro uherskobrodské muzeum J. A. Komenského a především vyprávěním o kroji do takových detailů, které etnografové při průzkumech nezjistí. Mnohokrát vyprávěl o životě na Kopanicích na folklorních slavnostech a festivalech, mj. i ve Strážnici. Dne 15. 3. 1986 doprovodila brodská „Olšava“ tohoto hudce z Kopanic na jeho poslední cestě.

V prvních letech činnosti „Olšavy“ patřil k nejvýznamnějším souborovým sběratelům Zdeněk Kolařík. Spolu s ním se sběru intenzivně věnovali Jan Miroslav Krist a cimbalista Ivan Verner, primáš Jaromír Procházka, Josef Jančář, Eliška Buráňová – Sušilová, dr. Věroslav Blahutka a Pavel Šašinka. Mnoho písňového materiálu přinesl do „Olšavy“, zejména do „Olšavěnky“, Dr. Ludvík Pilát. V následujících letech činnosti „Olšavy“ začal sbírat Lubomír Málek a s ním příležitostně celá další řada členů souboru.

Většinu záznamů pořídili olšavští sběratelé v době, kdy

magnetofony byly nedostupné a pro terénní práci nevhodné. Text i melodie musely být zapsány přímo v terénu a jejich správnost si mohl sběratel ověřit pomocí interpretace na hudební nástroj, zejména na housle. U tance byla situace složitější, neboť se jej sběratelé museli naučit přímo v terénu. Ze získané praktické taneční dovednosti a z podrobných písemných poznámek pak folkloristé vytvořili podrobný popis tance, který tak mohl být efektivně využit v tanečním repertoáru.

Podrobná sběratelská činnost a terénní výzkumy úzce souvisí s charakteristickou tendencí „Olšavy" – projevující se citlivým zpracováním regionálního materiálu tak, aby jej soubor mohl srozumitelně prezentovat posluchačům. Dramaturgie nepomíjí hlubší poznání daného regionu, odkud sesbíraný materiál pochází. Většina programových čísel je stavěna na tanečních a hudebních zápisech, je dodržována krojová čistota a veškerá stylizace je volena s maximální snahou o vkus a pravdivost.

V současné době se sběratelská činnost vyrovnává se ztíženou situací, protože většina pamětníků autentického folkloru již nežije, a tak členové souborů zpracovávají lidový materiál již do jisté míry upravený – transformovaný. S tímto faktem také souvisí problém folklorní stylizace, ke které soubory směřují za účelem poskytnout recipientům neotřelá a dynamicky svěží programová čísla. *Jiří Kusák*

Rozloučili jsme se s folkloristou a muzeologem Josefem Benešem

10. října 2005 doprovodili členové „Slováckého krúžku" v Praze a další smuteční hosté, včetně krojovaných Vlčnovjanů, na poslední cestě Josefa Beneše. Odešel další v řadě těch, jejichž působení bylo významnou etapou v životě pražského „Slováckého krúžku" a v aktivitách Moravanů v Praze.

Josef Beneš (1917–2005) byl rodák z Vlčnova. Po studiích na gymnáziu v Uherském Brodě pokračoval studiem na pedagogické akademii v Brně, absolvoval výtvarnou výchovu na olomoucké univerzitě a národopis na Karlově univerzitě v Praze. Od válečných let (1943) až do roku 1956 byl dobrovolným pracovníkem a později i ředitelem Muzea v Uherském Brodě. Od roku 1956 do roku 1982 působil jako specialista na ministerstvu kultury. Přednášel muzeologii na univerzitách v Praze i Brně a ještě před několika lety i v Opavě. Na počest doktora Beneše uspořádala zdejší Slezská univerzita vědeckou konferenci. Mimo jeho rozsáhlé pedagogické a přednáškové aktivity je pozoruhodná i publicistická činnost. Zpracoval a vydal řadu muzeologických prací a titulů nejenom u nás, ale i v zahraničí.

Byl častým autorem článků se slováckou tématikou v Malovaném kraji i ve Slováckých novinách. V nich mimo jiné propagoval i jméno a činnost „Slováckého krúžku" v Praze. Znám byl také studiem a návrhy slováckých krojů. V roce 1953 navrhl Josef Beneš souborový kroj pro uherskobrodskou „Olšavu". Ten byl pak modelem i pro další soubory.

Byl činný i organizačně. V roce 1946 stál u zrodu „Slováckého krúžku" v Uherském Brodě, kde hrál v muzice kontry, a je třeba zmínit i jeho působení při zakládání „Slováckého krúžku" v Brně. Oceněním jeho působení pro Moravské Slovácko je i udělení čestného občanství v rodném Vlčnově.

Jako grafik zasvětil své kresby oslavě hudců, tanečníků a dívek, které zvěčňuje jako symbol Slovácka.

Pokud se týká pražského „Slováckého krúžku", byl zde znám především svojí výtvarnou činností. Nebylo jediné větší akce nebo publikace, kterou by nepoznamenal svými kresbami. Pro náš krúžek byl vždy připraven pomoci.

Život J. Beneše je pro nás příkladem života skromného, nesmírně pracovitého člověka naplněného úctou k naší slovácké kultuře. Čest jeho památce.

Jaroslav Vinkler

Odešel největší z Vlčnovjanů

Náhle a nečekaně, byť v požehnaném věku 88 let, ale do poslední chvíle stále fyzicky a zejména duševně nesmírně vitální, zemřel 2. října největší Vlčnovjan 2. poloviny 20. století, muzeolog a národopisec, publicista, fotograf, kreslíř, vzdělaný a kultivovaný člověk, milovník slovácké písně a velký vlčnovský patriot Josef Beneš. Zanechal po sobě úctyhodné dílo, jímž daleko překročil lokální horizont rodné obce, i když veřejnost na Slovácku ho vnímala právě ve vztahu k jeho aktivitám národopisným.

Josef Beneš většinu svého života prožil v Praze a jako úředník ministerstva kultury věnoval celoživotní úsilí budování jednotné sítě muzeí, jež je funkční podnes. Byl také jedním z průkopníků vysokoškolské výuky muzeologie, sám muzejnictví a teorii kulturního dědictví na českých i moravských univerzitách vyučoval, napsal desítky učebních textů, teoretických statí, odborných studií, stovky populárních článků a úvah a dlouhou dobu zastupoval český stát v ICOM, světové muzeologické sekci při UNESCO. I při tak náročné práci, která mu sama o sobě vynesla mezinárodní vědecký věhlas, si vždy našel čas pro etnografii, obor, který miloval srdcem, a který mu navíc vytvářel spojnici mezi Prahou, kde žil a pracoval, a Vlčnovem a Uherským Brodem, kam se vždy rád vracel a kde se cítil doma. Josef Beneš budoval národopisné sbírky Muzea J. A. Komenského jako jeho první poválečný ředitel, patřil k zakladatelům souboru Olšava, organizoval národopisné slavnosti v Uherském Brodě, Starém Hrozenkově, v Luhačovicích, na Javořině i ve Strážnici. Vedle toho dokumentoval bohatý národopisný život ve své rodné obci. K jeho dokumentaci vlčnovského kroje a výšivek se budou vracet příští generace Vlčnovjanů jako k neocenitelnému dědictví, neboť v něm jsou obsaženy informace technologické, estetické, historické i filozofické, které se z povědomí současných generací již vytratily. Z obsáhlého Benešova díla připomeňme unikátní soubor fotografií a textů Rok ve Vlčnově 1945 – 46, vydaný v roce 2003 Společností Jízdy králů. Josef Beneš je také autorem rekonstrukce uherskobrodského kroje, ve kterém tancují Olšava i další brodské soubory, i kroje vlčnovského pro soubor Vlčnovjan. Že Benešovy národopisné vize mají oporu v hlubokých znalostech lidového života a kultury, dokládá stálá národopisná expozice Slováckého muzea v Uherském Hradišti z počátku 70. let minulého století. I po čtyřech desetiletích od svého vzniku zestárla jen nepříliš – podnes je stále sdělná jak svou stránkou výtvarnou, tak obsahovou, nenese stopy ideologické předpojatosti, jež byla pro dobu jejího vzniku tak charakteristická, a mladého člověka, který jí dnes prochází, jistě nenapadne, že vznikla v době tak vzdálené.

Do vysokého věku stále vitální dr. Josef Beneš rád navštěvoval Vlčnov v době jízdy králů a slavností. Rád hovořil k lidem a uměl to výtečně; byl moudrý a vtipný v pořadech Vitajte ve Vlčnově, pomáhal slovem řečeným i psaným při přípravě slavností a v regionálním tisku publikoval četné úvahy a zamyšlení. Bytostně věřil v humanizující účinek lidové kultury, upozorňoval na estetické a etické hodnoty tohoto fenoménu, osvětloval současnému člověku, proč by je měl převzít do svého hodnotového systému a jak je dál předávat potomkům. Cítil nebezpečí plynoucí z rozpadu

tradičních hodnot a vlády bezbřehého liberalismu. Byl si vědom toho, že hodnoty prověřené staletími v nás vytvářejí ochranné látky proti invazi primitivního buranství, kterými krmí národ zhlouplý honičkou za požitky současná média.

Josef Beneš psal soukromé dopisy zásadně rukou, nikdy ne na stroji. Říkal, že dopis je rozmluvou člověka s člověkem a měl by tedy zůstat zachován kontakt v podobě rukopisu. A ke každému dopisu připojil obrázek, nejčastěji s textem písničky. Zpíval rád a dokud žila jeho žena, rodačka z jižní Moravy, z Poštovné u Břeclavi, zaznívaly jejich duety v pražském bytě Na Pískách v Praze 6. A rád si zazpíval i u cimbálu. Vzpomínám, kdy jsem ho slyšel zpívat naposledy. Bylo to po vernisáži výstavy jeho fotografií z publikace Rok ve Vlčnově o slavnostech s jízdou králů v roce 2004. Stáli jsme v kroužku kolem cimbálové muziky před výstavní síní. Jeho hlas byl svěží. Zněla v něm sdílená radost, že je doma, mezi svými. Čestný občan Vlčnova dr. Josef Beneš odešel z kruhu svých blízkých. Ale doma, ve Vlčnově, se s ním budeme o slavnostech stále setkávat. Neboť duše lidí jeho druhu po smrti splývají s písní, kterou za života milovali a jíž sloužili, a zní v ní po všechny časy, dokud ona žije.

Píseň zněla i na rozloučení 10. října ve strašnickém krematoriu, kam mu ji na poslední cestu přijel zazpívat vlčnovský mužský sbor.

Jiří Jilík

Hannah Laudová zemřela

Říkali jsme jí Hanka; jméno Hannah nám nešlo jaksi „pod fousy“. Pro Moraváky a jmenovitě pro Slávka Volavého patřila neodmyslitelně a po celé desítky roků mezi pražské harasky.

Hanička jakoby ani nestárla. Malá, drobná a od přírody workoholik. Práce, práce a zase práce. Až už to bylo z počátku na ministerstvu informací a osvěty, potom v Ústředí lidové tvořivosti nebo v souboru Josefa Vycpálka, kde patřila mezi zakládající členy. Byla zaměstnána také v Ústavu etnografie a folkloristiky, kde svou práci nadevše milovala. Byla nezištným rádcem mnoha amatérských folklorních kolektivů. Já se v hluboké úctě skláním před její památkou, protože to byl člověk, který mě vedl v prvních letech mé odborné činnosti, který mi pomáhal překlenout těžké úkoly, které přinášel pracovní život. Člověk, který mě vedl rukou nesmlouvavou a náročnou.

V letech, kdy Hanka nemohla publikovat, se dělila se mnou o své zkušenosti a předávala mi svou vitalitu. Když píši toto vyznání za sebe, myslím tím ale celý okruh amatérských souborů lidových písní a tanců, které si její vliv možná dodnes neuvědomují. Totiž celá poválečná éra hnutí folklorních souborů se vyznačovala výzkumem v terénu, bohatou publikační činností, tvůrčími experimenty i snahou jasně pojmenovat naši činnost i její směrování. A Hanka Laudová byla jednou z „šedých eminencí“, které stály v pozadí bohatých diskusí, odborných i polemických článků, nespočetných nápadů.

Myslím, že je nás hodně, kteří nezapomenou! *Eva Rejšková*

Hanka Laudová už není mezi námi

PhDr. Hannah Laudová, CSc., zemřela po dlouhé a těžké nemoci 28. října 2005 ve věku čtyřiaosmdesáti let. Její celoživotní cesta za lidovým tancem skončila za obzorem každodenního usilování o stále dokonalejší obraz lidové taneční kultury, který se snažila postihnout a přetlumočit svým dílem, poradenskou činností a působením na aktivity folklorních souborů. Znali jsme ji jako zapálenou badatelku, etnochoreoložku, ale i jako obdivovatelku lidové písně a tance. Byla to osoba drobné postavy, ale silné vůle, která dokázala nadchnout a strhnout pro zájem o lidovou kulturu nejednoho z nás. S houževnatostí sobě vlastní uměla přesvědčit mnohé o tom, že v tradiční lidové taneční kultuře je ukryto mnoho nepoznaných hodnot, vytrvale na ně upozorňovala a snažila se odhalovat podstatu jejich existence. A tak, i když tu bude dlouho chybět její altově podbarvený hlas s podtónem naléhavosti v okamžicích, kdy zdůrazňovala význam některých jevů, zůstává s námi naštěstí její rozsáhlé dílo vypovídající o jejím celoživotním úsilí a tématech, které se staly její srdcovou záležitostí.

Vědecké dílo Hanky Laudové postihuje různé oblasti badání kolem lidového tance Zabývala se způsoby zápisu tance a jeho strukturální analýzou, vztahem tance a divadla, tanečními příležitostmi, velkou část její vědecké práce zaujímaly otázky folklorismu a scénického pojetí lidové hudebně taneční tradice. Velkou pozornost věnovala filmové dokumentaci současné podoby lidového tance uchované soubory a národopisnými skupinami v Čechách, kterou prováděla jako součást projektu ÚLK ve Strážnici. Dokázala systematicky pracovat s historickými prameny, s archivním materiálem a měla nos na jeho objevování. Poukázala např. na nevydané taneční zápisy F. Sušila, podrobně se zabývala lidovými slavnostmi v období národního obrození, jejichž záznamy nacházela roztroušené v dokumentech různé povahy. Své vydané práce zpracovala nakonec do podoby vlastní tematicky utříděné bibliografie, která vyšla jako příloha Národopisné revue č. 1 v roce 2001 ve spolupráci Ústavu lidové kultury ve Strážnici a Etnologického ústavu AV ČR v Praze. Osud však nebyl vždy příznivě nakloněn jejímu úsilí a pracovitosti. Některé její práce zůstaly bohužel nevydané, většinou z důvodu jejích omezených publikačních možností v období normalizace nebo nedůsledností některých institucí. Nevydaná tak zůstala např. rozsáhlá monografie věnovaná řemeslnické tematice v lidovém tanci, nebo práce zabývající se lidovými slavnostmi druhé poloviny 19. století apod.

Hanka Laudová však také nikdy nechyběla tam, kde se provozoval lidový tanec, hudba a zpěv. Zasedala v porotách folklorních přehlídek, programových radách folklorních festivalů, byla iniciátorkou mnoha akcí spojených s folklórem, pravidelně recenzovala vystoupení folklorních souborů, sama byla autorkou řady pořadů uváděných na pódiích strážnického festivalu. Svým dílem a působením se snažila poukázat na sepjetí tance s jeho kontextem a původním významem skrytým v obřadech a obyčejích. Při práci s folklorní tematikou zdůrazňovala význam návratu k pramenným zdrojům, zejména ke klasickým sbírkám lidových písní a tanců. Její dílo proto zůstává nejen významným vědec-

kým odkazem, kterým se trvale zapsala do dějin etnochoreologie, ale také významnou pomůckou pro folklorní soubory a další aktivity spojené s oživováním a provozováním projevů tradiční lidové kultury.

Odchod Hanky Laudové byl tichý a neokázalý, v jednom pošmourném dušičkovém dni, tak jako byl neokázalý i její život. Pro dnešního člověka už téměř nepochopitelná skromnost a pracovitost, stejně jako neústupnost spojená s nadšením pro myšlenku, vlastní sebekázeň a zároveň laskavost vůči druhým byly vlastnosti, které jsem u ní poznala. Vytrvalost s jakou se držela výchozí myšlenky, aby se dobrala smysluplného cíle, mohla někdy působit až jako tvrdošíjnost, se kterou trvala na své představě. Může to být ale zároveň i příklad, jak neustoupit snadno ze svého přesvědčení, i když se může zdát komukoli jakékoli. Její nadšení pro smysl věcí se stal i pro mne příkladem, díky kterému jsem se rozhodla profesionálně zabývat právě etnochoreologií, oborem, který vyžaduje kromě nadšení i kus sebemrskačského, ale krásného bláznovství.

Daniela Stavělová

Není možno zapomenout

Letos by se dožila 80 let tak výrazná osobnost, jakou byla ve folklorním světě Alena Skálová (1926–2002). Proto není možno zapomenout.

Byla můj vzor. Nevynechala jsem žádné její semináře pokud to jen šlo v době, kdy jsem pracovala s dětmi a vedla postupně tři soubory.

Později, již v důchodovém věku, jsme se sblížily ve sdružení seniorů Život 09, kde vedla zdravotní cvičení, neboť jsme stejný ročník 1926. Obdivovala jsem vždy její vitalitu a nepřeberné množství choreografických nápadů. Poslední realizovala ve špičkovém pražském souboru „Gaudeamus".

Věřím, že nás sleduje a drží palce i ve „folklorním nebi", kde se s ní všechny „dušičky" milovníků folkloru opět setkávají. Dopřej jí i jim, Bože, veselé nebe!

Jiřina Matějková

Smutná zpráva z Jablonce

V adventní době na svátek Mikuláše nás navždy opustila ve věku 74 let po dlouhé nemoci Marta Nováková, zakladatelka folklorního dění na Jablonecku.

Zažehla onen pomyslný plamínek, který se rozhořel, a díky ní jsou nyní v našem Jablonci nad Nisou dva dětské a dva dospělé folklorní soubory. M. Nováková byla také dlouholetou členkou pěveckého sboru „Janáček" a dokud žil její muž, chodili pravidelně i na baráčnickou rychtu do Mšena.

Jablonecký soubor „Nisanka" založila v roce 1964 a do roku 1984, kdy předala žezlo a vládu mladší a zdravější kolegyni, byla jeho skvělou vedoucí. I nadále byla všem dobrou rádkyní a srdečnou kamarádkou.

Když jsme v roce 1995 založili folklorní soubor „Šafrán", měla z toho velkou radost a fandila nám. Tehdy nám velmi pomohla oživit v paměti Českou besedu, se kterou jsme už vystupovali na mnoha místech Čech, ale i ve Francii, Polsku a Německu.

Naši Martu jsme měli rádi a přišli jsme za ní domů, i když už jsme téměř žádné rady nepotřebovali. Spíš jsme se při dobrém vínečku, které měla ráda, v dobrém chlubili, kam všude jsme se s naším folklorem dostali. Věříme, že na nás bude Marta Nováková dávat pozor i nadále z folklorního nebíčka, kam jistě po zásluze patří.

Jaroslava a Aleš Václavíkovi

Trochu vánoční...

Název Trochu vánoční neslo společné vystoupení souborů, které se sešly v divadle Karla Pippicha v Chrudimi se západočeským hostem, souborem „Skanzen“. Na premiéru folklorního pásma o vojně, mužích a ženách zvala netradičně pojednaná pozvánka Do zbraně, aneb Máme nabito. Jádro pořadu tvořil Národopisný soubor „Kohoutek“, folklorní soubor „Doubek“ a muzika „Karmazínu“. Na vystoupení zněly koledy, české tance, uplatnily se jesličky, družba tureckého harému s nově omudurovaným vojskem, kde se objevil i tanec orientální, muzicírování, tanečně a pěvecky pojednané, k nebi cílené životní prosby, živelný proud krásného tancování, čistého zpěvu i muziky, působivých krojů i fantaskních kostýmů, všechno ve volné dramaturgii, navozující souvislosti, které by nikdy jindy nikoho nenapadly. Svěží dvouhodina pobavila diváky i účinkující, vánoční setkání od každého trochu, včetně hostujících Západočechů, kteří se víc než přidali. Díky za humor v pohodě, spojující všechny zúčastněné toho večera.

Divadlo Karla Pippicha v Chrudimi, 17. prosince 2005.
Barbora Čumpelíková

Helena Lisická oslavovala

Dne 26. listopadu 1930 se v Olomouci narodila spisovatelka a folkloristika Helena Lisická. Do školy chodila v rodišti a v letech 1944–45 v Třebíči. Po návratu do Olomouce začala studovat gymnázium, které ze zdravotních důvodů nedokončila. V letech 1947–1049 absolvovala odbornou školu pro ženská povolání, krátce pracovala v n.p. Milo Olomouc, poté byla v domácnosti. Od roku 1960 pracovala v Domě armády jako knihovnice, organizační referentka a později sekretářka vojenského útvaru. Od roku 1968 byla spisovatelkou z povolání. Začala publikovat ve Stráži lidu pod jménem H. Sedláková a v dále v regionálních periodikách a v celostátním tisku, např. Nová Svoboda, Štafeta (Prostějov), Zemědělské noviny, Květy, Obrana lidu, Práce, Literární měsíčník aj. Knižně debutovala sbírkou pověstí Za horama, za dolama, v roce 1965. Autorka pohádek, pověstí, povídek, národopisných studií, reportáží, fejetonů, rozhlasových a televizních námětů, libret a scénářů, divadelních a loutkových her má na svém kontě přes dvě desítky knižních titulů. Pohádkové a bájné motivy z Olomoucka a okolí, pověsti o českých a moravských hradech, ze Záhoří, převyprávění moravských lidových příběhů a hanácká říkadla ve středohanáckém dialektu tvoří zajímavé jádro dialektu tvoří zajímavé jádro tvůrčí invence H. Lisické. Od roku 1983 vedla národopisný soubor „Haná“ Velká Bystřice. O pět let později se stala členkou Národopisné společnosti ČSAV a v roce 1990 stála u zrodu festivalu folklorních souborů Lidový rok a konference o lidové kultuře na Hané.

Dlouhodobá spolupráce s ostravským studiem Čs. Rozhlasu, která připravila řadu malých dramatizací pro nejmenší je datována rokem 1059.

Heleně Lisické srdečně i nyní blahopřejeme.

převzato z Týneckých listů 11/2005

Kalendář akcí: **březen–květen 2005**

Březen

4. 3. Svátek hudby, Krásná Lípa
4. 3. Zpěváček, Krásná Lípa
11. 3. Den vína, Buchlovice
11. 3. Hovězský slavíček, Hovězí
12. 3. Před sušedovym zeleny ořech, Štítina
18. 3. 12. reprezentační ples VUS Ondráš, Brno
18. 3. Jarní bál, Nasavrky
19. 3. Otvírání sklepů, Kyjov
24. 3. Vyhlášení ankety Zlatý Ámos, Praha
25. 3. Lidová píseň, Rokycany
25. 3. Ovčák slaví 30 let, Hovězí
25. 3. Valašský bál Sedmikvítku, Frenštát p. R.
25. 3. Kantorský bál, Praha
26. 3. Vítání jara, Opava

Duben

1. 4. Perníček slaví 20 let, Pardubice
1. 4. Výroční koncert souboru Ostravica, Frýdek-Místek
1. 5. Den řemesel, Moravská Nová Ves
2. 4. Dolina slaví 50 let, Staré Město u Uherského Hradiště
2. 4. Perníček slaví 20 let, Pardubice
3. 4. Vynášení Mařeny, Frenštát p. R.
5. 4. Jarní lidové zvykosloví, Opava
6. 4. Jarní lidové zvykosloví, Opava
7. 4. Otrokovská notečka, Otrokovice
8. 4. Jihočeský zpěváček, Zvíkovské Podhradí
8. 4. Velikonoční výstava, Horní Počernice
9. 4. 24. soutěž Věneček z rozmarýnu F. Mikuleckého, Hodonín
9. 4. Velikonoční výstava a předvádění, Hovězí
9. 4. Vynášení Smrtky, Náklo
10. 4. O hanáckyho kohóta, Prostějov
10. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
11. 4. O dudách a dudácích, Rokycany
11. 4. Velikonoce v lid. řemeslech, Prostějov
11. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
12. 4. Velikonoce v lid. řemeslech, Prostějov
12. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
13. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
14. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
15. 4. Velikonoce na Dlaskově statku, Turnov
15. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
16. 4. Velikonoční výstava, Hovězí
16. 4. Velikonoční beseda u cimbálu, Kyjov
16. 4. Velikonoční krojová zábava, Prušánky
16. 4. Velikonoční výstava, Dolní Bojanovice
17. 4. Velikonoční jízda, Telč
17. 4. Velikonoční koledování, Nový Jičín
17. 4. Velikonoční jízda, Kunovice
17. 4. Velikonoční výstava, Dolní Bojanovice
22. 4. Opavský skřivánek, Opava
22. 4. Přehlídka dětských souborů, Prostějov
30. 4. Májová veselice, Velký Týnec
30. 4. Stavění máje, Krásná Lípa
30. 4. Stavění máje, Strážnice
30. 4. Tančíme pod májkou, Kamýk n. Vltavou
30. 4. 7. slet čarodějnic, Mezice u Nákla
30. 4. Stavění máje, Kyjov
30. 4. Stavění máje, Kunovice
30. 4. Pálení čarodějnic, Dambořice
30. 4. Pálení čarodějnic, Dolní Bojanovice

Květen (část)

1. 5. Den lidových řemesel, Mor. Nová Ves
1. 5. Májové setkání, Nový Dvůr u Opavy
5. 5. 13. středoč. folklorní festival, Tuchlovice
6. 5. 13. středoč. folklorní festival, Tuchlovice
6. 5. Medailon sólistů, Nový Jičín
7. 5. 13. středoč. folklorní festival, Tuchlovice
7. 5. Premiéra souboru, Kyjov
8. 5. Svátek matek, Fryšták
8. 5. Jarní muzicírování, Hradec Králové
12. 5. 12. ročník soutěže Zpěváček, V. Losiny
13. 5. 12. ročník soutěže Zpěváček, V. Losiny
13. 5. Setkání Rusínů, Chomutov
13. 5. Den folkloru, města a obce ČR
14. 5. 12. ročník soutěže Zpěváček, V. Losiny
14. 5. Den folkloru, města a obce ČR
14. 5. Koncert ke Dni matek, Ratíškovice

redakce

IX. národní krojový ples

Folklorního sdružení České Republiky

v Domě kultury ve Žďáru nad Sázavou
v sobotu 4. února 2006 od 20 hodin

Budvarka České Budějovice ~ lidová hudba Práchenského souboru
Ondráš Brno a další

Informace podá ředitel plesu Ladislav Michálek, tel. 603 196 350
Všechny členské soubory srdečně zveme k návštěvě a zapojení se do plesového programu a zábavy.

Kompletní vydání Moravských písní národních

(Bartoš I.–III. a Sušil)

v digitální formě včetně přepisu všech písní ve formátu midi naleznete na adrese:
http://albert.osu.cz/~xhaluza/pisne

Sbírky jsou převedeny do formátu PDF

V rámci kompletního kritického vydání díla Leoše Janáčka
vychází v nakladatelství Editio Janáček titul

Leoš Janáček:

Národní tance na Moravě

a další úpravy pro klavír, (zpěv) a taneční soubor

Editoři: Jarmila Procházková a Jitka Matuszková.
Souborné kritické vydání díla Leoše Janáčka, řada G/ svazek 2.
Editio Janáček, Brno 2005. Číslo H 0011.
Počet stran 160, vazba měkká, šitá nití. Přepokládaná cena 350 - 380 Kč
Termín expedice: 15. prosince 2005.

Tradiční titul je doplněn o nové, dosud neznámé úpravy tanců z Jasenice, Kozlovic, Kunčic p. O., Petřvaldu aj. Klavírní úpravy doprovází autentické popisy tanců, které zapsal Janáček a jeho spolupracovníci na začátku devadesátých let 19. století, i nové popisy umožňující praktické provedení. Celkový počet tanců je 50. Předmluva je přeložena do několika jazyků (A, F, N), vydavatelská zpráva a ediční poznámky podávají podrobný popis pramenů a jejich odchylek.

Obsah

Slovo šéfredaktora 3
Vyznání Jitky Staňkové 4
Vyznání Ludvíka Barana 5
Postavy zvyků adventních a vánočních 6
František Synek – padesátník k světu 8
Ach Synku, Synku... 12
PhDr. František Synek padesátníkem 13
Františkovi do další padesátky 13
Pozvánka do Musaionu 14
Juráškovi k nedožitým narozeninám 18
Uplynulo 80 let od úmrtí „krále“ Chodska . . . 20

Aktuálně z činnosti FoS
Z činnosti výboru a sekretariátu FoS ČR 23
Pozvánka na Národní krojový ples 2006 24

Diskuse, polemika, recenze, rozbory
Lidové tradice a média I. 25
Lidové tradice a média II. 27
Legendy moravského folkloru v Uherském Brodě 29
Lidové řemeslo a lidová píseň 30
Jak to dělají jinde... 31

Příspěvky z domova i ze zahraničí
Trojice horňáckých národopisců 35
Vinš Jiřímu Jilíkovi 38
Listopad patřil ve Vsetíně Jasénce 39
Ondráš se ve Veselých dovednostech přímo vyžívá 41
Hody s dožínkami ve Starém Hrozenkově 42
Okouzlen(í) nejen písní 43
Jaroslav Jurášek stále zůstává okouzlen písní 44
Javorník Nový Jičín má padesát 44
Nymburk: Polabská vonička 45
Čínský folklor v Brně bodoval 45
F-scéna 2005 za námi 46
Písek 2005 47
Brněnský Valášek slavil jubileum 47
Šafrán slavil 10. výročí 48
Slovácký krúžek v Praze slaví 110 let 49
Zkouška 50
Moravské hody ve Vídni 50
Festival čajové kultury 51
Malé Zálesí v Portugalsku 52
Sběry a výzkumy členů Olšavy 55
Rozloučili jsme se s folkloristou a muzeologem Josefem Benešem 57
Odešel největší z Vlčnovjanů 58
Hannah Laudová zemřela 59
Hanka Laudová už není mezi námi 60
Není možno zapomenout 61
Smutná zpráva z Jablonce 61
Trochu vánoční 62
Helena Lisická oslavovala 63
Kalendář akcí: březen–květen 2005 63

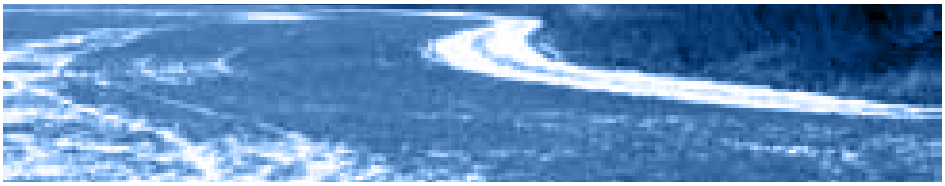

Fotografie

str. 14 Národopisné muzeum – Musaion. Praha 2005. Synek F.
str. 15 Musaion – ukázka paličkování. Praha 2005. Synek F.
str. 16 Musaion – vyšívání a ukázka expozice. Praha 2005. Synek F.
str. 16 Ředitelka Jiřina Langhammerová. Praha 2005. Synek F.
str. 17 Muzika Strážničan s prezidentem a premiérem. Praha 2005. Synek F.
str. 18 Jaroslav Jurášek v přírodě. Nedat. Synek F.
str. 17 Titulní stránka Knihy vzpomínek . Brno 2005. Synek F.
str. 20 Jindřich Šimon Baar . Archiv autorky, nedat.
str. 21 Karel Jaromír Erben. Archiv autorky, nedat.
str. 23 Z jednání valné hromady sdružení. Žďár n. S. 2005. Synek F.
str. 24 Kostel na Zelené hoře. Žďár n. S. 2005. Synek F.
str. 30 Lidová keramika. Praha 2005. Synek F.
str. 31 Z festivalové diskotéky. Polsko, Poznaň 2005. Synek F.
str. 32 Sportovní den účastníků. Polsko, Poznaň 2005. Synek F.
str. 34 Interiér klášterního chrámu. Polsko, Poznaň 2005. Synek F.
str. 38 Kresba O. Vlasákové z knihy. Svat.-Mistřín 2005. Synek F.
str. 39 Obálka knihy o bohyních. Svat.-Mistřín 2005. Synek F.
str. 39 Z koncertu Malé Jasénky – ogarské hry. Vsetín 2005. Hradil A.
str. 41 Z pořadu Veselé dovednosti. Brno 2005. Archiv VUS Ondráš.
str. 42 Muzika v dožínkovém průvodu. Starý Hrozenkov 2005. Vejsada L.
str. 44 Křest knihy Střípky vzácného života. Brno 2005. Archiv VUS Ondráš
str. 45 Hudebníci z Konga. Šumperk 2004. Synek F.
str. 46 Ilustr. foto: z pořadů F-scény. Brno 2005. Archiv VUS Ondráš
str. 47 Z koncertu souboru Brněnský Valášek. Brno 2005. Archiv autorky
str. 48 Z oslavy souboru Šafrán. Jablonec n. Nisou 2005. Archiv autorky
str. 50 Cimbalistka Růžena Děcká s dětmi. Jirkov 2005. Archiv autorky
str. 52 Malé Zálesí na cestách. Portugalsko, Boticas 2005. Archiv autorky.
str. 58 Kresby Josefa Beneše. Praha, nedat. Archiv redakce.
str. 59 Hannah Laudová při svých 80. nar. Praha 2001. Archiv autorky
str. 59 Z oslavy převzetí Ceny ministra kultury. Praha 2001. Archiv autorky
Obálka: Tříkrálová koleda. Svatobořice-Mistřín 2005. Synek F.
Z. str. ob. Zimní motiv. Žďár nad Sázavou 2005. Synek F.

Z nabídky čísla 2/2006

- **Vyznání Taťány Pálenské a Karla Krasnického**
- **Profil ak. malíře Františka Cundrly**
- **Primáš Vítězslav Pálenský**
- **Rozhovor s Irenou Voštovou o knize Luhačovské Zálesí**
- **Galerie osobností národopisu: Antonín Václavík**
- **Polemika na téma: Folklor a média II**
- **Z lidové pokladnice: Masopustní tradice**

Folklor
Časopis Folklorního sdružení ČR
dvouměsíčník, vychází v lichém měsíci,
ročník 17, číslo 1/2006
ISSN 1210-7972
MK ČR 6782

Redakce
V Novinách 32/813
696 04 Svatobořice-Mistřín
Telefon a fax redakce:
518 620 450, 604 384 410
E-mail redakce:
synek@raz-dva.cz
sefredaktor.folklor@seznam.cz
Vedoucí redaktor
PhDr. František Synek
Redakční spolupráce:
PhDr. Eva Rejšková, PhDr. Marta Ulrychová,
PhDr. B. Čumpelíková, PhDr. Zdeněk Mišurec
Korektury:
PhDr. Ivana Cihlářová,
Mgr. Bohuslava Hamáková
Grafická úprava:
Jan Dobeš, studio Designiq

Vydavatel
Folklorní sdružení České republiky
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1
IČ: 541206, DIČ: CZ 541206
Telefon / email vydavatele:
234 621 218, fax 224 214 647
foscr@adam.cz
Tisk TG TISK Lanškroun s.r.o.

Redakční rada
PhDr. František Synek, Jan Dobeš,
PaedDr. Slávek Hrzal, Mgr. Vladan Jílek,
Mgr. Bohumil Křivda, Ing. Dušan Macháček,
Ing. Jiří Sloupenský

Distribuce a předplatné:
Lucie Radová, foscr@adam.cz
Roční předplatné vč. poštovného:
6 čísel 438,– Kč
Internetová verze na adrese:
http://www.fos.cz

Příspěvky zveřejněné ve druhé, třetí a čtvrté rubrice vyjadřují stanoviska dopisovatelů. Redakce neodpovídá za jejich věcný a formální obsah. Redakce vrací vyžádané rukopisy a fotografie.

Vydáno s podporou MK a MŠMT.

Uzávěrka tohoto čísla byla 1. prosince 2005 a vyšlo 26. ledna 2006. Uzávěrka čísla 2/2006 byla 20. ledna a vyjde 1. března 2006.

3 **Vyšívačka Vlasta Hrachovcová. Praha 2005** (F. Synek)

4 **Chodský soubor z Mrákova. Praha 2005** (F. Synek)

5 **Prácheňský soubor ze Strakonic. Žďár nad Sázavou 2005** (F. Synek)

6 **Cestou na hody. Svatobořice-Mistřín 2005** (F. Synek)

7 **Ukázka tkaní na stavu. Praha 2005** (F. Synek)

8 **Krojový ples. Prušánky 2005** (F. Synek)

9 **Vánoční hra – Pastuši. Kyjov 2005** (F. Synek)

10 **Orchestr Ondráše s primáši. Brno 2005** (F. Synek)

11 **Bohumil Smejkal, Luboš Holý a Lubomír Málek. Brno 2005** (F. Synek)

12 **Dívčí sbor souboru Ondráš. Kyjov 2005** (F. Synek)

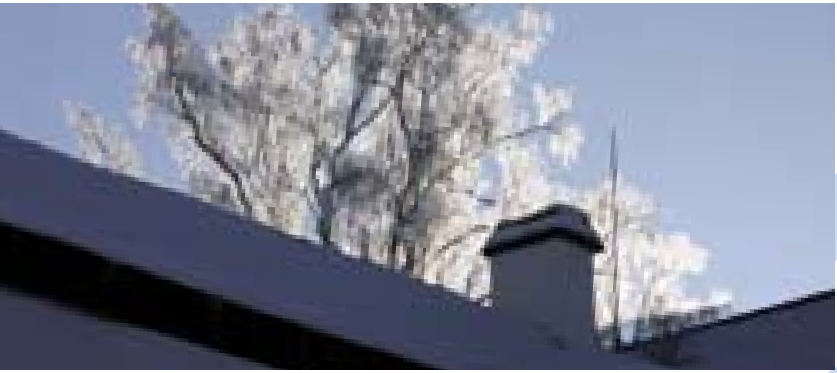

folklor 1|2006
Vydává Folklorní sdružení ČR, Senovážné nám. 24, Praha.
Šéfredaktor: František Synek. Náklad 1.800 ks.
Ročník 17, číslo 1 (leden–únor)